

*Programmaterial för gymnasie-
skola och gymnasial vuxen-
utbildning*

GyVux 1993:5

KURSPLANER

-93

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIOTEK

100159 1280

Estetiska programmet

Programmål, kursplaner och kommentarer

TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ

oplan

er

Skolverket

Pedagogiska biblioteket

Handwritten text, possibly a name or date, is visible but illegible.

GyVux 1993:5

Estetiska programmet

Programmål, kursplaner och kommentarer

SKOLVERKET

ALLMÄNNA FÖRLAGET

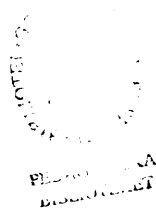
CE Fritzes AB, Allmänna Förlaget

Beställningar:

Fritzes kundtjänst, 106 47 Stockholm

Fax 08-20 50 21, Telefon 08-690 90 90

Butik: Regeringsgatan 12, Stockholm

Estetiska programmet

Upplaga 1:1

ISSN 1103-8349

ISBN 91-38-40527-X

© Skolverket och CE Fritzes AB

Omslag: Örjan Nordling, Ligature

Typografi: Anders Forsberg

Tryck: Norstedts Tryckeri AB, Stockholm 1993

**Programmaterial för gymnasie-
skola och kommunal vuxenutbildning**

GyVux 1993:1–16

RÄTTELSE
Inledning, sidan 7,
i programmaterialen 1–16

Arbetsplatsförlagd utbildning, APU

I de yrkesförberedande programmen skall minst 15 procent av hela undervisningstiden *arbetsplatsförläggas*. Endast yrkesämnena kan arbetsplatsförläggas. Den enskilda skolan avgör inom vilka ämnesavsnitt undervisningen kan ske på en arbetsplats. I de estetiska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmen finns möjlighet till *ämnesanknuten* praktik.

Innehåll

Inledning

En kort introduktion och programförklaring 5

Programmål

*Generella mål enligt SKOLFS 1992: 5 samt
speciella mål för Estetiska programmet.* 9

Programkommentar

*Bakgrund till programmålen, samverkan mellan
ämnen, mål och programmål samt bedömning
av elevernas framtida verklighet.* 13

Programöversikt

*Estetiska programmet, ämnes- och kursstruktur,
SKOLFS 1993: XX* 17

Kursplaner kärnämnen

*Kärnämnen enligt SKOLFS 1992: 12 med
programspecifika kommentarer.* 21

Kursplaner karaktärsämnen

*Karaktärsämnen enligt SKOLFS 1993: XX med
programspecifika kommentarer.* 59

Inledning

Föreliggande material innehåller program mål, programkommentarer, programmets ämnes- och kursstruktur samt kursplaner i kärnämnen och karaktärsämnen med kommentarer. Samtliga kurser med undantag av kurser i estetiska ämnen och ämnen inom idrott och hälsa får också tillämpas i gymnasial vuxenutbildning

Program mål, karaktärsämnen

Programmålen, som fastställts av regeringen den 27 februari 1992, finns också angivna i SKOLFS 1992: 5 (Skolverkets författningssamling). Till programmålen och programmets ämnen har Skolverket tagit fram *kommentarer*. Syftet med dessa är att dels beskriva den verklighet och den framtid som eleverna kan komma att möta efter genomgången utbildning, dels ge bakgrund och kommentarer till programmålen. I programkommentarerna ges även förklaringar till hur ämnen inom programmet samverkar och hur målen i kurser samspelar med programmålen.

Programmets ämnen, som dels finns angivna i bilaga 2 till skollagen, dels vad gäller karaktärsämnesblocken estetiska ämnen, ekonomiska ämnen, tekniska ämnen och yrkesämnen i SKOLFS, har sammanställts i detta material för att ge en översikt av programmets ämnen och kurser.

Programmets uppbyggnad baseras dels på den enskilda elevens rätt att få en bred grundläggande utbildning som förbereder för såväl arbete som fortsatta studier kombinerat med stor frihet och flexibilitet vid val av väg genom programmet, dels mot de önskemål som uttrycks i de olika branschernas kompetenskrav.

Kursplaner

Kursplaner i kärnämnen (SKOLFS 1992: 12) fastställdes av regeringen den 23 april 1992, och den 11 februari 1993 (SKOLFS 1993: 4) förlängde regeringen giltigheten av dessa kursplaner. De kursplaner i karaktärsämnen som ingår i programmet har också publicerats i SKOLFS. Skolverket redovisar även kommentarer till flera kursplaner.

I det estetiska programmet, naturvetenskapsprogrammet samt samhällsvetenskapsprogrammet övergår vissa kärnämnen till karaktärsämnen t.ex.

kärnämnet Matematik A övergår till Matematik B, C osv. Kommentaren om syfte och roll etc. gäller dock endast karaktärsämnena. För kärnämnena gäller de kommentarer som Skolverket tog fram våren 1992. Arbetsmaterial avseende förslag till nya kursplaner i kärnämnen har publicerats i april 1993.

I åtskilliga ämnen finns flera kurser som antingen bygger på varandra eller utgör valbara alternativ. I flera fall, främst där kurserna bygger på varandra, anges i kursplanen krav på förkunskaper. Lokalt får bedömas huruvida eleverna på annat sätt än vad som anges i kursplanerna har motsvarande förkunskaper.

Utöver kärnämnen och karaktärsämnena ingår specialarbete, individuellt val och lokalt tillägg. Specialarbetet skall ge eleverna tillfälle att fördjupa sig inom något ämne inom programmet och samtidigt ge träning i att arbeta på ett undersökande sätt.

Individuella val

Varje ämne och kurs, som förekommer på ett nationellt program i kommunen, skall erbjudas eleverna som *individuellt val*. Kurserna inom individuella val kan även följa lokalt fastställda kursplaner. Kurser i ämnen som finns inom nationella program omfattar minst 30 timmar. Detsamma gäller lokala kurser. Även hemspråk kan förekomma som individuellt val.

Lokalt tillägg

Lokalt tillägg beslutas av styrelsen för skolan och skall bestå av ett eller flera ämnen/kurser inom ett bestämt kunskapsområde. För dessa ämnen gäller samma förutsättningar som för ämnen som kan läsas som individuellt val. Den garanterade undervisningstiden inom ett eller flera ämnen kan utökas genom s.k. ämnesförstärkning från det lokala tillägget i den omfattning kommunen finner lämpligt.

Behörighet

Elever som genomgått utbildning på ett nationellt program har *allmän behörighet* för högskolestudier. De flesta högskoleutbildningarna kräver även särskild behörighet i ett eller flera ämnen. I de studieförberedande programmen läser eleverna flera ämnen som ger denna behörighet. I övriga program kan eleverna öka möjligheterna att nå den särskilda behörigheten genom att välja behörighetsgivande ämnen inom det individuella valet och/eller utökad studiekurs.

Inför det tredje året kan eleverna välja en *kompletteringskurs* i stället för att fullfölja studieplanen inom det valda programmet. Två av kurserna ger teoretisk komplettering för förberedelse för högskolestudier. En tredje kompletteringskurs ger en ekonomisk-merkantil kompetens.

Arbetsplatsförlagd utbildning, APU

I de yrkesförberedande programmen skall minst 15 procent av karaktärsämnet *arbetsplatsförläggas*. Den enskilda skolan avgör inom vilka ämnesavsnitt undervisningen kan ske på en arbetsplats. I de estetiska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmen finns möjlighet till ämnesanknuten praktik.

Betyg

I gymnasieförordningen (SFS 1992: 1259, UFB-nytt 1992: 170) anges föreskrifter för *betygsättning* i ämnen inom programmet. I förordningen anges i 7 kap. 2 §: *”Som betyg i ämnena används någon av siffrorna 1--5, om inte annat föreskrivs. Högsta betyg är siffran 5. Siffran 3 bör vara betyget för medelgoda kunskaper och färdigheter.”* Detta innebär att den grupprelaterade fördelningen av betygen i riket är avskaffad. Som underlag för betygsättningen skall lärarna sträva efter att uppnå enhetliga bedömningsgrunder i ämnet. Skolverket har fastställt föreskrifter för betygsättningen (SKOLFS 1993: 10).

Gemensamma ämnen

Många program har utöver kärnämnen *gemensamma ämnen*. Inom ramen för ämnesblocken estetiska ämnen och yrkesämnen finns gemensamma kurser, Datakunskap – grundkurs, Ekonomi – grundkurs och Arbetsmiljö – yrkesliv. På ekonomisk gren finns kurserna Datakunskap – grundkurs och Ekonomi – grundkurs som kan byggas på med fler kurser. Dessa för flertalet program gemensamma kurser kan givetvis integreras med kurser i andra ämnen. I många fall är det en mycket lämplig lösning.

Genom att lyfta fram kunskapsområden i form av särskilda kursplaner vill Skolverket markera områdets betydelse och göra de gemensamma dragen i programmen synliga. I Samhällsvetenskapsprogrammet och i Naturvetenskapsprogrammet kan dessa gemensamma kurser anordnas inom det lokala tillägget eller väljas som ett individuellt val.

Programmål

Förordning om programmål för gymnasieskolans nationella program

1992-02-27

SKOLFS 1992: 5

Regeringen föreskriver att för gymnasieskolans nationella program skall gälla de programmål som anges i bilaga till denna förordning.

Denna förordning skall kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).

Förordningen träder i kraft två veckor efter den dag då förordningen enligt uppgift på den utkom från trycket i SKOLFS och tillämpas i fråga om utbildning som äger rum från och med läsåret 1992/93.

På regeringens vägnar

BEATRICE ASK

Sonja Hjorth
(Utbildningsdepartementet)

Gemensamma mål för alla nationella program

Bilaga

Utbildningen skall ge eleverna den bas av kunskaper, färdigheter och erfarenheter som behövs både för att kunna fungera i ett föränderligt arbets- och samhällsliv och för att kunna studera vidare på högskolenivå.

Utbildningen skall ge eleverna kunskaper om demokratins grundläggande värderingar och beredskap att verka i enlighet med dessa. Kunskaper om kulturer från olika tider och olika delar av världen skall bidra till självkännedom och förståelse för andra människor och deras livsvillkor. Eleverna skall få möjlighet till kulturella upplevelser och estetiskt skapande verksamhet. Utbildningen skall dessutom ge eleverna kunskaper om livsmiljön i ett

lokalt och globalt perspektiv, så att de kan ta ansvar för sin livsstil och sin miljö.

I utbildningen skall de föreskrifter och internationella överenskommelser beaktas som gäller för respektive verksamhetsområde.

Efter fullföljd utbildning skall eleverna

- kunna benämna, strukturera, bearbeta och värdera kunskap samt ha fördjupat sin förståelse av omvärlden
- kunna uttrycka sig i tal och skrift så väl, att deras språk fungerar i samhälls-, yrkes- och vardagsliv och för fortsatta studier
- kunna söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som källa till kunskap, självinsikt och glädje
- kunna använda engelska på ett funktionellt sätt i yrkes- och vardagsliv och för fortsatta studier
- ha förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv
- ha förmåga att kritiskt granska och bedöma det de ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor
- kunna observera och analysera människans samspel med sin omvärld utifrån ett ekonomiskt och ekologiskt perspektiv
- kunna formulera och analysera matematiska problem av betydelse för yrkes- och vardagsliv
- kunna använda datorer för tillämpningar inom i första hand vald studieinriktning
- ha kunskaper om olika sätt att vårda sin hälsa
- kunna hämta stimulans ur estetiskt skapande och kulturella upplevelser
- ha kunskap om vad som kännetecknar en god arbetsmiljö och kunna planera och inrikta sina arbetsinsatser på ett sätt som är säkert från skydds- och miljösynpunkt så att arbetsskador förebyggs
- vara medvetna om att alla yrkesområden förändras i takt med teknisk utveckling, förändringar i samhälls- och yrkesliv och ökad internationell samverkan. Eleverna skall därmed förstå behovet av personlig utveckling i yrket.

I det följande redovisas de programspecifika målen för utbildningen.

Utbildningen skall ge eleverna möjlighet att så tidigt som möjligt identifiera sig med den verksamhetsinriktning de väljer. Eleverna har således möjlighet att välja gren och kurser efter eget intresse. Lokala grenar och kurser kan förekomma. Eleverna kan även välja kurser från andra program.

ESTETISKA PROGRAMMET

SKOLFS 1992:5
Bilaga

Utbildningen inom Estetiska programmet skall ge eleverna vana att möta, uppleva och analysera uttryck inom olika konstarter. De skall få möjlighet att allsidigt utveckla sin förmåga till skapande, inlevelse och uttryck.

Eleverna skall få en orienterande utbildning inom dans och teater, konst och formgivning samt musik och få möjlighet till grundläggande utbildning och specialisering inom ett grenområde.

Utbildningen inom programmet ger en grund för fortsatta studier, bl. a. i högskolan, såväl inom som utom det estetiska området.

Efter fullföljd utbildning skall eleverna

- ha inblick i, förståelse för och erfarenhet av flera olika konstnärliga uttrycksformer samt ha erfarenhet av gränsöverskridande samarbete inom dans och teater, konst och formgivning samt musik
- ha utvecklat vetgirighet, fantasi, kreativitet, engagemang, personligt initiativ och kritiskt tänkande samt förmåga att omsätta teori i praktisk verksamhet
- känna till samtida nationella och internationella strömningar och konstuttryck med betoning på det egna verksamhetsområdet
- ha kunskaper om historiska och kulturella förhållanden i Sverige och andra länder
- ha ett historiskt perspektiv på de estetiska idéernas, konstarternas och konstutövarens villkor och betydelse i samhället, såväl i Sverige som i andra länder
- ha fördjupade kunskaper och färdigheter inom en inriktning:
 - dans och teater:* kunskaper om och praktiska färdigheter inom olika sceniska verksamheter från idé till iscensättning; kunna utveckla samspel och laganda och vara medvetna om publikens och samtidens betydelse för teaterarbetet; fördjupade kunskaper inom dans eller teater
 - konst och formgivning:* kunskaper om och färdigheter i konst och formgivning inklusive fördjupade kunskaper och färdigheter inom något eller några specialiseringar (medier, material etc)
 - musik:* ha sådana personliga instrumentala, sångliga och övriga musikaliska färdigheter att möjligheter finns för eget skapande
- kunna använda vald konstnärlig uttrycksform för kommunikation och påverkan
- vara orienterade om principer för ekonomi, produktion, information och marknadsföring inom det estetiska området
- kunna uttrycka sig ledigt och korrekt på engelska i tal och skrift samt kunna tillgodogöra sig engelskspråkig sakprosa och skönlitteratur, så att de kan använda engelska på ett allsidigt sätt i yrkesliv, vardagsliv och högre studier
- kunna använda sina kunskaper och färdigheter inom det estetiska området under förändrade förutsättningar för kulturlivet.

Estetiska programmet har följande nationella grenar:

SKOLFS 1992:5
Bilaga

Dans och teater

Konst och formgivning

Musik

Programkommentar

Programmets inriktning

Estetiska programmet ger goda baskunskaper, bred orientering och rika möjligheter till profilering samt utvecklar elevens förmåga att möta, uppleva och analysera uttryck inom olika konstarter.

Genom att programmet utöver kärnämnen innehåller historia samt utvidgade kurser i engelska och matematik, förbereder det för ett stort antal utbildningar inom främst det humanistiskt-samhällsvetenskapliga området i vid mening, bl.a. olika lärarutbildningar. Programmet ger också en förberedelse för studier på konstnärliga högskolor och för högre utbildning inom reklam, media och design. Avgörande för antagning till dessa utbildningar är ofta arbetsprover eller inträdesprov av något slag.

Programmets uppbyggnad

Det Estetiska programmet har tre nationella grenar, Musik, Dans och teater samt Konst och formgivning. Förutom kärnämnen finns gemensamma ämnen för samtliga grenar. Ämnen Kulturhistoria och Estetisk orientering utgör en viktig del av bredden i programmet och är ämnes- och gränsöverskridande till sin karaktär.

Estetisk orientering är tänkt som en bred presentation av det estetiska området som helhet. Bild och form, Musik och ljudskapande samt Kroppen som uttrycksmedel tar sin utgångspunkt i respektive grenområde. Därutöver finns en kurs, Mediateknik och konst, vars syfte är att orientera om datorteknik som är tillämpbar inom det estetiska fältet.

Ämnet Kulturhistoria syftar till att samordnat lyfta fram konstarnas historia och idétradition genom tiderna, visa på viktiga beröringspunkter och samband inom konstarnas musik och dans, bildkonst och arkitektur, teater och litteratur och även inom andra för tidsandan betydelsefulla uttryck som klädmode och konsthantverk.

De valbara kursernas syfte är att möta och utveckla elevernas speciella intressen och yrkesinriktningar. Här finns också utrymme för lokal profilering både genom att man skapar lokala kurser och genom att man lägger mer tid på de nationella. Även när det gäller de valbara kurserna finns rika integreringsmöjligheter mellan grenarna. Exempel på gränsöverskridande samverkan är sceniska projekt, där elever från musik, dans, teater, konst och formgivning deltar med uppgifter utifrån sina kunskaper. Kurserna Scenografi, Sceniskt musikprojekt, Scenisk gestaltning C och Dans, form och

gestaltning C är speciellt lämpade för samarbete över grenarna. Också den ämnesinriktade praktiken kan användas för att visa på gränsöverskridande verksamheter och samarbetsmöjligheter.

Gemensamt med flertalet andra program finns kurserna Arbetsmiljö, Datakunskap – grundkurs och Ekonomisk grundkurs. Dessa kurser kan med fördel integreras med andra ämnen i programmet.

Grenar inom programmet

Grenen Musik förbereder för verksamhet inom det musikaliska området i vid mening. Utbildningen vänder sig såväl till dem som siktar på en yrkesutbildning inom musikområdet eller på yrken där musik kan ingå som till dem som kommer att utöva musik som amatörer. Grenen skall kunna ta emot såväl elever med som utan särskilda musikaliska förkunskaper.

Kurserna Instrument/sång, Gehörs- och musiklära, Ensemble och Musik och kommunikation utgör en kärna i utbildningen och är bas för vidare fördjupning och breddning – se särskild ämneskommentar.

Utöver dessa kurser finns valbara kurser för att möta och utveckla elevernas speciella intressen och yrkesintressen. Dessa kurser kan kompletteras eller bytas ut mot lokala kurser för att ge utbildningen en lokal profil.

Grenen Dans och teater erbjuder både bredd och specialisering. Den är uppbyggd så att både den yrkesinriktade eleven och den som inte har sitt mål lika klart för sig har goda utvecklings- och valmöjligheter. Eleverna väljer inriktning mot dans eller teater.

Det är viktigt att alla elever inom grenen har kunskap om grunderna för ljus-, ljud- och annan teaterteknik samt om konstnärliga och administrativa förutsättningar att producera dans- och teaterföreställningar. Kursen Teaterproduktion ger denna grund och är en förutsättning för senare specialiseringar på området.

Möjlighet till fördjupning eller specialisering finns under andra och tredje året. För några specialiseringar eller fördjupningar finns nationella kursplaner utarbetade, nämligen Teaterteknik, Dansimprovisation och komposition, Dans och teater med barn, Dans och teaterhistoria samt Dramatisk form och komposition. Eleven kan också välja kurser från andra grenar av Estetiska programmet eller från andra program, som överensstämmer med det personliga intresset och med programmets mål. För att tillgodose behovet av ytterligare specialiseringar kan programmet kompletteras med lokala specialiserings- eller fördjupningskurser.

Teater och dans utgör en gren men är två skilda konstområden i sin professionella utövning. Det skall inte hindra gemensamma utgångspunkter och samverkansmöjligheter. Gestaltning och formspråk, den egna kreativiteten och scenisk kommunikation utgör grenens bas, oberoende av om det gäller dans eller teater, koreografi eller regi, ljus, ljud, produktion eller scenografi. Grenens primära avsikt är att eleverna arbetar med och utvecklar sitt kunnande kring gestaltning.

Med ett gemensamt perspektiv för dans och teater kan kurserna Teaterproduktion och Musik för dans och teater bidra till ett vidgat synsätt. Kurserna ger goda tillfällen för dans- respektive teaterelever att få inblick i det

andra scenspråkets särskilda förutsättningar och inverkan på scenografi, kostym, ljus, ljud, teknik, mask, smink, liksom på produktion och musik.

Kroppen som uttrycksmedel är ett annat exempel på samverkan mellan dans och teater. På samma sätt ger den valbara kursen Dramatisk form och komposition möjlighet till samverkan, från planering till genomförande. Samordning och samverkan mellan dans och teater är också möjlig när det gäller dansträning och fysisk träning.

Grenen Konst och formgivning förbereder för arbete och fortsatta studier inom konst- och formgivningsområdet.

Kurserna Bild och Form är grundläggande för övriga kurser inom grenen. De skall tillsammans ge bredd i kunskaper och färdigheter så att eleverna är väl förberedda för senare val av specialisering.

Varje elev förutsätts välja minst tre specialiserings- eller fördjupningskurser. Skolorna kan också själva utarbeta lokala specialiseringskurser. Det finns också möjlighet att i en lokal kurs ta upp ett hantverk som är typiskt för orten, t.ex. tennträdsbroderi, skinnsömnad, näverslöjd eller rotslöjd. Några av de valbara kurserna, Fotografisk bild A och Rörlig bild A, är gemensamma med Medieprogrammet och har också fortsättningskurser i detta program.

Kommentar till ämnet Kulturhistoria

Ämnet Kulturhistoria betonar konstarnas utveckling och sambandet konst – estetik i syfte att främja ett vidgat perspektiv på konstarnas betydelse och roll genom historien som en av flera faktorer i samhällsutvecklingen. Dess roll är att förmedla ett konst- och kulturhistoriskt medvetande där musik, dans, teater, litteratur, måleri och skulptur utgör delar av en helhet och medverkar till att eleven utvecklar ett öppet sinne för konstarna.

Teoretiska och praktiska kunskaper med betoning på den egna upplevelsen orienterar eleven om betydelsefull konst, om viktiga och tankeväckande kultursamtal och teorier samt om nationella och internationella strömningar. Eleverna skall inte heller vara obekanta med arkitekturens linjer, formspråk och bakomliggande ideologi samt vilken inverkan detta kan ha på människan. Helhetsperspektivet och konstarnas påverkan och samspel med samhälle och politik är viktigt liksom ett problemorienterat perspektiv.

Ämnet omfattar tre kurser, Kultur- och idéhistoria, Samtida konst och Konst- och kulturanalys.

De båda kurserna Kultur- och idéhistoria och Samtida konst kan mycket väl sammanföras i undervisningssituationen. Väljer man i stället att koncentrera sig kursvis är det möjligt att börja med vilken som helst av kurserna. Aktuella föreställningar, utställningar, konserter etc. kan oberoende av pågående kurs ingå som en naturlig och praktisk del av undervisningen. Det är angeläget att eleverna stimuleras till självständigt arbete, att de övas i att kritiskt pröva både historiska och samtida påståenden och att de jämsides bibringas sådana kunskaper som utvecklar och fördjupar viljan till förståelse för och inlevelse i såväl andra tider och miljöer som i vår samtid.

Den tredje kursen, Konst- och kulturanalys, avser färdighetsträning i tillämpning av kulturhistoriska och samtida kunskaper, i betraktande och

analys av konst och konsthändelser och i redovisning av dessa uppgifter. Sådana inslag av tillämpning och analys ingår redan i de två tidigare kurserna men blir i den tredje kursen mer övergripande och fördjupade. Kursen kan kopplas till specialarbetet eller till ämnesinriktad praktik förlagd till tidning, radio eller liknande. Den kan också kopplas samman med de grenspecifika fördjupningskurserna Konst- och formgivningshistoria, Dans- och teaterhistoria respektive Musikhistoria.

Ämnet Kulturhistoria bygger på ett vidgat samarbete som innefattar framför allt lärare i estetiska ämnen, men också lärare i t.ex. svenska, filosofi, religionskunskap, samhällskunskap och historia.

Kommentar till de gemensamma musikämnena

En grundläggande förutsättning för en musikstuderande är en instrumentell eller sånglig färdighet, vilket kräver individuell undervisning redan i årskurs 1. Däremot är frågan om eleven även fortsättningsvis skall ha undervisning individuellt eller i liten grupp betingad av elevens utveckling och intresse- och yrkesinriktning. Också den totala omfattningen av de gemensamma kurserna bör styras av den enskilda elevens förutsättningar, men det är viktigt att ge alla likvärdiga möjligheter från starten i årskurs 1.

Kursen Instrument/sång har en något annan karaktär än övriga. Kursplanen är skriven så att den skall kunna passa alla instrument och alla färdighetsnivåer. En av anledningarna till denna öppna skrivning är att det både skall finnas möjlighet att vid sidan av huvudinstrumentet välja ett eller flera andra instrument och att koncentra all tid på ett enda. Detta betyder också att en elev kan välja att lägga all sin fria tid på Instrument/sång och alltså inte ta några valfria kurser.

Också grupp sammansättningen i Gehörs- och musiklära bör styras av elevernas intresse och yrkesinriktning och deras kunskaps- och gehörsmässiga nivå. Det är viktigt att eleverna får uppleva att gehörs- och musiklära är en naturlig del av musikutövandet som helhet.

Undervisningen i Ensemble bör uppmuntra både den musikaliska och sociala gemenskapen. En elev kan vara medlem av en eller flera ensembler. Elevernas intresseinriktning och färdighetsnivå bör styra ensembler typerna.

Nytt ämne för gymnasieskolan är Musik och kommunikation, vilket är ett processämne som förutsätter nära samverkan med de övriga gemensamma musikämnena. Idén bakom ämnet är en helhetssyn där elevens personliga utveckling och mognad sammanvävs med den musikaliska uttrycksförmågan. Utifrån tryggheten i den egna gruppen utvecklas succesivt den individuella färdigheten att kommunicera och utmynnar i praktiska tillämpningar, t.ex. inom ramen för den ämnesanknutna praktiken. Stora möjligheter finns också till samverkan med svenska och samhällskunskap. Kursen får en verklighetsanknytning genom gästföreläsare från olika samhällsområden.

Programöversikt

Skolverkets föreskrifter om tim- och kursplaner för gymnasieskolan samt kursplaner för gymnasial vuxenutbildning

1993-08-03

SKOLFS 1993: XX

Med stöd av 1 kap. 9 § andra stycket och 5 kap. 1 § andra stycket gymnasieförordningen (1992: 394) samt 1 kap. 5 § andra stycket och 3 kap. 9 § första stycket förordningen (1992: 403) om kommunal vuxenutbildning föreskriver Skolverket följande.

Gymnasieskolan

1 § För de ämnesblock på gymnasieskolans nationella program som bildas av estetiska ämnen, ekonomiska ämnen, tekniska ämnen eller yrkesämnen gäller timplaner enligt bilaga 1 till dessa föreskrifter.

2 § Vid tillämpning av bilaga 1 gäller följande.

1. Utöver gemensamma kurser skall varje elev läsa så många valbara kurser inom ett ämnesblock att det sammanlagda timtalet enligt timplanen uppgår till minst det timtal som anges för ämnesblocket i bilaga 2 till skollagen (1985: 1100).

2. Riktvärdet för en elevs minsta garanterade undervisningstid i ett ämne skall utgöras av summan av de timtal som enligt timplanen gäller för elevens kurser i ämnet. Skolhuvudmannen bestämmer hur den garanterade undervisningstiden skall fördelas på de olika kurserna i ämnet.

3 § För andra ämnen i gymnasieskolan än kärnämnen gäller kursplaner enligt bilaga 2 till dessa föreskrifter.

Gymnasial vuxenutbildning

4 § För gymnasial vuxenutbildning skall tillämpas samma kursplaner som enligt bilaga 2 gäller för gymnasieskolan med undantag av kursplanerna för estetiska ämnen, idrott och hälsa samt specialidrott.

Vid tillämpning av kursplanerna inom gymnasial vuxenutbildning skall krav på förkunskaper i form av genomgångna kurser anses vara uppfyllda även av den som på annat sätt har förvärvat motsvarande kunskaper.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 16 augusti 1993.

ESTETISKA PROGRAMMET

SKOLFS 1993: XX

A Estetiska ämnen inom programmet**Gemensamma ämnen och kurser inom programmet**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Arbetsmiljökunskap	Arbetsmiljö – yrkesliv
Datakunskap	Datakunskap – grundkurs
Estetisk orientering	Bild och form
	Kroppen som uttrycksmedel
	Musik och ljudskapande
	Medieteknik och konst
Företagsekonomi	Ekonomi – grundkurs
Kulturhistoria	Kultur- och idéhistoria
	Samtida konst
	Konst- och kulturanalys

B Estetiska ämnen inom programmets grenar**B1 Gren Dans och teater****Valbara ämnen och kurser**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Barn, dans och teater	Barn, dans och teater
Dans, form och gestaltning	Dans, form och gestaltning A
	Dans, form och gestaltning B
	Dans, form och gestaltning C
Dansimprovisation och komposition	Dansimprovisation och kompo- sition
Dans- och teaterhistoria	Dans- och teaterhistoria
Dansträning	Dansträning
Dramatisk form och komposition	Dramatisk form och komposi- tion
Fysisk träning	Fysisk träning
Musik för dans och teater	Musik för dans och teater
Scenisk gestaltning	Scenisk gestaltning A
	Scenisk gestaltning B
	Scenisk gestaltning C
Teaterproduktion	Teaterproduktion
Teaterteknik	Teaterteknik

B2 Gren Konst och formgivning**Gemensamma ämnen och kurser**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Bild	Bild
Form	Form

Valbara ämnen och kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Formgivning – miljö	Formgivning – miljö
Formgivning – textil, mode	Formgivning – textil, mode
Formgivning – textil, väv	Formgivning – textil, väv
Formgivning i trä	Formgivning i trä
Formgivning i metall	Formgivning i metall
Formgivning i keramik och glas	Formgivning i keramik och glas
Fotografisk bild	Fotografisk bild A
Konst- och formgivningshistoria	Konst- och formgivningshistoria
Måleri, grafik och skulptur	Måleri, grafik och skulptur
Rörlig bild	Rörlig bild A
Scenografi	Scenografi
Visualisering	Visualisering

B3 Gren Musik**Gemensamma ämnen och kurser**

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Ensemble	Ensemble
Gehörs- och musikleära	Gehörs- och musikleära
Instrument/sång	Instrument/sång
Musik och kommunikation	Musik och kommunikation

Valbara ämnen och kurser

<i>Ämne</i>	<i>Kurs</i>
Arrangering och komposition	Arrangering och komposition
Barn och musik	Barn och musik
Dirigering och ensembleledning	Dirigering och ensembleledning
Körsång	Körsång
Musikhistoria	Musikhistoria
Musikproduktion och ljudteknik	Musikproduktion och ljudteknik A
	Musikproduktion och ljudteknik B
Rytmik med dans	Rytmik med dans
Sceniskt musikprojekt	Sceniskt musikprojekt

Kursplaner, kärnämnen

Förordning om kursplaner i kärnämnen för den reformerade gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen

1992-04-23

SKOLFS 1992: 12

Regeringen fastställer följande kursplaner för kärnämnen att tillämpas läsåret 1992/93:

i *svenska*

för gymnasieskolan de mål som anges för ämnet svenska i 1970 års läroplan för gymnasieskolan (Lgy 70) (återtryck Skolöverstyrelsen tredje upplagan 1983, s. 267) (omtryck bilaga 1),

för gymnasial vuxenutbildning de mål som anges för Svenska 3 i 1982 års läroplan för kommunal och statlig utbildning för vuxna (Lvux 82) (återtryck i Skolöverstyrelsens serie Läroplaner 1990:40 s. 91) (omtryck bilaga 2), och

för undervisningsgrupper bestående av både gymnasieelever och komvuxelever målen i den av dessa båda kunskaper som styrelsen för skolan beslutar,

i *engelska*

för gymnasieskolan och för gymnasial vuxenutbildning de mål som anges för Engelska 2 i Lvux 82 (återtryck i Skolöverstyrelsens serie Läroplaner 1990: 40 s. 14) (omtryck bilaga 3),

i *samhällskunskap*

för gymnasieskolan de mål som anges i Lgy 70 (Skolöverstyrelsens serie Läroplaner 1988:82) (omtryck bilaga 4),

för gymnasial vuxenutbildning de mål som anges i Samhällskunskap 2 i Lvux 82 (återtryck i Skolöverstyrelsens serie Läroplaner 1990:40 s. 136) (omtryck bilaga 5), och

för undervisningsgrupper som består av både gymnasieelever och komvuxelever målen i den av dessa båda kursplaner som styrelsen för utbildningen beslutar,

i *matematik*

för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning de mål som framgår av bilaga 6,

i *naturkunskap*

för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning de mål som framgår av bilaga 7,

i *religionskunskap*

för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning de mål som framgår av bilaga 8,

i *idrott och hälsa*

för gymnasieskolan de mål som anges i Lgy 70 (Skolöverstyrelsens serie Läroplaner 1987:75–76) (omtryck bilaga 9),

i *estetisk verksamhet*

för gymnasieskolan de mål som framgår av bilaga 10,

SKOLFS 1992: 12

Denna förordning skall kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).

Förordningen träder i kraft två veckor efter den dag då förordningen enligt uppgift på den utkom från trycket i SKOLFS och tillämpas på utbildning som äger rum läsåret 1992/93.

På regeringens vägnar

BEATRICE ASK

Sonja Hjort
(Utbildningsdepartementet)

KURSPLAN för gymnasieskolan i kärnämnet svenska

(Omtryck från Lgy 70)

**SKOLFS 1992:12
Bilaga 1**

MÅL

Undervisningen i svenska skall ge eleverna vidgade kunskaper om språket och litteraturen och utveckla deras förmåga att använda språket. Detta skall ske i sådan former och med sådant undervisningsstoff att elevernas personliga utveckling främjas och att de förbereds för såväl fortsatta studier som kommande samhälls- och yrkesliv.

Eleverna skall alltmer självständigt och i meningsfulla sammanhang arbeta med olika språkliga uttrycksformer för att lära känna, bedöma och bruka språket som medel för information, påverkan, kontakt och konstnärligt skapande.

Detta innebär att

- eleverna genom att själva pröva och använda skilda uttrycksformer i tal och skrift får sådana kunskaper och färdigheter att de med säkerhet och tilltro till egen förmåga kan redovisa sakförhållanden och uttrycka tankar, åsikter och känslor
- eleverna genom att diskutera och studera språkets roll och funktioner, också i dess sociala, geografiska och historiska varianter, får kunskaper om språkets bruk och byggnad och därmed förutsättningar att ta ställning i språkfrågor
- eleverna genom att studera nyare och äldre litteratur, från vår egen och andra kulturkretsar, får insikt i att litteraturen ger kunskap om människor, miljöer och problem, blir medvetna om tradition och förnyelse i kulturen och därigenom också bättre förstår sig själva och sin omvärld.

Inom ämnet svenska skall eleverna också utveckla sina kunskaper om de nordiska grannländernas språk och litteratur.

KURSPLAN för gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet svenska

(Omtryck från Lvux 82, svenska 3)

Bilaga 2

MÅL

Generella ämnesmål

De studerande skall vidareutveckla sin förmåga att använda det svenska språket för att aktivt kunna delta i socialt, kulturellt och politiskt liv och

därigenom påverka sin situation och det omgivande samhället. De studerande skall utveckla sina språkliga färdigheter och skaffa sig beredskap att möta nya kunskapskrav.

Ett viktigt syfte med studierna är att de skall ge glädje och läslust. Studierna skall stimulera de studerandes intresse för och nyfikenhet på litteratur, litteraturhistorisk utveckling, språk, kultur och samhälle. De studerande skall på egen hand kunna bredda och fördjupa sina kunskaper om det svenska språket och litteraturen, få insikter och göra reflektioner. De skall kreativt, strukturerat och analytiskt förmedla kunskaper, erfarenheter, tankar och idéer och utveckla förmågan att uttrycka sig på ett till situation och mottagare anpassat sätt. De skall arbeta självständigt och undersökande. En utgångspunkt för studierna utgör samhällets och historiens betydelse för språkets och litteraturens utveckling.

Med stärkt självförtroende skall de studerande ta ansvar för planering, genomförande och utvärdering av sina studier. De skall analysera effekter och resultat av studierna och därigenom skaffa sig beredskap för fortsatt lärande.

Speciella ämnesmål

Studierna i svenska etapp 3 skall syfta till att de studerande

- självständigt kan inventera sina kunskaps- och färdighetsbehov, planera och utvärdera sitt arbete
- kan använda hjälpmedel som textbehandlingsprogram och databaser för att skriva och för att söka kunskap
- läser skönlitteratur och upplever dess värden
- läser och tillägnar sig några hela verk som representerar litteraturhistoriskt viktiga epoker
- kan tillgodogöra sig skönlitteratur från olika epoker och analysera sambanden mellan samhällets och litteraturens utveckling
- får en fördjupad kunskap om litteraturens utveckling i historiskt perspektiv och om framväxten av olika genrer
- kan analysera texter från olika epoker, uppfatta flera betydelseplan och uttrycka sina slutsatser
- blir stilistiskt medvetna och kan skilja mellan olika stilar i egna och andras framställningar
- kan analysera och självständigt bearbeta sina muntliga och skriftliga framställningar med hänsyn tagen till olika mottagare
- kan informera effektivt och anpassa framställningen till olika budskap och mottagare
- kan argumentera och delta i samhällsdebatten även genom längre muntliga och skriftliga inlägg
- har kunskap om hur det svenska språket utvecklats genom tiderna,
- kan analysera hur sociala och kulturella faktorer påverkar språket,
- kan analysera hur olika medier uttrycker sitt budskap och påverkar mottagaren.

KOMMENTARER – KURSEN I SVENSKA

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 2**

Kommentarer till Lvux 82, SÖ:s serie 1990:39

Föreskrifter i SKOLFS avser endast målen för nuvarande Svenska etapp 3. Naturligtvis kan man lokalt identifiera nuvarande Svenska etapp 2 som en delkurs och använda sig av målskrivningen i Lvux 82. Kursplanernas huvudmoment för båda etapperna kan betraktas som kommentarer.

Kommentarer till supplement 80 1982-03-25

Supplementet ingår i Läroplan för gymnasieskolan, Lgy 70 och kan beställas från Allmänna förlagets kundtjänst, 106 47 Stockholm, tel. 08-739 96 301. Supplementet består av Kursplan som är bindande och denna består av Mål och Huvudmoment. Vidare innehåller supplementet Kommentarer, ca 30 sidor, som inte är bindande men som förklarar och uttolkar mål och huvudmoment samt ger råd och anvisningar för undervisningen.

Kursplan, Mål och Huvudmoment, men däremot inte Kommentarererna för svenskämnet, finns även i Lgy 70, tredje upplagan 1983 s. 267 f.

I de kommentarer som ges här följer dispositionen helt Supplement 80 och det är till detta häfte sidhänvisningarna ges.

Tills vidare gäller för ämnet svenska Programmålen och Mål i kursplanen, Supplement 80, ur Läroplan för gymnasieskolan Lgy 70 s. 6 som återges ovan. Indelningen i huvudmoment utgår.

Programmålen och Supplement 80

Programmålen för de nationella programmen betonar mycket starkt det livslånga lärandet, dvs. att utbildningen skall ge kunskaper, färdigheter och erfarenheter, så att eleverna ges möjlighet till att utvecklas vidare inom sina yrkesområden och i framtiden kan ägna sig åt vidare studier. Liksom gymnasieskolans alla andra ämnen kommer svenskämnet att få ta ett stort ansvar för detta. Svenskämnet har en betydelsefull roll som grund för individens lärande och kommer att tillsammans med andra ämne få ta stort ansvar för flera generella utbildningsmål, som att eleverna skall utveckla sin tankeförmåga, fördjupa sin begreppsbyggnad, kritiskt granska, bedöma och ta ställning i värderingsfrågor samt delta i demokratiska beslutsprocesser. Svenskämnets speciella uppdrag – att utveckla elevernas förmåga att tala, skriva och tänka – gör att det i många sammanhang får en viktig roll inom själva ämnet och i samverkan med andra ämnen och kurser.

Vid en jämförelse med målen i Supplement 80 ovan och Programmålen till de nationella programmen kan man alltså konstatera, att i programmålen framhävs starkare förmågan att lära och lära om i framtiden. Språkets betydelse för tankeförmågan betonas mer, och förmåga att kunna använda språket på ett funktionellt sätt accentueras, medan förmåga att ta ställning i språkriktighetsfrågor inte nämns. Att under skoltiden få en vana att utnyttja skönlitteratur och saklitteratur för att få kunskaper och självinsikt och samtidigt uppleva glädje betonas. Om hänsyn tas till dessa skillnader, kan de lokala arbetsplanerna utformas med utgångspunkt i målet i Supplement 80. Skillnaderna är inte stora, utan det är mer fråga om att det i ett samhälle där en kunskapsintensiv produktion och urval av information ökar, ställs det i

framtiden höga krav på funktionell språkförmåga och förmåga att inhämta kunskaper. Eftersom eleverna i framtiden i mycket högre grad än tidigare kommer att möta krav på flexibilitet och förmåga att lära mer och lära om, blir konsekvenserna att tyngdpunkterna i undervisningen behöver läggas annorlunda.

Det finns ingenting i själva målet för svenskämnet enligt Supplement 80 som direkt står i motsats till det som kortfattat sägs i Programmålen för de nationella programmen. De stycken som kommer efter "Detta innebär" i Supplement 80 preciserar svenskämnets innehåll och de kompetenser eleverna förväntas uppnå, med i någon mån angivande av stoff. Däremot kommer troligen inte en indelning i huvudmomenten Muntlig och skriftlig framställning, Språkets bruk och byggnad och Litteraturstudium att finnas i en kommande kursplan, utan uppbyggnaden och avgränsningen av ämnet kommer att anges genom centrala begrepp och frågeställningar, tekniker och färdigheter och viktiga perspektiv etc.

1 Allmänna synpunkter (s. 7)

Liksom tidigare kommer kommentarerna till den nya kursplanen i svenska att vara rådgivande. Kommentarer i framtiden kommer att bli av en typ som liknar dem i Supplement 80 och som förklarar målen, men också i form av goda exempel på undervisning, aktuell forskning etc.

En kursplan för alla (s. 7 ny text)

Målet för ämnet svenska i Supplement 80 har gällt och gäller för samtliga linjer i gymnasieskolan oavsett hur lång utbildningen är. När den nya gymnasieskolan genomförs, kommer alla utbildningar att vara lika långa och svenskämnet ha lika många timmar i dem alla. Det mål som finns i Supplement 80 anger tills vidare riktlinjer för den lokala utformningen av undervisningen i de enskilda skolorna. Men nu kommer studievägarnas längd och svenskämnets timtal att bli desamma för alla studerande.

Utbildningen på nationell nivå skall vara likvärdig, men undervisningen på lokal nivå kan utformas olika. Inom alla program skall programmålen vara riktmärkena, men det kan behövas olika lång tid i olika grupper för att inhämta tillräckliga kunskaper om och i språk och litteratur. Utrymme vid planeringen måste därför lämnas, för att de enskilda eleverna – tillsammans med sina kamrater och sin lärare – skall kunna anpassa uppläggning och innehåll i studierna efter sina önskemål och behov. Vissa delar av ämnet kan speciellt betonas i vissa program.

Elevernas språkutveckling – alla lärares ansvar (s. 7, delvis ny text)

Att ge förutsättningar för en gynnsam språkutveckling är alla lärares ansvar, men det kommer särskilt an på svenskläraren att se till att en sådan kommer till stånd genom samverkan mellan alla lärare inom programmet, och det är svenskläraren som har huvudansvaret för den enskilde elevens språkutveckling i skolan.

Ett kunskapsamhälle ställer ökade krav på god språklig förmåga. Därför är det nödvändigt att varje elev ges tillfälle att utveckla sitt språk, sin förmåga att uttrycka sina tankar i tal och skrift och därmed också uppöva sin

analytiska förmåga och förmåga att bearbeta kunskaper.

Språkutveckling sker i samband med användning av språket, i interaktion med andra. Det språkliga samspelet befäster kunskaper och utvecklar oss till personligheter. Litteraturstudier, textläsning, skriftliga och muntliga övningar är medel i denna utveckling. Ett intressant och engagerande innehåll är oftast en förutsättning för att eleverna skall finna undervisningen meningsfull och vilja arbeta med sitt språk. Innehållet i fokus, dvs. arbete med ett väsentligt innehåll, är ett medel för att på sikt utveckla den formella kompetensen.

Språkutvecklingen är av betydelse för begreppsbildningen och därmed för tänkandet. Varje ämne i skolan erbjuder genom sitt innehåll eleverna naturliga tillfällen att använda och utnyttja sitt språk. Man lär sig bäst en terminologi genom att tillägna sig orden i deras sammanhang, dvs. samtidigt som man söker kunskap om sakförhållanden. Vidare befäster och fördjupar man ofta sina kunskaper när man språkligt bearbetar dem för att delge andra. För att främja elevernas språkutveckling bör lärarna därför utnyttja alla tillfällen som ges, inte minst i samarbete med lärarna i andra kurser och ämnen. Eleverna skall lära sig att ställa frågor utifrån det innehåll som behandlas och vänjas vid att arbeta med penna i hand vid läsning av text, lyssnande, arbete tillsammans med andra och eget lärande. Eleverna får därigenom studievänor för att bygga upp en egenproducerad kumulativ kunskap. Denna successivt utbyggda kunskap, som eleverna tillägnar sig, ger beredskap att möta förändringar och nya situationer.

Språkutvecklingen är inte avslutad i och med fullbordad skolgång, utan den fortsätter i kommande yrkes- och studieliv, och skolans uppgift måste vara att ge eleverna kunskaper och attityder som främjar en livslång utveckling och lust till livslångt lärande. Genom sin utbildning skall de studerande få beredskap att möta förändringar och nya situationer.

Studiernas inledning (s. 7, delvis ny text)

Då eleverna kommer till gymnasieskolan har de olika förkunskaper och förväntningar, och de har hunnit olika långt i sin personliga och språkliga utveckling.

Att eleverna skall ha inflytande över studiernas innehåll och uppläggning står i skollagen 5 kap 2 §. För att stimulera elevernas fortsatta utveckling härvidlag skall undervisningen präglas av elevaktiva arbetsformer. Med elevaktivitet förstås ett mentalt aktivt förhållningssätt till det som skall läras in. För att eleven skall få ett aktivt förhållningssätt i lärandet, förutsätts att eleven inser det meningsfulla i att tillägna sig de kunskaper och färdigheter som undervisningen syftar till och av eget intresse strävar efter att förstå och bemästra olika problem. Av detta följer att det är innehållet och förhållningssättet som är det väsentliga, inte att någon speciell undervisningsmetod eller arbetsform skulle vara den enda godtagbara. Lärandet får aldrig bli instrumentellt.

Vid studiernas början bör läraren bilda sig en uppfattning om de enskilda elevernas kunskaper och erfarenheter av svenskämnet och förväntningar på studierna i svenska. Under hela gymnasietiden skall eleverna sedan ha in flytande över studiernas innehåll och uppläggning. Detta är nödvändigt för att de skall kunna ta ansvar för sin egen utveckling och inläring.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 2**

Svenskämnets helhet (s. 7, avsnittet flyttat, delvis ny text)

I undervisningen bör läraren alltid sträva efter att eleverna skall kunna få en helhetssyn på ämnet. Läraren bör vara medveten om risken att ämnet splittas i en mängd delmoment (en period litteraturstudier, en period skrivträning osv.). Det är lätt att eleverna då förlorar överblicken och inte tycker att de växer i kunskaper och färdigheter och inte heller får sammanhang. Eleverna måste få hjälp att se en utvecklingsgång, i vilken de olika inslagen griper in i och stöder varandra.

Goda möjligheter till meningsfull språkanvändning, bearbetning och språklig träning får eleverna om de talar och skriver ofta med anknytning till ämnets stoff. Med en sådan arbetsmodell stimuleras eleverna att ta ett större ansvar och aktivt arbeta med sin egen inläring. De får bättre sammanhang i studierna, djupare och mer bestående kunskaper.

**Elever med läs- och skrivsvårigheter
(ersätter Särskilda språksvårigheter s. 8)**

En del av de elever som kommer till gymnasieskolan har läs- och skrivsvårigheter. Det är särskilt angeläget att dessa elever får stöd och hjälp för att förstå och bearbeta sina svårigheter. Ingen elev är den andra lik och det är önskvärt att hitta den bästa lösningen för varje elev. Det är därför viktigt att svenskläraren tidigt, t. ex. genom samtal med eleven, tar reda på elevens egen inställning till läsning och skrivning, tidigare stödinsatser och elevens behov och intresse av att få hjälp. Eftersom gymnasiestudiernas uppläggning i svenska skiljer sig från grundskolans, kan elever med svårigheter få möjligheter att lyckas inom andra områden. Det är också väsentligt att kunskaper om läs- och skrivsvårigheter finns hos samtliga undervisande lärare, så att problemen uppmärksammas i tid och möts med relevanta åtgärder. Bland sådan åtgärder måste också läggas vikt vid undervisningens uppläggning och genomförande, diskussion kring innehållets relevans och hur elevernas kunskaper utvärderas.

Lärarna måste känna till de faktorer som främjar en god läs- och skrivutveckling. Både läsning och skrivning kräver mycket övning. Det finns egentligen bara ett sätt att bli duktig i läsning och skrivning, och det är att läsa och skriva ofta.

Att läsa och skriva är sammansatta processer. Problemen och upplevelsen av problemen är olika från person till person. Det är angeläget att eleverna får kunskaper om vad läsning och skrivning är för att få perspektiv på det egna lärandet och skrivandet.

De skall också ges förutsättningar att ta initiativ till och ansvar för att arbeta med sin läsning och skrivning. Eleverna skall inom de givna ramarna få uppgifter på sin egen nivå och få möjlighet att arbeta efter sina egna förutsättningar och i sin egen takt.

Skolans uppgift är att stödja alla elevers språkliga utveckling. För att nå det måste skolan arbeta utifrån elevernas olika förutsättningar och därigenom stärka deras självförtroende, så att de på sikt kan behärska ett mer formellt korrekt skriftspråk.

Alla som undervisar i en klass bör ha kännedom om vilka elever som har svårigheter att tala, läsa och skriva. Läraren i svenska har en viktig roll i detta sammanhang, även när det gäller att informera kolleger och skolläsnare. I

klasser där det finns elever med särskilda svårigheter bör organisation, innehåll och resursfördelning diskuteras för att undervisningen skall kunna utformas så att alla elever kan tillgodogöra sig undervisningen.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 2**

Massmedier och nya sätt att kommunicera (ersätter Massmedierna i svenskämnet s. 8)

Massmedier kan användas i svenskundervisningen som kunskapskällor, dvs. som ett inslag i ämnets helhet. Massmedier kan ingå i svenskundervisningen, eftersom dessa förmedlar en allt större del av det stoff som formar vår uppfattning om omvärlden. Hänsyn måste tas till att inom massmedierna har särskilt bildmedierna, i synnerhet de elektroniska, fått allt större betydelse och användning.

Undervisningen bör präglas av ett allsidigt utbud, så att eleverna genom studierna får möta olika massmedier (film, press, radio, TV). De bör i svenskundervisningen få använda sig av ny teknik t.ex. video, datorer för ordbehandling, informationssökning m.m.). Eleverna skall enligt program-målen genom studierna också utveckla sin förmåga till analys och kritisk värdering av vad de sett, hört, läst och själva producerat. Detta gäller alla ämnen, men i hög grad ämnet svenska.

2 Muntlig och skriftlig framställning (s. 10 – 17)

Mycket av det som står i avsnitten om skriftlig och muntlig framställning är fortfarande aktuellt och viktigt. Avsnittet kan användas som en inspirationskälla med den anmärkningen att talet nu mer än tidigare ses som en process och att muntlig framställning mer integreras i undervisningen i sin helhet. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att eleverna utvecklas och får sådana uppdrag att de förbättrar sin muntliga förmåga.

252.2 Skriftlig framställning (ny text s. 14)

Sedan avsnittet skrevs har mycket hänt. Beprövad erfarenhet och forskning har visat hur avgörande skrivförmågan är för individens tanke- och språk-utveckling. Skrivandet är en komplicerad process. Man har under senare år i högre grad börjat uppmärksamma vad som händer vid skrivandet och i högre grad börjat göra eleverna medvetna om vad de gör.

På sätt och vis kan man säga att framställningen i Supplement 80 föregriper en processororienterad syn på skrivandet. Avsnittet innehåller mycket om skrivning som är aktuellt fortfarande. Själva processen att skriva och innehållet sätts dock nu mer i centrum, liksom samarbete mellan elever sinesmellan och mellan elever och lärare.

Skrivträningen i skolan skall ge varje elev en förberedelse för skrivandet i det verkliga livet. Allt skrivande i skolan kan dock inte vara knutet till verkligheten, även om det vore önskvärt. Att eleven blir en allt bättre skribent är huvudsyftet. Målet står fast, men vägen dit väljer lärarna själva.

En processororienterad syn på skrivandet har på senare tid kommit att dominera undervisningen i skrivning. Alla texter kommer naturligtvis till genom en "skrivprocess", men med en processinriktad undervisning betonar man för eleverna att texter är resultat av ett arbete som tar tid och som omfattar flera olika moment, ett förstadium (analys, stoffsamling, sortering,

strukturerings/planering), ett skrivstadium (formulering) och ett efterstadium (bearbetning, utskrift, korrekturläsning, slutlig utskrift och eventuell publicering).

Till en början är det innehållet som står i fokus, och under hela arbetet bör eleverna få gensvar av varandra och av läraren i en konstruktiv, positiv anda, innan slutligt arbete med det rent formella tar vid.

Läraren som läsare (s. 14)

Från Läraren som läsare t.o.m. s. 17 kan avsnittet om skriftlig framställning läsas som en text att fundera kring, med den reservationen att en del förändrats i synen på skrivande och skrivundervisning.

Man vet vidare inte hur nationella prov kommer att gestalta sig i framtiden, även om mycket talar för att utformningen kommer att påminna om dagens centrala prov. Det bör speciellt observeras att den syn på rättning och efterbehandling av prov som finns i Supplement 80 inte stämmer överens med ett processororienterat arbetssätt.

3 Språkets bruk och byggnad (s. 18 – 22)

Utgångspunkt för språkstudierna är elevernas egna erfarenheter. Språkets funktioner i tal och skrift skall diskuteras liksom individens språkutveckling från barndomen och villkoren för hur språket används. Kunskaper om språkets olika funktioner och variationer ökas gradvis och studiet vidgas mot historiska, geografiska och sociala skillnader. Språkstudierna knyts till litteraturstudiet.

4 Litteraturstudium (s. 23 – 26)

Gymnasieskolans uppdrag är såväl kvalificerande som socialiserande. Eftersom god språklig förmåga blir ett allt viktigare redskap inom allt fler yrken och även en förutsättning för ett arbetsliv som kräver "livslångt lärande", framstår ett utvecklat språk som en väsentlig del i elevernas kvalificering.

Den språkliga utvecklingen är naturligtvis viktig för individens utveckling och beredskap för rollen som medborgare i en demokrati. Tillägandet och utvecklandet av det egna språket går på så sätt inte att skilja från individens socialisation. Inom svenskämnet sker detta bl. a. genom studiet av litteratur, där värderings- och livsfrågor behandlas. En samverkan med kärnämnet religion blir naturlig. Svenskämnet innehåller bidrar på så sätt till elevernas insikter om livet och världen och kan på sikt bidra till självständigt tänkande, initiativrikedom och vidgad social och psykologisk förmåga. Detta är egenskaper av betydelse för individen, men som naturligtvis även olika avnämare fäster allt större avseende vid.

Målet är att undervisningen i språk och litteratur behandlas på ett sådant sätt att dessa kan bli angelägenheter i alla elevers språkliga utveckling. I klassrummet sker detta genom samtal, skrivning och läsning.

Litteraturen är en unik kunskapskälla som kan hjälpa eleverna att vid enskild läsning och framför allt genom samtal med andra vidga sina perspektiv och förstå sig själv och andra. Att dessutom skriva om det man läst ger eleverna möjlighet att mer självständigt reagera, reflektera och analys-

era. På så sätt kopplas på ett naturligt sätt läsprocessen, talprocessen och skrivprocessen samman.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 2**

Varför vi läser litteratur (s. 23)

Ett tillägg till det sista stycket är att även elevernas fritidsläsning, där populärlitteratur ofta får stort utrymme, bör beaktas och diskuteras.

Val av litteratur etc. (s. 23 – 24)

Särskilt viktig är presentationen av olika typer av texter på s. 24. Denna kan tjäna som utgångspunkt för arbetet med de lokala arbetsplanerna och för överenskommelserna tillsammans med eleverna om hur studierna skall läggas upp.

Litteraturens historia och Hur man kan studera litteratur (s. 24 – 26)

Det sista stycket på s. 26 om tematiskt studium bör särskilt uppmärksammas. Ett centralt tema, som kan förankras i elevernas erfarenhetsvärld, är en utmärkt utgångspunkt för samverkan med andra ämnen och kurser. Innehållet kan bearbetas genom läsning, samtal och skrivning, kanske också i drama och i bild. Ett sådant arbetssätt kring ett angeläget innehåll kan leda till ökad livskunskap, självkänedom och språkutveckling samtidigt som det ger kunskaper om språk och litteratur. Jfr även s. 32 f. Ämnesområde och projekt.

Om eleverna under skoltiden får kunskaper om litteraturen sedd mot de skiftande bakgrunder, villkor och förutsättningar som olika tider, samhällen och kulturer utgör, blir sådana kunskaper en tillgång vid deras fortsatta möten med olika slag av litteratur efter gymnasieskolans slut. Undervisningen har då nått målet att väcka elevernas intresse och ge dem en vana att söka sig till skönlitteratur som en källa för kunskap, självinsikt och glädje.

5 Årskursfördelning (s. 27 f.)

Eftersom årskursfördelningen och användningen av timantalet bestäms lokalt vid de enskilda skolorna, utgår dessa sidor ur Kommentarererna.

6 Verksamhetsformer (s. 27 – 32)

Inga kommentarer.

7 Läromedel (s. 36)

Allt som står i detta avsnitt har fortfarande sin giltighet, men i och med teknikens framsteg är det önskvärt att verktyg som datorer, videoutrustning för uppspelning och produktion etc. betraktas som läromedel.

8 Bedömning (s. 36–37)

Vad som sägs under avsnittet om bedömning gäller den gamla gymnasieskolan och dagens betygssystem. Av naturliga skäl kan ingenting sägas i dagsläget om det nya betygssystemet. Det kan ändå vara idé att visa på skillnaden i betygssättning vad gäller det två betygen i svenska, vilket klar görs på s 37.

Skriftliga prov (ny text)

Det har funnits en tendens att skolan alltför mycket präglats av skriftlig kunskapskontroll och att bedömningen baseras på en poängberäkning. Risken är stor att även svensklärarna för att kunna få mätbara svar inriktar bedömningen av eleverna mot enkla faktauppgifter, såsom uppräknings av titlar, angivande av biografiska data etc. Det är dock ganska mycket av svenskämnets stoff som inte lämpar sig för sådana prov.

Skrivförmågan utvecklas inte i denna form av prov/utvärdering eftersom det ju ofta gäller att så snabbt som möjligt skriva ner ett antal kortfattade punkter som svar. Vill man att skrivandet skall utvecklas, kan man ge frågor där korta svar bildar en logisk stomme – ett slags utkast – och därefter kan eleverna skriva utförligt och med eftertanke. Men då är det inte längre fråga om prov för att pröva enkla fakta utan för att få hjälp av lärarens frågor för att utveckla sitt skrivande och sina egna tankar. Det går att konstruera prov som ger elever möjlighet att visa att de har förstått och kan tillämpa sina kunskaper, liksom prov som ger möjlighet att utnyttja kunskaperna i ett självständigt skrivande. Naturligtvis bör svensklärarna utnyttja det stoff eleverna studerar för bedömning, men då bör de gärna se till att de har ett dubbelt syfte med skrivuppgiften: både att pröva elevens förmåga att tänka, reflektera och analysera och att ge eleven tillfälle till skrivträning och till att utveckla sitt tänkande. Detta sker bäst om uppgiften utformas som en essäfråga, en analysuppgift eller jämförande uppgift.

När proven lämnas tillbaka, är det bra om läraren i alla fall då och då kan prata med eleverna en och en, diskutera och visa på olika lösningar och gärna låta eleverna tillsammans ta ställning till bedömningskriterierna. Provens tillbakalämnande kan följaktligen ses som ett viktigt inlärningsstillfälle.

Det är viktigt att i början av studierna föra ett resonemang om principerna för bedömningen i ämnet svenska. Eleverna måste få klart för sig att de fortlöpande bedöms för det de säger och skriver, men också för hur de utför grupparbeten och mer självständiga uppgifter. Elever tror ofta att det bara är de skriftliga proven de bedöms efter. Bedömningen av skolarbetet kan dock inte begränsas till registrering av ”rätt svar”, utan måste också innefatta förmågan att formulera och arbeta med egna problemställningar, t. ex. genom att föra fram alternativa tolkningar eller hypoteser etc. Även sådana bedömningsprinciper måste diskuteras med eleverna. Lärare bör alltid tänka igenom om det är ett skriftligt förhör eller ett samtal som ger bäst information och underlag för bedömning.

Den fortlöpande bedömningen har också till syfte att registrera den successiva kunskapsstillväxten och utvecklingen.

KURSPLAN för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet engelska

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 3

(Omtryck från Lvux 82, engelska 2)

MÅL

Genom studierna skall [kursdeltagarna]¹ tillägna sig en sådan språkförmåga att de kan, vill och vågar använda engelska i olika slags situationer i kontakter med engelsktalande människor i Sverige och utomlands. Undervisningen skall anpassas till [kursdeltagarnas] uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att [deltagarna]² förbättrar sin förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift.

Studierna skall inriktas mot att [kursdeltagarna] får ökad kunskap om och förståelse för andra kulturer och levnadssätt. [Deltagarna] skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid.

[Kursdeltagarna] skall därför skaffa sig en grund för att på egen hand vidareutveckla sina färdigheter i engelska. Undervisningen skall inriktas mot att [deltagarna] utvecklar förmåga att ta ansvar för planeringen av sina studier vad avser både innehåll och arbetsformer. De skall tillägna sig den teknik och lära sig använda de hjälpmedel de behöver för att arbeta allt mer självständigt.

[Kursdeltagarna] skall

- kunna ge information och delta i samtal och diskussioner som gäller t.ex. vardagliga förhållanden, familjeliv, intressen och yrkesliv
- kunna samtala om och diskutera egna erfarenheter, aktuella frågor, sociala och kulturella företeelser
- kunna följa och förstå huvudinnehållet i autentiskt tal såsom ett vardags-samtal eller en intervju kring en bekant fråga
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal och skrift, exempelvis ett föredrag eller en tidningsartikel om ett bekant ämne
- kunna uttrycka sig sammanhängande i tal och skrift inom sitt erfarenhets-, intresse- eller yrkesområde
- kunna muntligt och skriftligt kommentera och med egna ord sammanfatta t.ex. en tidningsartikel, en novell, ett radio- eller tv-program som behandlar aktuella eller vardagliga frågor
- kunna uppfatta och tolka språklig variation, dvs. hur språket anpassas till situation och mottagare
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar i olika sammanhang
- kunna arbeta självständigt med ordböcker och andra hjälpmedel.

¹ och ² Med kursdeltagare och deltagare avses elever

Inom fördjupningsdelen skall [kursdeltagarna] få möjlighet att arbeta vidare utifrån sina individuella behov och intressen. De kan välja både fortsatt arbete med genomgångna moment och andra uppgifter.

[Deltagarna] kan exempelvis prioritera arbete med att uttrycka sig muntligt på språket, förstå olika slags talad och skriven engelska eller utveckla sin skrivförmåga.

Bilaga 3**KOMMENTAR – UNDERVISNING I MODERNA SPRÅK**

Kunskaper och färdigheter i moderna språk, liksom kännedom om kultur, samhälls- och levnadsförhållanden i olika delar av världen, får allt större betydelse för både individen och samhället. Den ökade internationaliseringen gör det nödvändigt för alla människor att vidga sina perspektiv utöver det nationella.

Undervisningen i moderna språk i gymnasieskolan syftar till att eleverna skall kunna använda målspråket i olika sammanhang i samhällsliv, arbetsliv och för vidare studier.

Undervisningen skall relateras såväl till elevernas egna erfarenheter och intressen som till de krav på vidgade referensramar som ställs i arbetsliv och under fortsatta studier.

Arbetet skall genomföras av en strävan efter kunskap om och förståelse för kultur och levnadssätt i andra länder, så att eleverna får lust och beredskap att fördjupa kontakten med de miljöer och kulturer där målspråket talas. Samhälls- och kulturorientering skall kontinuerligt integreras i arbetet.

En ökande internationalisering och ny kunskap om hur inlärning går till ställer förändrade krav på språkundervisningen, som mer än tidigare måste lägga vikt vid språket som medel för kommunikation. Denna språksyn ställer som mål för undervisningen i moderna språk att eleverna skall skaffa sig en funktionell kompetens i målspråket. Undervisningen bör utgå från ett innehåll som speglar målspråkets kulturella, sociala och politiska förhållanden samt leda till att eleverna kan använda språket som ett uttrycksmedel. En kommunikativ språksyn innebär inte att lägre krav ställs på den formella språkqualiteten. Tvärtom vidgas kraven till att omfatta betydligt mer än en formell säkerhet.

Med kommunikativ kompetens avses en förmåga att förstå och använda det skrivna och talade språket på ett nyanserat och effektivt sätt. Den kommunikativa kompetensen innebär, förutom en behärskning av språkets uttal, information, vokabulär och stavning, också en förmåga att använda språket på ett varierat sätt i olika situationer och sammanhang beroende på tillfälle och mottagare. En annan komponent i den kommunikativa kompetensen är förmågan att med hjälp av olika strategier underlätta kommunikationen och förmedla sitt budskap på ett så adekvat sätt som möjligt, även när kunskaperna i målspråket inte riktigt räcker till. I kompetensen ryms vidare kännedom om kulturella, sociala och politiska förhållanden i målspråksländerna för att kunna hantera situationer och möta människor på ett i målspråkslandet naturligt sätt. I den kommunikativa kompetensen ingår också förmågan att ledigt uttrycka det man vill, att ha "fluency", flyt, på målspråket.

Kommunikativ kompetens är inte resultatet av en given metod utan ett

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 3**

mål, som kan uppnås i olika hög grad, bl.a. beroende på studietid, förutsättningar och arbetsinsats. Elever kan behöva tillämpa olika inlärningsstrategier och välja innehåll efter eget intresse. Enligt ett kommunikativt synsätt byggs den språkliga kompetensen upp genom att språket används för att ta emot och förmedla information. Det väsentliga är alltså innehållet i budskapet. Genom att arbeta med ett meningsfullt innehåll bereder man vägen för att tillägna sig den språkliga formen. Därutöver kan den formella träningen förstärkas genom systematiserat och individualiserat arbete. I val av läromedel och utformning av prov måste hänsyn tas till elevers olika intresseinriktningar och mål för språkstudierna.

Inlärningsforskning betonar betydelsen av att elever stimuleras att ta ansvar för sin egen inläring. Detta ansvarstagande har en viktig personlighetsutvecklande funktion och bidrar till en effektiv språkinläring. Det ger eleven möjlighet att utveckla sina egna inlärningsstrategier samt att analysera och bearbeta sin egen språkproduktion. Eleverna bör få tillfälle att successivt lära sig att ta ansvar och bygga upp sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete med språkinläringen.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 3**

KURSPLAN för gymnasieskolan i kärnämnet samhällskunskap

(Omtryck från Lgy 70)

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 4

MÅL

Genom studierna i samhällskunskap skall eleverna tillägna sig sådana kunskaper att de aktivt kan verka i och för demokratiska samlevnads- och samarbetsformer.

Med kännedom om såväl det förflutna som nuet skall eleverna få beredskap att ta medansvar för och aktivt påverka utvecklingen samt möta förändringar i ett samhälle och en värld som kännetecknas av samverkan och konflikt.

Eleverna skall utifrån studier av skilda samhällsfrågor, som anknyter till deras erfarenheter, behov och intressen, förvärva vidgade och fördjupade kunskaper om

- hur kommunen och landet styrs, politiskt liv, teorier om demokrati, privat- och samhällsekonomi, politiska och ekonomiska system i andra länder, arbetsliv och sociala förhållanden
- samspelet mellan de faktorer som regionalt och globalt påverkar lokalisering och resursfördelning i det geografiska rummet
- förutsättningarna för internationell utveckling och samlevnad, orsaker till konflikter och drivkrafter bakom militära rustningar, strävanden till konfliktlösning och samverkan mellan länder och folk, den svenska säkerhetspolitikens mål och medel
- informationsteknikens utveckling och effekter, forskning, utbildning, olika medier och opinionsbildning.

Genom att delta i planeringen av studierna skall eleverna få erfarenhet av demokratiska arbets- och beslutsformer.

Genom samverkan med andra ämnen skall undervisningen i samhällskunskap ge eleverna förutsättningar att utveckla en helhetssyn på samhället.

Vid studiet av samhällsfrågor skall undervisningen bedrivas så att eleverna lär sig att

- söka, granska och sammanställa fakta ur olika källor
- analysera problem och förhållanden ur skilda aspekter med hjälp av olika teorier och modeller
- klargöra grunderna för och konsekvenserna av egna och andras värderingar
- samt så att de gör sig förtrogna med olika sätt att handla och följderna därav.

KURSPLAN för gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet samhällskunskap

(Omtryck från Lvux 82, samhällskunskap 2)

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 5
Ändring genom
SKOLFS 1993: 4

MÅL

Studierna skall ge kursdeltagarna fördjupade insikter i det demokratiska statsskickets principer i syfte att främja en demokratisk samhälls- och människosyn. De skall också belysa problem som har sin grund i ekonomiska och sociala motsättningar i samhället. Undervisningen skall utgå från deltagarnas tidigare erfarenheter och kunskaper och läggas upp så att deltagarna får ökad tilltro till sin förmåga att påverka samhällsutvecklingen. Därigenom kan studierna bidra till att stärka deltagarnas ansvar som medborgare. Deltagarna skall också få kunskaper och färdigheter som ger dem möjlighet att påverka utvecklingen på den enskilda arbetsplatsen. I detta sammanhang bör värdet av samarbete och gemensamt handlande betonas.

Kursdeltagarna skall utveckla sin förmåga att söka, sovra och värdera information samt kritiskt granska argumenten bakom olika ståndpunkter. Undervisningen skall medverka till att skapa förståelse och respekt för olika värderingar i ett demokratiskt samhälle.

Genom studierna skall deltagarna förvärva

- kunskaper om hur samhälle, arbetsliv och ekonomi fungerar mot bakgrund av lagar och avtal
- kunskap om viktiga politiska ideologier och deras utveckling
- inblick i olika sätt att lösa samhällsproblem i skilda politiska och ekonomiska system
- inblick i förutsättningarna för internationell utveckling och samlevnad, orsaker till konflikter, strävanden till konfliktlösningar och samverkan mellan länder och folk, den svenska säkerhetspolitikens mål och medel
- kunskaper om individens ställning i arbetslivet och om samspelet mellan arbetsmarknadens parter.

Inom ramen för fördjupningsdelen skall kursdeltagarna få tillfälle att skaffa sig ökade kunskaper inom något eller några områden utifrån egna intressen och behov.

KOMMENTARER – SAMHÄLLSKUNSKAP

i SÖ:s serie Läroplaner 1988:82

Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 5

Bakgrund

Riksdagen fattade i juni 1991 beslut om en reformerad gymnasieskola och vuxenutbildning (prop 1990/91:85, UbU 16, rskr 356).

Regeringen gav i uppdrag åt Skolverket att utarbeta de nationella styrdo-

kument som krävs för att genomföra den beslutade reformen. En konsekvens i beslutet är att samtliga program i den nya gymnasieskolan nu kommer att ha ämnet samhällskunskap.

Den kursplan i samhällskunskap som nu tillämpas i gymnasieskolan, SÖ:s läroplaner 1988:82, fastställdes 1988 att obligatoriskt gälla fr. o. m. läsåret 1989/90. Ett omfattande förarbete och remissförfarande hade gjorts innan kursplanen fastställdes. Den är skriven enligt en modell som kan sägas karaktäriseras av att ha omfattande mål där några få aspekter framhävs tydligt. Huvudmomenten är få och utformade på ett sådant sätt att den närmaste stoffpreciseringen hänvisas till lokal nivå. Modellen möjliggör en flexibel användning och stämmer väl överens med de tankar som läroplanskommittén presenterat om framtida kursplaner. Kursplanen i samhällskunskap 1988:82 med kommentarer kan därför användas under läsåret 1992/93 för samtliga kurser i samhällskunskap inom de nya programmen i gymnasieskolan.

Eftersom ämnet samhällskunskap enligt riksdagsbeslutet skall förekomma med flera olika volymer och med olika inriktningar ges nedan några anvisningar för den praktiska utformningen av ämnet.

Samhällskunskapen enligt riksdagsbeslutet om en reformerad gymnasieskola

Enligt timplanerna för de nya programmen i gymnasieskolan förekommer ämnet i huvudsak i två volymer 90 tim och 300 tim. Samtidigt skall enligt 1990/91:UbU 16 s. 37 för dem, som inte väljer latin eller grekiska på humanistisk gren som fördjupning, en kurs i samhällskunskap tillhandahållas (110 tim; del av den större kursen i ämnet på samhällsvetenskaplig gren). På samma sida i utskottsbetänkandet framhålles att ämnet geografi, som ingår som en del av kursen i samhällskunskap har återinförts som ett självständigt ämne på den samhällsvetenskapliga grenen. Ämnet har två volymer, 50 tim och 140 tim. Till detta lägger utskottet följande när det gäller ämnena historia och samhällskunskap.

”Historia ingår i det estetiska programmet och i natur- och samhällsvetenskapsprogrammet men inte i de yrkesförberedande. Samhällskunskap ingår däremot i samtliga program. Mot denna bakgrund bör det finnas två kursplaner för ämnet samhällskunskap, nämligen dels en för de yrkesförberedande programmen, dels en för övriga program där ämnet historia finns upptaget på timplanen. I kursplanen för samhällskunskap på de yrkesförberedande programmen, som omfattar 90 timmar, bör ca en tredjedel av utbildningstiden ägnas åt historiskt stoff. Enligt utskottets mening är det väsentligt att även eleverna på de yrkesförberedande programmen får möjlighet att studera såväl politiska och ekonomiska som kulturella och religiösa förhållanden i ett historiskt perspektiv” (1990/91:UbU 16, s. 66).

Gör man en sammanfattning av ovanstående, volymer och förekomst av historia och geografi, kan man säga att ämnet samhällskunskap kan ha olika konstellationer.

Det är uppenbart att dessa konstellationer ställer stora krav på flexibilitet i kursplanen i samhällskunskap, i synnerhet om man vill undvika alltför många gruppbildningar.

Minsta garanterade tid i timmar om 60 minuter för samhällskunskap, historia och geografi

	Timmar i samhällskunskap	Timmar i historia	Timmar i geografi	Program och gren
1.	300	190	140	Samhällsvetenskapsprogram, samhällsvetenskaplig gren.
2.	90	80	50	Samhällsvetenskapsprogram, ekonomisk gren
3.	90+110	190	—	Samhällsvetenskapsprogram, humanistisk gren (för dem som inte läser latin eller grekiska)
4.	90	190	—	Samhällsvetenskapsprogram, humanistisk gren (för dem som inte läser latin eller grekiska)
5.	90	80	—	Estetiskt program Naturvetenskapsprogram
6.	90	—	—	Övriga program

Kursplanen i samhällskunskap är mycket generell och går att använda i flera sammanhang. Den har under åren 1989–91 prövats i en treårig försöksverksamhet på yrkesinriktade linjer, de s. k. Ögy-försöken. Försöken har utvärderats ingående. Resultaten visar att det inte har varit helt problemfritt att införa samhällskunskap som nytt ämne på de yrkesinriktade linjerna. Men problemen har dock knappast kunnat relateras till kursplanen. Det har tvärtom rätt stor samstämmighet kring att kursplanens flexibilitet har varit en bidragande orsak till att resultatet blivit så positivt. Genom att man kunnat utgå från samhällsfrågor som anknyter till elevernas erfarenheter, behov och intressen har man kunnat ge undervisningen en sådan utformning att den har kunnat passa linjer med mycket olika inriktning. Speciellt har linjernas karaktärsämnen haft mycket olika utformning och haft skilda tankemönster och det har ställt stora krav på samhällskunskapens flexibilitet.

Det kan noteras att i försöksverksamheten på de yrkesinriktade linjerna användes kursplanen för ett samhällskunskapsämne med 5 stadiesveckotimmar och med få kompletterande allmänna ämnen. Ämnet historia saknades till exempel. Samtidigt användes samma kursplan på exempelvis den samhällsvetenskapliga linjen där ämnesutrymmet var 11,5 stadiesveckotimmar och där det förutom samhällskunskap fanns flera kompletterande ämnen, som historia, naturkunskap, psykologi och filosofi. Att samma kursplan i praktiken har kunnat användas med så skilda förutsättningar visar på dess flexibilitet. Nedan kommer samhällskunskapskursplanen att kommenteras beträffande de historiska och geografiska stoffområdena.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 5**

Tillämpning av kursplanen i samhällskunskap på sådana program som inte har ämnet historia

I målen för kursplanen i samhällskunskap 1988:82 finns det historiska perspektivet tydligt inskrivet. ”Med kännedom om *såväl det förflutna* som nuet skall eleverna få beredskap att ta medansvar för och aktivt påverka utvecklingen samt möta förändringar i ett samhälle och en värld som kännetecknas av samverkan och konflikt.”... ”Eleverna skall utifrån studier av skilda samhällsfrågor, som anknyter till deras erfarenheter, behov och intressen förvärva vidgade och fördjupade kunskaper om”.... ”Förutsättningarna för internationell utveckling och samlevnad, *orsaker och konflikter* och driv-

krafter bakom militära rustningar, strävanden till konfliktlösning och samverkan mellan länder och folk....”

Målen i kursplanen anger de områden som eleverna skall skaffa sig kunskaper om. De kan sammanfattningsvis sägas vara: Politik, ekonomi, arbetsliv, sociala förhållanden, rumsliga samband, internationella relationer samt informationsteknikens utveckling och effekter.

Målen anger också hur undervisningen skall bedrivas. ”Vid studiet av samhällsfrågor skall undervisningen bedrivas så att eleverna lär sig att... analysera problem och förhållanden ur *skilda aspekter* med hjälp av olika teorier och modeller ...”

Såsom kursplanen i samhällskunskap är skriven är den således öppen för att man kan betona de historiska aspekterna, välja ut sådant politiskt, ekonomiskt och socialt stoff som är förklarande för nutiden och vid analysen använda sig av historiska förklaringsmodeller. Det är således möjligt att ge samhällskunskapskursen en sådan inriktning som anges i 1990/91:UbU 16 s. 66, ”dvs. att även eleverna på de yrkesförberedande programmen ges möjlighet att studera de politiska, ekonomiska och sociala förhållandena i ett historiskt perspektiv.

I detta sammanhang kan också påpekas att de nuvarande kommentarerna till kursplanen i samhällskunskap – vilka är skrivna för linjesystemet – framhåller att det går att ge kursen en sådan inriktning som anges ovan. ”I många fall krävs en historisk bakgrund då man skall studera en viss samhällsfråga. På linjer där ämnet historia inte förekommer måste denna ges inom ramen för ämnet samhällskunskap” (Lgy 70 1988:82 s. 24).

I de reviderade mål och riktlinjer för Lgy 70 som regeringen fastställt skall tillämpas för utbildning som äger rum från och med läsåret 1992/93, framhålls att flera ämnen kan ha ansvar för att eleverna får en historisk kunskap: ”Alla ämnen kan i olika grad bidra till en historisk förståelse av vår tid och till att ge eleverna ett framtidsperspektiv” (Lgy 70, reviderade mål 1992, s. 10).

Tillämpningen av kursplanen i samhällskunskap på sådana grenar inom samhällsvetenskapsprogrammet som också har ämnet geografi

Ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan grundar sig huvudsakligen på ämnesteoritisk kunskap från statsvetenskap, nationalekonomi, geografi och sociologi. Ett av ämnets mål har tydligt geografisk inriktning: Samspelet mellan de faktorer som regionalt och globalt påverkar lokalisering och resursfördelning i det geografiska rummet. Detta aktualiserar då avgränsningsproblem på de grenar inom samhällsvetenskapsprogrammet – den samhällsvetenskapliga och ekonomiska – som också har ämnet geografi. Konsekvenserna av detta kommer att beröras nedan.

Som framhållits tidigare studeras inte ämnet samhällskunskap huvudmomentvis, utan *samhällsfrågor* utgör grund för studierna. Nästan alla samhällsfrågor kan belysas med stoff från flera huvudmoment. Målen anger också att undervisningen skall bedrivas så att eleverna lär sig att analysera problem och förhållanden ur *skilda aspekter* och med hjälp av *olika teorier och modeller*. Den specifika *ansatsen* i ämnet samhällskunskap är således att genom att utgå från en komplex samhällsfråga sätta in ämneskunskaper i ett större sammanhang för att underlätta för eleverna att utveckla en helhets-syn. Något tillspetsat skulle man kunna säga att man sällan i samhällskun-

skap tar sin utgångspunkt helt i de geografiska stoffområdena, men geografifämningens aspekter, modeller och teorier spelar stor roll som förklaring till en komplicerad och svårfattlig verklighet. Exempelvis betonar man i samhällskunskap mera de rumsliga modellernas roll för att belysa samhällsplaneringen, ekonomiskt sociala problem etc.

En kursplan i geografi kommer självklart betona kärnan i ämnet geografi – både natur- och kulturgeografi. Geografins fyra huvudaspekter kan sägas vara:

- Den rumsliga aspekten (The spatial tradition)
- Den regionala aspekten (The area studies tradition)
- Människa – miljö-aspekten (The man – land tradition)
- Den naturgeografiska aspekten (The cartscience tradition)

Det är naturligt att ansatsen i ämnet geografi är att förmedla dessa fyra forskningstraditioner så bra som möjligt och att utgångspunkten tas i områden som är särskilt lämpade att belysa dem. Därvid kommer t. ex. regionala studier att spela en stor roll i ämnet geografi, vilket de inte gör i ämnet samhällskunskap. I kursplanen för geografi är begreppet *landskap* centralt, dvs. ett av geografins regionbegrepp. Med hänvisning till utbildningsutskottets motivering ”den ökande internationaliseringen” bör man i geografiämnet se till att ett rikt urval av regioner och länder utnyttjas som exempel, där man analyserar problem och olika aspekter i linje med kursplanens beskrivning. Det blir också naturligt att geografiämnet särskilt kommer att ta upp frågor som gäller resursutnyttjande och miljökonsekvenser.

Kursplanen i samhällskunskap innehåller inga volymmässiga stoffavgränsningar mellan målen. Hur balansen kommer att utformas mellan innehållet i de olika målen avgöres i den enskilda undervisningssituationen av lärare och elever. Utgångspunkten är skilda samhällsfrågor som anknyter till elevernas erfarenheter, behov och intressen. Det blir därvid naturligt att det program som har geografi som särskilt ämne inte i ämnet samhällskunskap får ett urval av samhällsfrågor där geografiämningens aspekter, modeller och teorier utgör de viktigaste förklaringsgrunderna. De mera systematiska studierna av de geografiska aspekterna bör överlåtas åt geografiämnet.

Ämnena samhällskunskap och geografi har således *två olika ansatser*. I samhällskunskap utgör konkreta samhällsfrågor utgångspunkten för studierna och de geografiska aspekterna blir en del i hela förklaringsmönstret. I geografi är avsikten att mera systematiskt studera de huvudaspekter som utgör kärnan i ämnet. Stoffurvalet där kommer då att avgöras av i vilken grad ett visst stoff är lämpat att belysa geografins kärnområden. Avgränsningsproblemet mellan samhällskunskap och geografi kommer därför inte huvudsakligen att bli att i detalj hänföra visst stoff till respektive ämne utan i samråd mellan undervisande lärare och elever klargöra ämnens olika ansatser samt i ämnet samhällskunskap göra ett sådant urval av samhällsfrågor att de geografiska aspekterna inte nödvändigtvis får en tyngdpunkt där. Detta ämnesområde bör ske med såväl eleverna som med lärarna i geografi och samhällskunskap.

Kursplanerna i samhällskunskap och geografi grundar sig på en kunskapsyn där inläring ses som en process i vilken elevernas sätt att tänka och handla fortlöpande förändras. Det betyder att eleverna under gymnasietiden ökar sin förmåga att förstå komplexa sammanhang och få överblick. Vid

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 5**

slutet av studietiden kan man med andra ord ha en helt annan – en mera fördjupad – syn på samma kunskapsområde som man mötte i början av studierna. Med en sådan kunskapssyn som grund blir det inte så angeläget att i detalj avläsa stoff mellan samhällskunskap och geografi. Det är naturligt att ämnena kommer att få beröringspunkter – på samma sätt som de samhällsvetenskapliga ämnena vid universiteten har beröringspunkter och befruktar varandra – men de båda ämnenas ansatser bör vara olika.

Det kan verka förbryllande att kommentarerna till de mål som gäller rumsliga aspekter innehåller så tydliga innehållsexempel som delvis sammanfaller med geografiämnets innehåll (Lgy 70 1988:82, s. 17–19). Man bör då ha klart för sig att de skall betraktas som allmänna råd, och inte är bindande. Endast målen är bindande. Det aktuella avsnittet är skrivet som just *exempel* på innehåll och har som syfte att ge elever och lärare en bred uppfattning om vad som kan finnas med i undervisningen. När kommentarerna skrevs var syftet att relativt utförligt beskriva vad som avsågs med de rumsliga aspekterna, eftersom detta var nytt i kursplanen. Det är ofrånkomligt att kommentarer med detta syfte lätt framstår som fylliga och kan verka uppfordrande. Det är föga troligt att någon lärare i samhällskunskap har tagit upp alla de innehållsexempel som ges i kommentarerna. Så skall de ju inte heller uppfattas. Däremot kan kommentarerna nu vara en god utgångspunkt när man för den samplaneringsdiskussion, som nämnts ovan, mellan berörda i geografi respektive samhällskunskap på en skola.

**Kommentar till
SKOLFS 1992:12
Bilaga 5**

KURSPLAN för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet matematik

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 6

MÅL

Utbildningens syfte är att utveckla elevernas förmåga att använda matematik för att lösa problem som vanligen förekommer i vardagsliv och yrkesliv samt att ge en god grund för fortsatta studier inom gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen. Uppläggningsen av matematikstudierna skall anpassas och tillämpningar väljas med hänsyn till inriktningen av det program som eleverna studerar på.

Elevernas skall utveckla sin förmåga dels att förstå och tillämpa centrala matematiska begrepp, dels att förklara innebörden av dessa. Eleverna skall få inblickar i matematikämnets historia.

Eleverna skall genom studierna få insikt i hur matematiska modeller kan användas vid problemlösning och göras medvetna om modellernas begränsningar.

Kursen skall ge eleverna färdigheter i att muntligt och skriftligt redovisa tankegångar vid problemlösning samt utveckla deras förmåga att tolka och kritiskt granska i massmedia förekommande tabeller, diagram och matematiska resonemang.

Studierna skall ge eleverna förmåga att vid problemlösning använda sig av numeriska, grafiska och algebraiska metoder och kunna värdera dem sinsemellan samt ge färdigheter i att använda räknare och datorer som matematiska verktyg.

Efter genomgången kurs skall eleverna

- kunna formulera och analysera problem, lösa dem med lämplig metod och värdera resultaten samt muntligt och skriftligt redovisa tankegångarna
- kunna arbeta med reella tal representerade på olika sätt
- förstå och kunna tillämpa begreppen procent, promille och ppm samt kunna utföra beräkningar med procentuella förändringar i flera steg
- kunna bestämma vinklar, längder, areor och volymer och därvid utnyttja olika metoder med beaktande av mätnoggrannhet
- kunna utföra grundläggande geometriska konstruktioner
- kunna utnyttja skalor
- kunna använda en given formel för att beräkna värdet av en efterfrågad storhet
- kunna lösa problem med hjälp av linjära ekvationer och enkla andradsekvationer
- kunna formulera, åskådliggöra och använda sig av linjära funktions samband vid problemlösning
- kunna tolka och tillämpa linjära och exponentiella modeller vid dynamiska förlopp
- kunna bearbeta och presentera data insamlade vid experiment och statistiska undersökningar.

KOMMENTARER – MATEMATIK

**Kommentar till
SKOLFS 1992:12
Bilaga 6**

Matematikämnet inom gymnasieskolan och den gymnasiala vuxenutbildningen består av påbyggbara kurser, A–E. Kurs A är obligatorisk på samtliga nationella program och skall dessutom ingå i specialutformade program. På det estetiska programmet, samhällsvetenskapsprogrammet och naturvetenskapsprogrammet läses fler matematikkurser.

För kurs A finns ett antal för alla program gemensamma mål. Därutöver finns ett friutrymme inom vilket lärare och elever lokalt fastställer innehållet. Friutrymmet bör utnyttjas för fördjupning av eller breddning inom ett för programmet väsentligt område. På program med flera matematikkurser kan också i vissa fall moment hämtas från en följande kurs, om detta bedöms värdefullt för elevgruppen. Således kan t.ex. trigonometri i rätvinkliga trianglar studeras inom friutrymmet på de program, där detta är önskvärt.

I skolans arbetsplan beslutas i vilken följd de olika matematiska områdena behandlas. Tidsåtgången för de olika momenten inom kursen anpassas efter programmets karaktär och elevgruppens förkunskaper, intressen och behov.

På program med flera matematikkurser kan man i den lokala arbetsplanen besluta att integrera kurserna. Det väsentliga är dock att kursmålen för programmets samtliga kurser uppnås på angiven total tid enligt programmet timplan. På det estetiska programmet och på samhällsvetenskapsprogrammets humanistiska gren skall mål och kompetenser för kurserna A och B uppnås på de totalt 150 timmarna garanterad lärarledd tid. På de ekonomiska och samhällsvetenskapliga grenarna skall målen för kurserna A, B, C1 och C2 uppnås på de totalt 200 timmarna lärarledd tid osv. Hur målen uppnås och i vilken ordning beslutas lokalt.

Problemlösning, användning av matematiska modeller, inblickar i matematisk idéhistoria och muntlig och skriftlig kommunikation skall inte ses som separata moment utan som aspekter, vilka behandlas i samband med de olika momenten.

Likaså bör olika matematiskt metoder och hjälpmedel utnyttjas och värderas i samband med behandlingen av kursens moment. Genom att diskutera flera sätt att lösa en uppgift samt kvalitén och generaliserbarheten hos de olika lösningsmetoderna får eleverna en ökad medvetenhet om sin egen matematiska förmåga.

Matematikstudierna bör inledas med för elevernas studieinriktning relevant stoff. Samverkan mellan matematikämnet och programmet karaktärsämnen, såväl yrkesämnen som teoretiska ämnen, bör prägla hela studiegången.

KURSPLAN för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet naturkunskap

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 7

MÅL

Utbildningens syfte är att eleverna, bl. a. genom experiment och fältstudier, skall förstå och kunna analysera naturvetenskapliga samband och fenomen. Eleverna skall få kunskaper om miljön och insikter i energi- och resursfrågor samt en beredskap att ta ställning till aktuella miljöproblem.

Efter genomgången kurs skall eleverna

- ha insikt i hur man med experimentell metodik på ett vetenskapligt sätt kan undersöka och analysera olika naturfenomen
- behärska de begrepp som krävs för att förstå ekosystemets struktur och funktion samt inse följderna av de störningar som kan drabba ekosystemen
- kunna beskriva exempel på naturliga kretslopp och hur människans agerande kan påverka dem
- kunna beskriva och analysera exempel på naturliga och av människan skapade energiflöden
- kunna beskriva och analysera växelverkan mellan mänskliga aktiviteter, speciellt den egna yrkesverksamheten, och miljön
- kunna beskriva lokala och globala miljöproblem samt föreslå hur problemen kan lösas eller undvikas
- kunna tolka och kritiskt granska argument rörande miljö- och resursfrågor och inse konsekvenserna av olika ställningstaganden.

KOMMENTARER – NATURKUNSKAP

Naturkunskap A ingår i samtliga nationella program. Uppläggningsen av kursen bör lokalt anpassas till elevernas studieinriktning, intressen och behov. Samverkansmöjligheter med programmets övriga ämnen bör tillvaratas.

Undervisningen kan antingen bedrivas i form av ett eget ämne eller integreras i olika karaktärsämnen. På naturvetenskapligprogrammet kan integrering t.ex. ske i karaktärsämnena biologi, fysik och kemi. Det väsentliga vid utformningar av undervisningens organisation är att ämnets mål och kompetenser uppnås.

I samhällsvetenskapsprogrammet ingår även Naturkunskap B. Man kan lokalt besluta om kurs A och kurs B skall studeras i följd eller om kurserna skall integreras.

Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 7

KURSPLAN för gymnasieskolan och gymnasial vuxenutbildning i kärnämnet religionskunskap

MÅL

Kursen skall utveckla elevernas förmåga att reflektera över existentiella och etiska frågor. Den skall fördjupa kunskaperna om olika sätt att uppfatta och tolka dessa frågor förr och nu, ställa olika handlings- och livstolkningssalternativ mot varandra och engagera eleverna till att ta ställning. Livstolkning, tro, religion, livsåskådning och etik skall stå i centrum för studierna.

Kursen skall leda till fördjupade kunskaper om och ge tillfällen till möten med olika religioners och livsåskådningars innehåll, värderingar och uttrycksformer samt om deras roll i politik och samhälle. Den skall ge ökad insikt i tro och etik och religiösa uttrycksformer samt fördjupa förståelsen och respekten för de värden som ligger till grund för samhället.

Kursen skall utveckla elevernas förmåga att samtala och diskutera samt öva både intellekt och inlevelse. Den skall träna eleverna i att söka kunskaper om religion, livsåskådning och etik och att argumentera i tros- och livsåskådningsfrågor. Den skall vidare hjälpa eleverna att utveckla en medveten tolerans mot oliktankande och medverka till ökad förståelse för olika etiska och religiösa ställningstaganden. I kursen skall eleverna få möjlighet att fördjupa sin egen inlevelse och motivera ett eget ställningstagande för att öka sin handlingsberedskap inför framtiden.

Efter genomgången kurs skall eleverna

- kunna reflektera över existentiella och etiska frågor
- kunna argumentera och diskutera kring tro, etik och livsåskådning och kunna motivera en egen ståndpunkt
- kunna bearbeta sin inställning till grundläggande värden som demokrati, människovärde, samhörighet, solidaritet och överlevnad, nationellt och internationellt och i handling verka för dessa ideal
- kunna se sambandet mellan sin egen livstolkning, arbetslivet och yrkes-etiken
- kunna beskriva hur människors religion och livsåskådning tar sig uttryck i deras sätt att tänka och handla
- kunna redovisa insikter i såväl kristendomens som andra världsreligioners och livsåskådningars huvudtankar, värderingar och uttrycksformer
- kunna redovisa olika religioners betydelse för kultur och samhällsliv samt diskutera religioners och livsåskådningars roll i samhällskonflikter och politiska konfrontationer
- kunna förstå innebörd och funktion i olika religioners symboler och bilder samt ha kännedom om deras andaktsrum, gudstjänster, religiösa seder och andra traditioner
- kunna utifrån de egna värderingarna lägga in en mening i och tolka urkunder, skönlitteratur, musik och andra uttrycksformer som förekommer inom ungdomskulturen

- kunna ge uttryck för förståelse för andra människors sätt att tänka i frågor om religion, livsåskådning och etik
- vara medvetna om sitt ansvar för den egna personlighetsutvecklingen och ha börjat arbeta med att utforma en egen moral och livshållning.

**SKOLFS 1992: 12
Bilaga 8**

KOMMENTARER – KÄRNÄMNET RELIGIONSKUNSKAP

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 8**

Grundläggande perspektiv

Ett grundläggande perspektiv i religionskunskapsstudiet är perspektivet *människan*. Det är människan och människans situation som skall göras till föremål för studium och de upplevelser och behov av livstolkning som hon har skall stå i centrum.

Man kan utgå från den grundläggande frågan: Vem är jag? Det leder till frågor som: Vilka är mina grundvärderingar? Vad tycker jag är värt att leva för? Hur fattar jag beslut? Kan jag förändras? Hur i så fall? Bör jag förändras? Har jag lärt mig något mer om mig själv? Vad är rätt och orätt, liv och död, framtid, hot, öde, mening, skuld och straff, sjukdom, ovänskap och bruten gemenskap, lidande, samvete, förlåtelse, förtröstan, kärlek, meningsfullhet och godhet? Frågor om natur och natursammanhang världsbild, skapelse, mening, ändamål och försyn blir viktiga att bearbeta. Vad är moraliskt gott eller ont, vad innebär samhörighet och solidaritet, moral och etik, vad ligger i begrepp som världen och värden, frågor om ideal och idealens förverkligande, sekularisering, ångest, kris, identitet och trygghet?

Man kan närma sig dessa frågor ur två perspektiv: ett innehållsligt och ett existentiellt. Innehållsperspektivet har en fast tradition i religionskunskapsstudiet. En kombination av ett innehållsligt perspektiv och ett existentiellt skapar förutsättningar för att göra religionskunskapsstudiet konkret, verklighetsnära och personlighetsutvecklande.

Innehållsligt perspektiv

Genom att närma sig studiet från ett innehållsligt perspektiv kan man skapa sig en bild av varför det blivit som det blivit och undersöka vilka möjligheter det finns att påverka sin nuvarande miljö och sin framtid. Exempel på innehållsliga dimensioner som man kan anlägga vid studiet av religioners och livsåskådningars roll kan vara följande:

En historisk dimension: Varför tänker vi som vi gör i dag kring frågor om exempelvis abort, dödshjälp, kring rätten att själva ta ställning i fråga om religion och livsåskådning? Varifrån kommer de värderingar som vi accepterar eller förkastar? Vilken är deras historiska bakgrund? Vad har lett till det utbud av tros- och livsåskådning i samhället som vi har i dag?

En institutionell dimension: Hit hör frågor om hur kyrkor och samfund arbetar, om deras gudstjänstliv, organisation, vilken roll kyrkan, skolan, politiken, folkrörelserna spelar för utvecklingen av våra värderingar. Vilka

institutioner i vårt samhälle i dag bestämmer utvecklingen: de kyrkor och församlingar som har lång tradition i Sverige och de som formas av invandrare och flyktingar, de politiska partierna, alternativa rörelser, invandrarnas religioner, skolan, fackföreningarna, arbetsgivarorganisationerna, massmedia?

En kulturell dimension: Vilka värderingar bestämmer utbudet på det kulturella området, inte minst i ungdomskultur, i TV, video, press, marknadskrafter, reklam, ekonomiska strukturer etc? Varifrån kommer dessa värderingar? Vilken roll spelar tros- och livsåskådning? Kan de bidra till att förhindra sådant som är mindre önskvärt? Vilka livsåskådningar och religioner kan medverka till eller motverka att negativa inslag kommer in i ungdomskulturen?

En trosdimension: Vilket trosinnehåll står olika religiösa riktningar för? Hur har tron påverkat människors handlande? Hur påverkar den människors handlande i dag? Vad står icke-religiösa riktningar för i fråga om innehåll? Hur förhåller de sig till religiösa riktningar och tvärt om?

En etikdimension: Vilka inställningar har tros- och livsåskådningar i olika etiska och moraliska problem? Vad betyder humanism och demokrati? Hur verkar man för sina ståndpunkter? Hur har de påverkat samhället förr och vilken betydelse har deras inställning i dag? Vilka exempel kan man nämna på människor som särskilt väl kan illustrera sambandet mellan lära och liv?

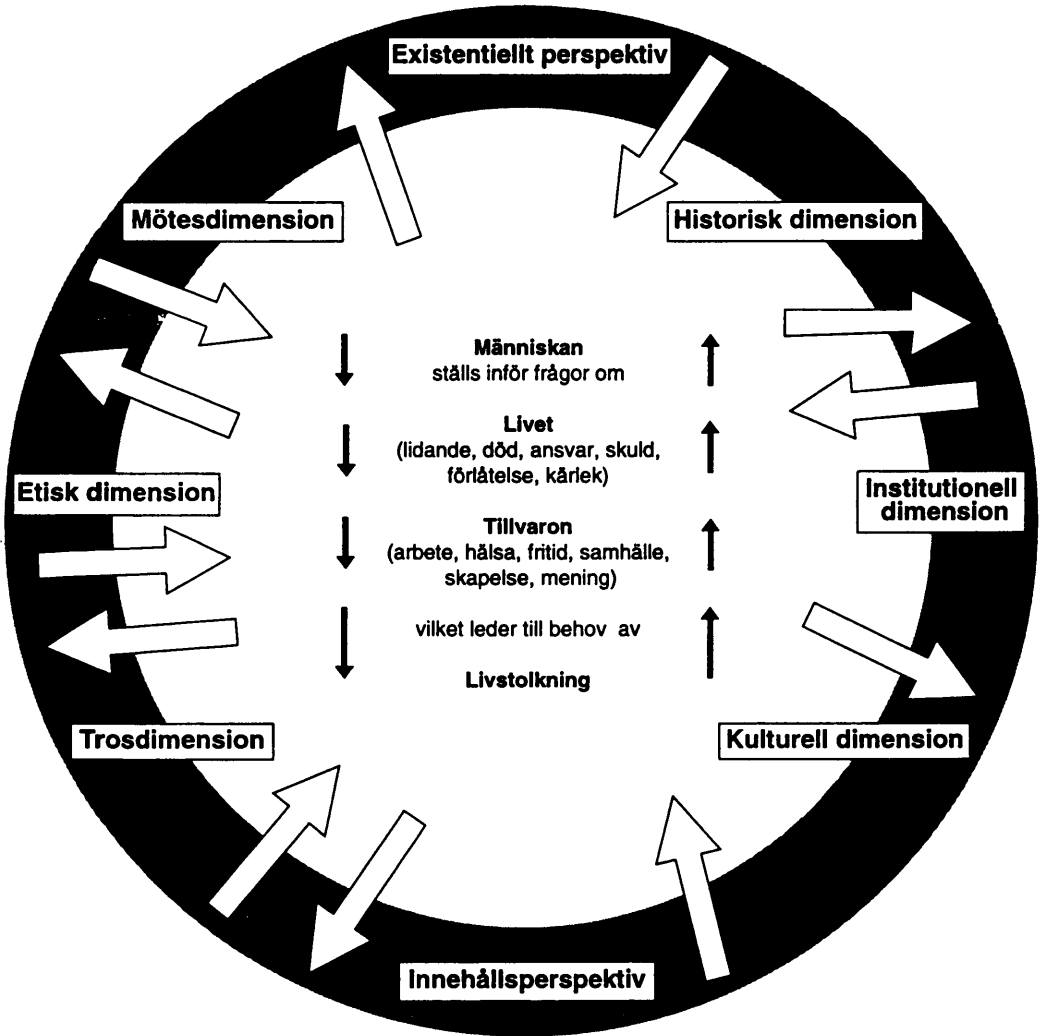
En konfrontationsdimension: Vad spelar livsåskådningsdebatten för roll i samhället? Varför uppstår konflikterna? Kan ståndpunkterna närma sig varandra? Kan konfrontation ha en positiv inverkan för att föra debatten framåt, åstadkomma möten istället för konfrontationer? Hur åstadkommer man det?

I livsåskådningsdebatten har nya -ismer formulerats: ekonomism, feminism, natur- och livsfilosofiska rörelser av olika slag. Dessa har kommit att ersätta traditionella religioner och livsåskådningar för många människor. Därför bör de uppmärksammas i religionskunskapen. Det innebär inte att traditionella livsåskådningsalternativ mist sin aktualitet. Inom naturvetenskapen har utvecklingen gått i riktning mot större respekt för värderings- och livstolkningsproblem. Ekologi och ekosofi har haft stor betydelse för att humanistiska och naturvetenskapliga synsätt kunnat närma sig varandra. Ansvarsfrågorna för natur och miljö har därigenom fått fördjupade dimensioner.

De allra flesta upplever detta som viktiga problem. Marxismens sammanbrott som politisk kraft betyder inte utan vidare att marxismen som livsåskådningsalternativ spelat ut sin roll. Tankar från existentialismen präglar fortfarande mycket av den skönlitteratur som används som exempel i livsåskådningsstudiet. De frågor om en själv och ens situation i världen som den riktningen ställer engagerar alljämt ungdomar.

LIVSÅSKÅDNING

RELIGION

ETIK

Existentiellt perspektiv

Grundläggande problem bör diskuteras inte bara i ett innehållsligt utan också i ett existentiellt perspektiv, främst utifrån upplevelser, formulerade i kombinationer som: liv och död – ansvar och skuld – ensamhet och gemenskap – lidande och medmänsklighet – rädsla och trygghet, eller: lidande – död – ansvar – skuld – förlåtelse – förtröstan – kärlek – meningsfullhet – godhet, eller utifrån begrepp som hopp – fruktan – sorg – klagan – tacksamhet – liv.

Lika väl som man kan bearbeta en text utifrån ett innehållsligt perspektiv kan man ställa frågor till texten utifrån existentiella begrepp: vad säger texten om liv och död, ansvar och skuld, ensamhet och gemenskap. . . Om man läser Nils Ferlins dikt "Vid diktens port", så kan man i den finna många referenser till historiska situationer, till tros och livsåskådningssystem och till hur man uppfattat människan i olika tider.

Man kan *också* finna mycket i den dikten som refererar till grundläggande upplevelser kring begrepp som liv och död, ansvar och skuld, ensamhet och gemenskap, lidande och medmänsklighet, rädsla och trygghet. Liknande existentiella perspektiv kan man givetvis hitta i litteratur från andra traditioner. Genom att även välja sådana alternativ får eleverna möjlighet att upptäcka det universiella i alla människors erfarenheter.

Undersökningar av religionens och livsåskådningens förhållande till exempelvis gudstro, samhällssyn, människosyn och existentiella begrepp är ett sätt att skapa sig utgångspunkter, utifrån vilka man kan jämföra och diskutera. Bl. a. för att undvika repetition av grundskolans religionskunskap är det viktigt att studiet sker utifrån angreppssätt som lyfter fram olika dimensioner i religion och livsåskådning.

Ett studium utifrån innehållsliga och existentiella perspektiv och dimensioner erbjuder också möjligheter att samverka med andra ämnen och i arbetslag. Flera innehållsliga dimensioner belyser sådant som även behandlas i samhällskunskap och historia, ett existentiellt perspektiv uttrycks även i skönlitteratur, konst och musik, teater och film.

Både innehållsliga och existentiella dimensioner kan ge perspektiv på olika företeelser som behandlas i yrkesämnena. Här finns möjligheter att hjälpa eleverna att upptäcka sammanhang och ställa frågor som de antagligen inte varit medvetna om tidigare.

Arbetsformer och arbetssätt

Lika viktigt som de innehållsliga perspektiven och upplevelserna är, är arbetsformerna och arbetssätten.

I gymnasieskolan finns en stor spridning i fråga om intressen, krav på kompetens, förutsättningar och möjligheter hos eleverna. Detta innebär att friheten att utforma en arbetssituation som är avpassad för olika elevgrupperingar måste vara stor. I det följande ges exempel på olika sätt att resonera

kring arbetsformer och arbetssätt. Avsikten är att stimulera till reflektion över möjligheterna, visa på bredden i arbetsformer och arbetssätt och underlätta planeringsarbetet.

Religionskunskapens ställning som obligatoriskt ämne innebär att alla elever läser ämnet. Det är då viktigt att anpassa innehållet i undervisningen till elevernas skilda förutsättningar. Vid val av stoff måste läraren vara uppmärksam, så att han t. ex. inte väljer så komplexa texter att eleverna upplever dem som konstiga eller verklighetsfrämmande. Ett sätt att möta behovet av variation i förutsättningar och intressen hos eleverna är att utgå från de problem som är elevernas och som möter dem i deras egen miljö och kultur eller kommer att möta dem som medlemmar i samhället.

Arbetslivet ställer stora krav på den enskilde. Hänsyn till arbetskamrater, maskiner och material, frestelser att förse sig, ansvar för pengar och egendom, allt sådant förutsätter personlig integritet. Hem och familj är begrepp som snabbt förändras till sin innebörd. Själva begreppet "livet" ställs i dag under debatt i frågor om abort och dödshjälp, självmord, genteknik, hjärndöd eller hjärtadöd. Hänsyn, uppoffringar och ansvar för att bevara gemenskapen och livet även i motgångar är inställningar som behöver problematiseras, diskuteras och förändras.

Problem om jämlikhet och jämställdhet, fritid, sex och samlevnad, överlevnad, självförverkligande och rättvisa är viktiga liksom frågor om vetenskapssyn, teknikens möjligheter eller begränsningar, livsmiljö, livskvalitet, utveckling och förändring.

Frågor om samhällssyn, demokrati och värdegemenskap liksom om framtid, frihet och främlingsskap kan väcka intresse. Sådant kommer inte sällan till uttryck i de stora internationella konflikterna. I Gulfkriget 1991 kunde man exempelvis lägga märke till hur religion och samhällsvärderingar spelade en stor roll, hur det historiska perspektivet kunde ge en bakgrund till den situation som uppstått i Kuwait. Men man fick också många illustrationer, inte minst via massmedia, till hur de existentiella upplevelserna kring liv, död, hopp, fruktan, sorg och saknad kom till uttryck. Massmedias tendens till att beskriva kriget som ett intressant datorspel väckte många frågor om bristande ansvar.

Det mångkulturella samhället har betytt ett öppnare klimat för tros- och livsåskådningsfrågorna. Genom att olika kulturer och religioner möts och får ett ansikte kan möten komma till stånd som inspirerar människors tankar och handlingar och fördjupar deras förståelse.

Arbetsformer måste likaså väljas med utgångspunkt i elevernas behov och möjligheter. Probleminriktning, aktualisering och inriktning på människans behov av innehåll, redskap, upplevelser och fördjupning skall stå i centrum. För att kunna ta tillvara elevernas upplevelser och erfarenheter är det viktigt att så stor del av praktiken som möjligt föregår undervisningen i religionskunskap.

Läraren måste ta hänsyn till elevernas särskilda intressen när han väljer ut de problemområden som skall bearbetas. På Omvårdnadsprogrammet kan det vara viktigt att ta upp de existentiella frågorna om livets mening, om dödshjälp, om olika kulturers syn på sjukdom och människovärde. Frågor om överlevnad, om hänsyn till miljö och om den teknokratiska samhällssynen kan kännas särskilt angelägna inte minst för elever på Naturbruksprogrammet. Inom Industriprogrammet eller Fordonsprogrammet är det kan-

ske frågor om solidaritet eller yrkesetik som eleverna känner ett särskilt intresse för. Eleverna på Hotell- och restaurangprogrammet behöver kanske en fördjupad insikt i religiöst grundade sedvänjor i olika kulturer.

För att kunna bygga upp en egen livsåskådning behöver eleverna öva sig i att bearbeta egna livsfrågor, jämföra, diskutera i grupp, lyssna, förstå och pröva på att avgöra vilka handlingar som är de rätta. De behöver göra enkla analyser, som att ange argument för och emot, finna likheter och skillnader, förteckna skäl för och emot.

De behöver träna sig i att finna och formulera livsåskådningsproblem och sätta in dem i ett historiskt och aktuellt sammanhang. De övar dialog och konfrontation genom att formulera problem, skaffa information, samla in material, intervjua, göra studiebesök och öva rollspel. Träning i kritisk och konstruktiv granskning och värdering får de genom att undersöka hur deras egna idéer förhåller sig till andras, fördjupa, vidga och sätta in dem i ett historiskt och aktuellt sammanhang. Övning i att värdera historiskt kritiskt och ta ställning till olika typer av källor kan lära eleverna att uppfatta skillnaden mellan att återge fakta och att tolka fakta.

De kan resonera om skillnader mellan att *kunna* åstadkomma något och att *böra* åstadkomma något. Om man skall bli fotograf är det viktigt att både fråga sig 'kan jag' och 'bör jag' ta bilden. Det är viktigt att veta vilken exponeringstid man skall använda och vilken kameravinkel som är mest ändamålsenlig. Man måste emellertid också kunna fråga sig: är det rätt att ta den här bilden, hur kommer den bilden att användas, kränker den bilden någon eller något, vad kommer människor som ser bilden att uppleva när de ser den, vilket är mitt ansvar för den här bilden?

Arbetet måste läggas upp så att eleverna får möjligheter att möta olika synsätt, bearbeta, leva sig in i, fördjupa och integrera något av detta med sig själva. Integration och möten blir därför viktiga moment under arbetet i religionskunskap.

Elever som skall arbeta i människovårdande yrken behöver referensramar som gör att de kan sätta sig in i andra människors situation och vidta adekvata åtgärder. Det kan man skapa förutsättningar för på olika sätt genom att berätta, beskriva, dramatisera, samtala, sjunga, läsa, skriva, intervjua, iakttä, spela, besöka kyrkor och andra platser där tros- och livsåskådningsfrågor aktualiseras.

Insamling och bearbetning av information syftar inte bara till orientering och fördjupade kunskaper. Det ger också möjligheter att uppleva, tolka, värdera och handla. En viktig del av arbetet i religionskunskap måste bestå i att finna gemensamma utgångspunkter mellan elevernas upplevelser och föreställningsvärld och det innehåll som material kring religion och livsåskådning representerar. Man kan uttrycka detta så att eleverna skall öva sig i att skapa mening i en text, ett konstverk etc. Sådana övningar i att lägga in en mening i en företeelse är grundläggande för arbetet med livsåskådningsbildningen.

Eleverna skall också öva sig i att ta reda på hur andra tolkat företeelsen och jämföra den med sin egen eller med ytterligare andra tolkningar som står till buds. Detta sätt att arbeta leder till att elevernas och lärarnas insatser i arbetet blir annorlunda än det traditionella. Eleverna skall vidga och fördjupa sina referensramar och skaffa sig redskap för att bearbeta sina egna och andras erfarenheter. Sådana redskap är bl. a. begrepp och angreppssätt

kring reflektion och kritiskt tänkande, vilka kan bidra till att fördjupa och precisera diskussionerna exempelvis kring situationer inom vården, där frågor om "meningsfullt liv" ständigt ställs.

Eleverna skall *upptäcka* att andra gjort erfarenheter som de själva gjort, att andra formulerat sig kring det de också försökt formulera sig kring, att andra har bidrag att ge som kan hjälpa dem att reflektera vidare över sin egen situation.

Eleverna skall också öva sig i att själva reflektera, *uppfinna* lösningar på gamla och nya problem. Denna uppfinningsriktighet behöver de träna dels för sin egen skull, så att de inte står handfallna inför nya situationer i samhället, dels för samhällets skull, eftersom samhället ständigt utvecklas och vi som lever i det kontinuerligt behöver arbeta på förändringar i riktning mot ett bättre samhälle.

Denna uppfinningsriktighet är viktig inom tros- och livsåskådningsområdet. I mediasamhället ställs människor inför ständigt nya situationer, där värderingar, religion och livsåskådningar är inblandade och där krav på ställningstagande blir nödvändiga. I gymnasiet bör eleverna ha tränat sin handlingsberedskap för att analysera och bedöma nya situationer och finna lösningar som både svarar mot vad som överensstämmer med deras egen ståndpunkt och som inte kränker andra människors rätt.

I det öppna samhället har var och en att själv ta ansvar för och besluta sig för vilken tros- och livsåskådning man vill ha som sin. Man övertar inte längre något som andra bestämt för en. Det experimenterande med tros- och livsåskådning som man inte sällan ser på ungdomarnas insändarsidor i pressen är ett uttryck för hur man prövar sin uppfinningsriktighet i riktning mot att skaffa sig en egen position. En sådan atmosfär av prövande och testande behövs också i arbetet med religionskunskap. Läraren skall uppmuntra sådant. Det är under denna process som eleverna kan känna att de gör frågorna till sina, att de blir angelägna för dem, kommer dem vid.

Lärarens uppgift blir att vara handledare och resursperson som hjälper till så att diskussionen får ett mål, att argumenten samlas och bearbetas, att samtalen i klassen och i gruppen utformas så att alla respekteras och olika synpunkter kommer till tals.

Läraren skall kunna föra in aktuell, viktig och för elevernas behov avpassad kunskap och färdighetsträning. Detta förutsätter breda och aktuella kunskaper, stor flexibilitet och förmåga till improvisation från lärarnas sida. Framförallt måste lärarna ha förmåga att anpassa sig till elever med de mest skilda behov. Samtal och inlevelse, lyhördhet och vilja att ta fram vad som rör sig på djupet hos eleverna måste vara främsta riktmärke.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 8**

KURSPLAN för gymnasieskolan i kärnämnet idrott och hälsa

(Omtryck från Lgy 70, idrott)

MÅL

Undervisningen i ämnet idrott skall främja elevernas fysiska och psykiska hälsa samt sociala utveckling.

Undervisningen i idrott skall bidra till att eleverna

var och en utifrån sina förutsättningar får möjlighet att uppleva glädje, rekreation och gemenskap i fysisk aktivitet av olika slag,

får förståelse och intresse för regelbunden fysisk träning och sunda levnadsvanor som ett medel att främja hälsa och välbefinnande,

tillägnar sig sådana färdigheter och kunskaper att de efter avslutad skolgång kan planera och ta ansvar för sin fysiska träning,

blir medvetna om betydelsen av god arbets- och fritidsmiljö, funktionellt arbetssätt och riktig arbetsteknik och härigenom stimuleras att ta aktiv del i arbetet med miljöfrågor i arbetslivet och i samhället i stort samt

får kännedom om idrotten som idé och om dess betydelse som folkrörelse och kulturfaktor.

För att dessa mål skall nås skall eleverna

- tillägna sig kunskaper och färdigheter i träningslära och härigenom utveckla sin motorik och medvetenhet om den egna kroppens möjligheter och begränsningar samt sträva efter att öppna god kondition, styrka, rörlighet och koordination
- genom övningar och studier i samverkan med andra ämnen skaffa sig ökad kunskap om kroppens funktion i arbete och vila, om levnadsvanornas och kostens betydelse för fysisk kondition och hälsa samt om ergonomiskt riktiga arbetsrörelser och arbetsställningar
- i en grundläggande del av kursen utöva olika idrottsgrenar samt öka sin kompetens i simning och livräddning och därefter utveckla sin förmåga i några valda aktiviteter med utgångspunkt i intressen och förutsättningar
- pröva hur olika former av gymnastik, rörelse och dans till musik kan ge motion och rekreation, lära sig några svenska och utländska danser samt genom dessa aktiviteter utveckla sitt rytmisinne, sin rörelsekänsla och sin rörelseteknik
- genom att skaffa sig ökade kunskaper om och erfarenheter av friluftsliv, orientering och allemansrätt bli medvetna om hur friluftsliv kan ge såväl rekreation och motion som natur- och kulturupplevelser samt få bättre förutsättningar för att bedöma och ta ställning i miljöfrågor.

KOMMENTARER – IDROTT OCH HÄLSA

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 9**

Vid införandet av den nya gymnasieskolan byter ämnet namn till Idrott och hälsa. Basen i ämnet framgår av befintlig kursplan (1987:75), vars mål skall tillämpas. Huvudmomenten utgår.

Idrott och hälsa är ett kärnämne inom samtliga program samt ett karaktärsämne inom Samhällsvetenskapsprogrammet och på den naturvetenskapliga grenen inom Naturvetenskapsprogrammet. Innehållet i ämnet skall ta hänsyn till respektive programs speciella karaktär. Ämnets högre timtal ger utrymme för fördjupning inom främst momenten miljö, hälsa och kost. Inom det specialarbete som är obligatoriskt inom samtliga program är det möjligt att välja en fördjupning med anknytning till ämnet Idrott och hälsa.

Omtanke om elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa bör prägla hela skolans arbete. Ämnet Idrott och hälsa bör skapa förutsättningar för eleverna att utveckla sin fysiska förmåga, sina hälsokunskaper och sin personlighet utifrån egna förutsättningar och erfarenheter och i relation till andra. Ämnet syftar till att förbereda för ett livslångt lärande och ge ett bestående intresse för fysisk aktivitet samt kunskaper i hur man sköter sin kropp och förebygger ohälsa. Ämnet bör utveckla en förståelse hos eleven utifrån begrepp som hälsa och välbefinnande, rörelseglädje, kreativitet, rekreation och gemenskap.

Idrott och hälsa är ett kunskapsområde där praktik och teori skall kopplas till varandra. Denna koppling avser att leda till en ökad medvetenhet om den egna kroppens funktion, som grund för hälsa och välbefinnande, såväl i skolan som i arbetslivet och under fritiden. Belastningsskador är en anledning till sjukfrånvaro och personligt lidande. Därför utgör ergonomimomentet ett betydelsefullt område som bör anpassas efter respektive programs karaktär.

Idrott och hälsa skall förstärka medvetenheten om miljöfrågor i vid mening. Med utgångspunkt i ekologisk grundkunskap bör miljöundervisningen utveckla ökade kunskaper om och förståelse för ekologiska samband. Genom att ge utbildningen en sådan inriktning eftersträvas ett ekologiskt hålligt samhälle, där den enskilde individens kunskaper, insikter, värderingar och livsstil är av största betydelse. Elevernas värderingar bör utvecklas så att de kan ta ansvar för den gemensamma livsmiljön.

Miljöundervisningen syftar även till att skapa en naturmedvetenhet, där friluftsliv bidrar till utveckling av elevernas helhetssyn på människans relation till naturen. Friluftsverkamheten bör således inriktas mot att öka elevernas kunskaper om den ekologiska balansen och vidga förståelsen för människans roll i det ekologiska systemet. En viktig uppgift för ämnet Idrott och hälsa blir således att utveckla kunskaper hos eleverna, som berikar deras upplevelser i naturen och som ger en trygg bas för olika former av friluftsliv under olika årstider.

Idrott och hälsa bör även belysa relationen mellan kost, fysisk aktivitet och hälsa samt hur en näringsriktig kost bör vara sammansatt. Kostfrågan bör även belysas utifrån ett ekologiskt synsätt.

Eleverna bör ges stora möjligheter att påverka sina studier och tillsammans med sin lärare planera innehållet i och uppläggnings av undervis-

ningen inom givna ramar. De bör ges reellt inflytande över val av innehåll och arbetssätt.

Dessutom bör ett eget ansvarstagande prägla undervisningens uppläggning. Ett elevaktivt och undersökande arbetssätt blir därför en avgörande förutsättning för en djupare förståelse och ett livslångt lärande.

Genom samverkan mellan olika ämnen och kurser, projekt eller temastudier och ett laborativt arbetssätt kan elevernas förmåga att arbeta självständigt utvecklas.

**Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 9**

Sammanfattningsvis syftar ämnet Idrott och hälsa till att utöka medvetenheten om

- betydelsen av fysisk aktivitet för hälsa och välbefinnande
- sambandet mellan miljö och hälsa
- kostfrågornas sociala och kulturella betydelse, vilket kan förenas med mer traditionella aspekter som kosten ur näringssynvinkel
- betydelsen av att utveckla kunskaper och insikter som leder till ett livslångt lärande inom området idrott och hälsa.

KURSPLAN för gymnasieskolan i estetisk verksamhet

SKOLFS 1992: 12
Bilaga 10

MÅL

Utbildningens syfte är att eleverna skall få känsla för estetiska värden och upptäcka möjligheten att hämta stimulans ur skapande verksamhet och kulturella upplevelser. De skall få erfarenhet av flera konstnärliga uttrycksmedel.

Efter genomgången utbildning i estetisk verksamhet skall eleverna

- kunna använda något eller några estetiska uttrycksmedel för att gestalta en idé
- kunna hämta stimulans ur kulturella upplevelser
- kunna reflektera över och diskutera olika konstnärliga uttryck.

KOMMENTARER — ESTETISK VERKSAMHET

Estetisk verksamhet är ju i sig ett litet ämne i gymnasieskolan, men det skulle kunna vara inkörsporten till andra estetiska ämnen inom ramen för det individuella valet.

Estetisk verksamhet kan anordnas med inriktning mot vilket som helst av de estetiska områdena: bild, dans, musik, slöjd-formgivning eller teater. Exempel på verksamhet som kan erbjudas är aktivt musiklyssnande, croquis, foto, improvisation och gestaltning, jazzdans, keramik, körsång, pjäsanalys, textil bild och träsnideri.

Eftersom de enskilda skolornas förutsättningar att anordna ämnet skiftar betydligt, är kursplanen mycket öppet skriven och tillåter en rad olika praktiska lösningar för anordnaren. Det är t. ex. möjligt att ordna Estetisk verksamhet som en temavecka för en klass eller för en hel skola likaväl som att sprida timmarna under en termin eller ett helt läsår.

På en liten skola med få program kan det vara nödvändigt att skolan ger alla elever samma kurs i Estetisk verksamhet, medan det på en större skola som redan har lärare i flera estetiska ämnen är naturligare att erbjuda eleverna ett val mellan olika kurser. Skolor som anordnar Estetiska programmet borde ha störst möjlighet att också ge övriga elever ett utbud av kurser att välja mellan.

Inom Estetiska programmet finns det fyra korta kurser som är samlade under ämnesnamnet Estetisk orientering. Tre av dem, Bild och form, Kroppen som uttrycksmedel och Musik och ljudskapande, motsvarar var för sig det man vill uppnå med Estetisk verksamhet och kan alltså användas också i detta sammanhang. Även kursen Körsång lämpar sig att låna in från Estetiska programmet.

För elever som redan går på Estetiska programmet kan ämnet få en speciell inriktning. I det fallet tillför ju inte målet för estetisk verksamhet något nytt, som inte redan finns i karaktärsämnena på programmet. En rad möj-

Kommentar till
SKOLFS 1992: 12
Bilaga 10

ligheter finns att utnyttja estetisk verksamhet som ett komplement till övriga kurser. Man kan exempelvis se ämnet antingen som en breddning eller en fördjupning av ämnet Estetisk orientering. En möjlighet är att bjuda in lokala bildkonstnärer, konsthantverkare eller andra lokalt verksamma med anknytning till programmet att arbeta med eleverna.

**Kommentar till
SKOLFS 1992:12
Bilaga 10**

Kursplaner, karaktär- sämnen

Skolverkets föreskrifter om tim- och kursplaner för gymnasieskolan samt kursplaner för gymnasial vuxenutbildning

SKOLFS 1993: XX

1993-08-03

Med stöd av 1 kap. 9 § andra stycket och 5 kap. 1 § andra stycket gymnasieförordningen (1992: 394) samt 1 kap. 5 § andra stycket och 3 kap. 9 § första stycket förordningen (1992: 403) om kommunal vuxenutbildning föreskriver Skolverket följande.

Gymnasieskolan

1 § För de ämnesblock på gymnasieskolans nationella program som bildas av estetiska ämnen, ekonomiska ämnen, tekniska ämnen eller yrkesämnen gäller timplaner enligt bilaga 1 till dessa föreskrifter.

2 § Vid tillämpning av bilaga 1 gäller följande.

1. Utöver gemensamma kurser skall varje elev läsa så många valbara kurser inom ett ämnesblock att det sammanlagda timtalet enligt timplanen uppgår till minst det timtal som anges för ämnesblocket i bilaga 2 till skollagen (1985: 1100).

2. Riktvärdet för en elevs minsta garanterade undervisningstid i ett ämne skall utgöras av summan av de timtal som enligt timplanen gäller för elevens kurser i ämnet. Skolhuvudmannen bestämmer hur den garanterade undervisningstiden skall fördelas på de olika kurserna i ämnet.

3 § För andra ämnen i gymnasieskolan än kärnämnen gäller kursplaner enligt bilaga 2 till dessa föreskrifter.

Gymnasial vuxenutbildning

4 § För gymnasial vuxenutbildning skall tillämpas samma kursplaner som enligt bilaga 2 gäller för gymnasieskolan med undantag av kursplanerna för estetiska ämnen, idrott och hälsa samt specialidrott.

Vid tillämpning av kursplanerna inom gymnasial vuxenutbildning skall krav på förkunskaper i form av genomgångna kurser anses vara uppfyllda även av den som på annat sätt har förvärvat motsvarande kunskaper.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 16 augusti 1993.

Ämne: Engelska
Kurs: Engelska B

SKOLFS 1993:XX

Mål

Samma mål som för engelska i Lvux 82, SÖ:s Läroplaner 1988: 94, engelska etapp 3 (lätt bearbetat).

Undervisningen skall anpassas till elevernas uttrycksbehov, erfarenheter och intressen och leda till att de tillägnar sig en god förmåga att använda språket som kommunikationsmedel i tal och skrift. Genom studierna skall eleverna uppnå en sådan språkförmåga som krävs för internationella kontakter, och öka sin kunskap om och förståelse för andra kulturer och levnadssätt.

Eleverna skall förvärva sådana kunskaper och färdigheter som de har glädje och nytta av i sitt arbete, vid fortsatta studier och på sin fritid. De skall befästa och fördjupa sina språkkunskaper och ta ett allt större ansvar för planeringen av sina studier vad avser både innehåll och arbetsformer.

Studierna skall leda till att eleverna på egen hand kan vidareutveckla sin förmåga att använda engelska i olika sammanhang.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna ge information och delta i samtal och diskussioner både i privat- och yrkesliv
- kunna samtala om och diskutera egna erfarenheter, aktuella frågor, sociala och kulturella företeelser och därvid kunna hävda och argumentera för en åsikt samt förstå och bemöta olika slags argumentation
- kunna följa och förstå autentiskt tal såsom en diskussion eller en tv-intervju
- kunna förstå huvudinnehållet i sammanhängande tal och skrift, exempelvis ett föredrag eller en tidningsartikel av allmänt intresse eller med anknytning till det egna erfarenhets-, intresse- och yrkesområdet
- kunna uttrycka sig sammanhängande i tal och skrift på en god språklig nivå inom sitt erfarenhets-, intresse- eller yrkesområde
- kunna muntligt och skriftligt kommentera och med egna ord sammanfatta en tidningsartikel, en roman, en facktext, ett radio- eller tv-program
- kunna uppfatta och tolka språklig variation i tal och skrift och i viss mån kunna anpassa sitt språk till situation och mottagare
- kunna uttrycka känslor, åsikter och värderingar i olika sammanhang på ett nyanserat sätt
- kunna arbeta självständigt med ordböcker och andra hjälpmedel.

Kommentar

Kommentar

Undervisning i moderna språk

Kunskaper och färdigheter i moderna språk, liksom kännedom om kultur, samhälls- och levnadsförhållanden i olika delar av världen, får allt större betydelse för både individen och samhället. Den ökade internationalise-

ringen gör det nödvändigt för alla människor att vidga sina perspektiv utöver det nationella.

Undervisningen i moderna språk i gymnasieskolan syftar till att eleverna skall kunna använda målspråket i olika sammanhang i samhällsliv, arbetsliv och för vidare studier.

Undervisningen skall relateras såväl till elevernas egna erfarenheter och intressen som till de krav på vidgade referensramar som ställs i arbetslivet och under fortsatta studier.

Arbetet skall genomsyras av en strävan efter kunskap om och förståelse för kultur och levnadssätt i andra länder, så att eleverna får lust och beredskap att fördjupa kontakten med de miljöer och kulturer där målspråket talas. Samhälls- och kulturorientering skall kontinuerligt integreras i arbetet.

En ökande internationalisering och ny kunskap om hur inläring går till ställer förändrade krav på språkundervisningen, som mer än tidigare måste lägga vikt vid språket som medel för kommunikation. Denna språksyn ställer som mål för undervisningen i moderna språk att eleverna skall skaffa sig en funktionell kompetens i målspråket. Undervisningen bör utgå från ett innehåll som speglar målspråkets kulturella, sociala och politiska förhållanden samt leda till att eleverna kan använda språket som ett uttrycksmedel. En kommunikativ språksyn innebär inte att lägre krav ställs på den formella språkqualiteten. Tvärtom vidgas kraven till att omfatta betydligt mer än en formell säkerhet.

Med kommunikativ kompetens avses en förmåga att förstå och använda det skrivna och talade språket på ett nyanserat och effektivt sätt. Den kommunikativa kompetensen innebär, förutom en behärskning av språkets uttal, intonation, vokabulär och stavning, också en förmåga att använda språket på ett varierat sätt i olika situationer och sammanhang beroende på tillfälle och mottagare. En annan komponent i den kommunikativa kompetensen är förmågan att med hjälp av olika strategier underlätta kommunikationen och förmedla sitt budskap på ett så adekvat sätt som möjligt, även när kunskaperna i målspråket inte riktigt räcker till. I kompetensen ryms vidare kännedom om kulturella, sociala och politiska förhållanden i målspråksländerna för att kunna hantera situationer och möta människor på ett i målspråkslandet naturligt sätt. I den kommunikativa kompetensen ingår också förmågan att ledigt uttrycka det man vill, att ha "fluency", flyt, på målspråket.

Kommunikativ kompetens är inte resultatet av en given metod utan ett mål som kan uppnås i olika hög grad, bl. a. beroende på studietid, förutsättningar och arbetsinsats. Elever kan behöva tillämpa olika inlärningsstrategier och välja innehåll efter eget intresse. Enligt ett kommunikativt synsätt byggs den språkliga kompetensen upp genom att språket används för att ta emot och förmedla information. Det väsentliga är alltså innehållet i budskapet. Genom att arbeta med ett meningsfullt innehåll bereder man vägen för att tillägna sig den språkliga formen. Därutöver kan den formella träningen förstärkas genom systematiserat och individualiserat arbete. I val av läromedel och utformning av prov måste hänsyn tas till elevers olika intresseinriktningar och mål för språkstudierna.

Inlärningsforskning betonar betydelsen av att elever stimuleras att ta ansvar för sin egen inläring. Detta ansvarstagande har en viktig personlighetsutvecklande funktion och bidrar till en effektiv språkinläring. Det ger

eleven möjlighet att utveckla sina egna inlärningsstrategier samt att analysera och bearbeta sin egen språkproduktion. Eleverna bör få tillfälle att successivt lära sig att ta ansvar och bygga upp sin förmåga att planera, genomföra och utvärdera sitt eget arbete med språkinläringen.

Kommentar

Matematik

Syfte och roll

Matematiken är en viktig del av vårt kulturarv. Matematiken har utvecklats såväl ur praktiska behov som ur människans nyfikenhet och lust att utforska och utvidga matematikens egna domäner. Många av matematikens begrepp, metoder och teorier har vuxit fram under årtusenden inom olika kulturer. Den moderna matematiken är en internationell vetenskap vars metoder och kunskapsområden ständigt utvecklas.

Matematik behövs i vardagslivets många valsituationer, för att vi skall kunna ta ställning till en ständigt ökande mängd information och delta i den demokratiska beslutsprocessen i samhället. Miljöfrågor, energifrågor, befolkningsfrågor och frågor som rör ekonomi kräver att vi kan tolka och förstå innebörden av matematiska modeller.

Den tekniska utvecklingen har medfört att matematiken fått nya och kraftfulla verktyg men detta ställer också ökade krav på användarens kunskaper. Av allt fler människor fordras nu förmåga att i både vardagsliv och yrkesliv förstå och använda matematik samt att kunna kommunicera om frågor med ett matematiskt innehåll.

Grundläggande matematikkunskaper är dessutom nödvändiga såväl för studier i andra ämnen inom den gymnasiala utbildningen som för eftergymnasiala studier inom ett flertal ämnesområden.

Karaktär och struktur

Matematik är ett sätt att undersöka och strukturera teoretiska och praktiska problem. Karakteristiskt för matematikens arbetsätt är att det utöver kunskaper och färdigheter kräver nyfikenhet, uppfinningsrikedom och skapande fantasi samt en ständig strävan att generalisera, abstrahera och estetiskt fullända lösningar och resultat.

Matematik är ett sätt att tänka med inslag av både intuition och logik. Matematik handlar om att upptäcka och beskriva mönster, att kunna formulera hypoteser, undersöka dem och dra slutsatser, och att kunna övertyga andra om giltigheten i ett resonemang. I den matematiska bevisföringen preciseras några få egenskaper som är intuitivt naturliga och utifrån dessa härleds sedan andra egenskaper och samband.

Matematik är också ett språk som genom sina symboler gör det möjligt att kort och precist uttrycka och logiskt bearbeta komplicerade idéer och påståenden.

Tillgången till nya tekniska hjälpmedel förändrar delvis matematikens innehåll och metoder. Många rutinoperationer, främst av numerisk och grafisk karaktär, kan nu utföras av miniräknare och datorer. Inriktning mot förståelse, analys av hela lösningsprocedurer och kritisk granskning av resultat samt förmåga att dra slutsatser blir viktigare än isolerad färdighets träning.

Matematikämnet i skolan behandlar följande kunskapsområden: reella tal, geometri, trigonometri, algebra, funktionslära, differential- och integralkalkyl, sannolikhetslära, statistik, komplexa tal, differentialekvationer samt

vektorlära. Flera områden ingår redan i matematikkurserna på grundskolenivå och fördjupas sedan i de gymnasiala kurserna. Andra områden kräver sådana förkunskaper att de kan behandlas först inom senare kurser.

I en kreativ matematisk problemlösningsprocess berikar olika metoder varandra. Inom matematikämnet utnyttjas algebraiska, numeriska och grafiska metoder – de senare både med och utan hjälp av miniräknare och datorer.

Problemlösning, användning av matematiska modeller, kommunikation och matematikens idéhistoria är fyra viktiga aspekter att belysa i undervisningen.

Strävan skall vara att eleven

- utvecklar sin tilltro till det egna tänkandet samt till den egna förmågan att lära sig matematik och använda matematik i olika situationer
- utvecklar sin nyfikenhet, öppenhet, analytiska förmåga, kreativitet och ihärdighet vid matematisk problemlösning
- får uppleva tillfredsställelsen i att kunna lösa problem, upptäcka mönster och samband samt i att behärska matematiska begrepp och metoder
- lär sig tolka och förklara centrala matematiska begrepp
- lär sig förstå, värdera och tillämpa olika matematiska strategier
- lär sig använda och inse värdet av matematikens symboler och uttrycksätt
- lär sig förstå och föra matematiska resonemang samt redovisa sina tankegångar muntligt och skriftligt
- lär sig skapa och använda matematiska modeller samt kritiskt granska deras förutsättningar, möjligheter och begränsningar
- inser att matematiken har sitt historiska ursprung i många äldre kulturer och får inblickar i hur matematiken utvecklats och fortfarande utvecklas
- med förtrogenhet och omdöme kan använda sig av miniräknare och datorer som matematiska verktyg.

Ämne: Matematik
Kurs: Matematik B

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Matematik A eller motsvarande kunskaper

Mål

Målet för kursen är att eleven tillägnar sig breddade och fördjupade kunskaper inom följande områden: geometri, algebra, funktionslära, sannolikhetslära och statistik. I kursen ingår ett s.k. friutrymme för lokala beslut om fördjupning och breddning av innehållet. Uppläggningsen av kursen skall anpassas och tillämpningar väljas med hänsyn till elevernas studieinriktning.

Efter genomgången kurs skall eleveninom kunskapsområdet *geometri*

- kunna bevisa och vid problemlösning använda några viktiga satser från klassisk geometri

inom kunskapsområdet *algebra*

- kunna utveckla och förenkla polynomuttryck av första och andra graden
- kunna lösa andragsradsekvationer samt linjära olikheter och ekvations-system med algebraiska metoder
- kunna läsa, tolka och själv konstruera enkla algoritmiska beskrivningar

inom kunskapsområdet *funktionslära*

- kunna tolka och använda funktionsbegreppet algebraiskt, numeriskt och grafiskt samt inse sambandet mellan nollställen till en funktion och rötter till en ekvation
- kunna ställa upp, tolka och använda räta linjens ekvation i olika former vid problemlösning samt kunna utnyttja allmänna egenskaper hos linjära och kvadratiske funktioner

inom kunskapsområdena *sannolikhetslära* och *statistik*

- kunna beräkna sannolikheter vid enkla slumpförsök i ett eller flera steg samt kunna uppskatta sannolikheter genom att studera relativa frekvenser
- förstå uppkomsten av normalfördelade material och i samband därmed beräkna enkla sannolikheter
- kunna utifrån graf eller tabell bedöma sambandet mellan två variabler samt förstå skillnaden mellan korrelation och orsakssamband.

Kommentar**Kommentar****Organisation**

Ämnet matematik är i den gymnasiala utbildningen uppdelat i kurserna A, B, C1, C2, D och E. Vilka kurser som är obligatoriska på de olika programmen framgår av nedanstående tabell:

Estetiska programmet:	A och B
Samhällsvetenskapsprogrammet	
humanistisk gren:	A och B
ekonomisk och samhällsvetenskaplig gren:	A, B, C1 och C2
Naturvetenskapsprogrammet:	A, B, C1 och D samt val mellan kurserna miljökunskap och matematik E
Övriga program:	A

Inom utrymmet för det individuella valet kan skolorna erbjuda eleverna matematikkurser utöver de för programmet obligatoriska.

Kommentar

På ungdomsskolans program garanterar timplanen eleverna en viss lärarledd tid för ämnet matematik. När eleverna avslutar programmet skall de ha uppnått samtliga mål för programmets obligatoriska kurser. I den lokala arbetsplanen kan kurserna integreras. Där kan man t.ex. för Estetiska programmet besluta om en sammanhållen lärogång för att uppnå A- och B-kursens mål inom garantitiden 150 timmar. En sådan planering kan innebära att kortare tid än 110 timmar anslås för att uppnå A-kursens mål och motsvarande längre tid för att uppnå B-kursens.

Inom den gymnasiala vuxenundervisningen är timplanens lärarledda tid riktvärden. I övrigt gäller samma frihet som i ungdomsskolan att lokalt besluta om undervisningens organisation och uppläggning.

Kursplanens uppbyggnad

Kursplanen består av avsnitten Syfte och roll, Karaktär och struktur, ”Strävan skall vara ...” övergripande mål, Mål för kurserna och Kommentarer. Kursplanen är i sin helhet ett underlag för den lokala arbetsplanen, även om endast Mål för kurserna är författningstext.

Under rubriken Syfte och roll ges en bakgrund till ämnet och dess plats i skolan. Syfte och roll är relaterade till läroplanens mål och till skolans samhällsuppdrag.

Avsnittet Karaktär och struktur beskriver ämnets innehåll samt viktiga aspekter och metoder att behandla i undervisningen.

Målen under rubriken ”Strävan skall vara...” anger inriktning för kunskaper och färdigheter.

Därefter kommer målen för de enskilda kurserna. De inleds med en kort löpande text som anger kraven på utbildningsanordnaren. Därefter följer de kompetenser som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs. Givetvis kommer eleverna att uppnå dessa med olika kvalitet i sina prestationer.

Kursplanen föreskriver inte hur målen skall uppnås, lika litet som vilka tillämpningar som skall väljas. Dock skall tillämpningarna lokalt anpassas till elevernas studieinriktning. Kursplanen ger genom s.k. friutrymmen ytterligare möjligheter att anpassa kurserna till ett visst program och till elevernas förkunskaper, intressen och behov. Hela den tid som avsätts för kurserna skall inte tas i anspråk för att uppfylla kursplanens mål, utan det skall även finnas tid för fördjupning och breddning av innehållet. Exempelvis kan man på kurs A på vissa program studera trigonometri medan man på andra program kanske hellre väljer att fördjupa sig i ekonomiska tillämpningar av procenträkning.

Några inslag i kursplanen

Kursplanen i matematik lägger stor vikt vid förståelse. Tack vare nya tekniska hjälpmedel har kraven på färdighetsträning minskat och möjligheter och utrymme skapats för utveckling av begrepps-förståelse och problemlösningsförmåga.

De fyra aspekterna – problemlösning, användning av matematiska modeller, kommunikation och matematikens idéhistoria – avspeglas i avsnittet ”Strävan skall vara...”. Aspekterna är tänkta att belysas i varje kurs och där integreras med de mer innehållsinriktade målen i kursplanen.

I massmedierna förekommer ofta statistiska undersökningar och slutledningar. Alla elever behöver kunna ta ställning till och värdera tillförlitlighet

ten av sådan information. Kurs A tar därför upp grundläggande statistik, som sedan fördjupas i kurserna B och C2. Statistik är ett speciellt viktigt matematiskt verktyg för samhälls- och beteendevetenskaperna, vilket medfört den programspecifika C2-kursen för Samhällsvetenskapsprogrammet. Kursens målsättningar skall uppnås inom den totala tid som anges i timplanen för ämnet.

Datorlära betraktas inte längre som ett särskilt kunskapsområde. Kravet på att själv kunna programmera har ersatts av krav på att kunna utnyttja färdig programvara på ett medvetet sätt. Tillgången till grafritande miniräknare och till matematiska verktygsprogram för datorer underlättar för eleverna att tillägna sig kunskap om och förmåga att värdera olika problemlösningstrategier och att låta algebraiska, numeriska och grafiska metoder komplettera varandra. Övrig lämplig programvara att utnyttja i undervisningen är kalkylprogram för att lösa problem inom bl.a. det ekonomiska området, statistikprogram för att hantera stora datamängder och symbolhanterande program för att bearbeta algebraiska uttryck och utföra exakta beräkningar.

En algoritmisk beskrivning, dvs. ”*en entydig beskrivning av handlingsregler som arbetar stegvis och oftast upprepar samma procedur*”, är ett sätt att systematisera en problemlösningssprocess. Genom att arbeta med algoritmiska beskrivningar i skilda sammanhang får eleverna också grundläggande insikter i hur program för miniräknare och datorer är uppbyggda.

Anknytning till andra ämnen

Behov och tillämpningar av matematik finns inom många skolämnen, däribland framför allt fysik, teknologi, kemi och miljökunskap samt vissa karaktärsämnen på de yrkesinriktade programmen. Det är väsentligt att i den lokala arbetsplanen ta hänsyn till dessa ämnens behov av specifika matematiska kunskaper.

Även inom icke naturvetenskapliga ämnen används matematik, t.ex. statistik i samhällsvetenskapliga och beteendevetenskapliga ämnen.

För de elever som studerar filosofi ges goda möjligheter att där finna anknytningar till matematikens abstrakta begreppsvärld och logiska bevisföring.

Historia

Syfte och roll

Beskrivningar av det förflutna har förekommit i alla kända kulturer och samhällen och har tjänat olika syften såsom orientering i tid och rum, förståelse av samhället och den egna identiteten. Inte sällan har historien nyttjats i politiska syften. Alltsedan upplysningstiden har en vetenskaplig historieforskning vuxit fram som med alltmer förfinade metoder sökt nå fram till en så sann uppfattning som möjligt om det förgångna. Numera har en ökad medvetenhet om den historiska kunskapens föränderlighet och relativitet vuxit fram.

Historieundervisningen syftar till att utveckla ett historiemedvetande och därigenom skapa insikt om den egna identiteten och förståelse för andras identitet och kulturarv. Undervisningen skall stimulera elevernas nyfikenhet och lust att vidga sin omvärld i en tidsdimension, ge dem möjlighet till inlevelse i gångna tider och förmåga att bedöma gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor.

Genom den källkritiska metoden har historieämnet särskilda möjligheter att utveckla elevernas förmåga till kritisk analys av olika framställningar. Detta, och de fördjupade insikter historiestudiet i övrigt ger, skall utgöra en god grund för högre studier.

Kunskaperna skall bidra till elevernas förståelse av nutiden och stärka deras handlingsberedskap inför framtiden. Undervisningen skall skapa en känsla av ansvar för det gemensamma kulturarvet och även en vilja att kritiskt granska vårt civilisationsmönster, och ett medvetande om att det varit och är möjligt att ändra på rådande förhållanden.

Karaktär och struktur

Historia studeras genom de spår som människor i det förflutna lämnat efter sig. Dessa spår – källorna – utgörs till stor del av texter men kan också vara andra lämningar av mänsklig aktivitet. Frågan om vilka slutsatser som kan dras av källorna blir därför central.

Historieämnet bygger på vissa centrala begrepp med vilkas hjälp stoffet kan väljas och ett kunskapsområde struktureras. Av överordnad betydelse är tidsbegreppet (kronologi) och epokbegreppen (antik, renässans, upplysning etc.). Central betydelse har också historiemedvetande, empati och historiskt sinne. I politisk historia kan begrepp som makt och demokrati bli aktuella, i social historia samhällsklasser, konflikt och samarbete, i antropologisk historia kultur och etnocentrism, i ekonomisk historia knapphet och arbetsdelning.

Historiestudiet gäller människors verksamhet och tankar i tid och rum och genomförs alltid utifrån skilda perspektiv. Olika historieuppfattningar ser historiens drivkrafter i materiella förhållanden, andliga impulser eller personliga initiativ. Män och kvinnor, olika generationer, samhällsklasser, nationer och hela kulturer ser skeendet utifrån sina perspektiv och värderingar. Förskjutningar i perspektiven sker ständigt, och nya händelser och samhällsproblem aktualiserar nya perspektiv, t.ex. miljöproblematiken. Ett

interkulturellt synsätt där likheter och skillnader mellan olika kulturer belyses kan främja tolerans och vidsynthet. Samtidigt tydliggörs den dynamik och de möjligheter som mötet mellan olika kulturer bjuder.

Strävan skall vara att eleven

- upplever glädje, tillfredsställelse och intellektuell stimulans i egna upptäckter, upplevelser och insikter i historia och därmed utvecklar sin förmåga, lust och nyfikenhet att söka nya kunskaper
- utvecklar ett historiemedvetande som underlättar förståelse och tolkningar av dagens skeenden och samhällsföreteelser, och som främjar handlingsberedskap inför framtiden
- utvecklar en kulturell identitet genom fördjupade studier av valda rumsliga och sociokulturella miljöer – lokala, regionala, nationella, nordiska, europeiska och globala
- vidgar sin orientering i tid och rum samt ökar sin förståelse för förändringsprocesser i historien och i samtiden
- förvärvar kunskaper om skilda epokers villkor, idéer och attityder genom studiet av människor, miljöer och händelseförlopp i olika kulturkretsar
- förvärvar ett historiskt sinne som ger förmåga till inlevelse i en gången tid
- uppövar sin analytiska förmåga genom arbete med text- och källkritik
- blir medveten om det föränderliga i alla historiskt givna samhälls- och kulturformer och om enskilda personers och grupperns möjligheter att ändra rådande förhållanden
- blir medveten om olika historieuppfattningar och inser det relativa i alla tolkningar av historiska förlopp
- ökar sin förmåga att kommunicera med människor från olika sociala och kulturella miljöer i olika länder
- förvärvar en historisk referensram som ger möjlighet till självständiga studier och egna ställningstaganden.

Ämne: Historia
Kurs: Historia A

SKOLFS 1993: XX

Mål

Målet för kursen är att eleven genom fördjupade studier inom valda områden skall vidga sitt historiemedvetande och stärka sin förståelse för egen och andras identitet. Kursen skall också bidra till att skapa en kritisk och analytisk hållning främst till historiska framställningar men också till andra påståenden som möter eleverna i samhället.

Efter genomgången kurs skall eleven

- utifrån kunskaper om grundläggande drag i den historiska utvecklingen äga goda insikter i de kunskapsområden som valts för särskilt studium

- förstå innebörden av centrala historiska begrepp och grundläggande epokbegrepp
- kunna analysera historiska problem och tolka orsakssammanhang bakom historiska förändringsprocesser
- ha förvärvat viss förmåga att kritiskt och nyanserat bedöma olika slag av historiska påståenden genom arbete med olika slags källor och historiska framställningar
- ha uppnått insikt om den historiska kunskapens tidsbundenhet och relativitet genom studier av framställningar av samma skeende från olika tider och utifrån olika värderingar
- kunna diskutera dagens händelser på grundval av historisk kunskap
- kunna diskutera alternativa framtider och olika möjligheter att förverkliga önskvärda handlingsmål utifrån ett historiskt perspektiv
- kunna förmedla sina tankar i historiska frågor i tal och skrift.

SKOLFS 1993: XX

Kommentar

Kommentar

Kursplanens disposition

Kursplanen i historia är så disponerad att den i första avsnittet anger varför ämnet finns i skolan och vilken uppgift det har. Det andra avsnittet framhäver några huvuddrag i ämnets karaktär och struktur.

Efter denna inledning följer ett antal mål som undervisningen skall sträva mot i fråga om bl.a. attityder, kunskaper, färdigheter, kommunikation och analys. Strävan har inget tak för kunskapsutvecklingen men anger undervisningens kvalitativa inriktning.

De därpå följande kursmålen anger hur långt man inom ramen för varje kurs bör nå. Varje kursplan inleds med en kort ingress som preciserar kursens syfte och därmed också de krav som ställs på utbildningsanordnaren. Därefter anges i punktform vad eleven med olika kvalitet i sina prestationer skall ha uppnått efter genomgången kurs. Dessa kursmål måste ytterligare preciseras i de lokala arbetsplanerna, där stoff och arbetssätt skall vara angivna, när elever och lärare utformar mål för undervisningen. Målen har avsiktligt utformats så generellt att undervisningen skall kunna anpassas lokalt till programmets karaktär och till elevernas förkunskaper, intressen och behov.

Kursplanen avslutas med en kommentardel som återger de överväganden som ligger bakom målskrivningarna och närmare utvecklar använda nyckelbegrepp såsom historiemedvetande, identitet, nutidsförståelse, kritiskt sinne och emancipation.

Ämnets plats och roll

Historia ingår i det samhällsvetenskapliga, naturvetenskapliga och estetiska programmet. Utöver A-kursen finns i det estetiska programmet ett utbud av kurser i kulturhistoria. Historia utgör en tillgång i andra program då det gäller kravet på ett idéhistoriskt perspektiv i alla läroämnena. Historia ingår också naturligt i projekt- och temastudier i samverkan med andra ämnen.

Behovet av breda kunskaper i historia visar sig ständigt både i och utanför skolan. ”Baskunskaper för livet tillhör skolans mest grundläggande uppgifter. Hit hör t.ex. språkkunskaper, inte minst i svenska, och kunskaper i

matematik. Hit hör att förmedla kulturarvet i viss mening, inte minst genom goda historiska kunskaper". (Reg. prop. 1992/93: 100 Bilaga 9 s. 9.)

Det betyder att historia är en särskilt viktig del inom samhällskunskapen i de program som saknar historia som självständigt ämne. Riksdagens utbildningsutskott anger i sitt utlåtande över regeringens proposition 1990/91: 85 "Växa med kunskaper": "I kursplanen för samhällskunskap på de yrkesförberedande programmen, som omfattar 90 timmar, bör ca en tredjedel av utbildningstiden ägnas åt historiskt stoff. Enligt utskottets mening är det väsentligt att även eleverna på de yrkesförberedande programmen får möjlighet att studera såväl politiska och ekonomiska som kulturella och religiösa förhållanden i ett historiskt perspektiv." (1990/91: UbU 16 s. 66.)

Stoffurval

Historieämnets perspektivrikedom och den vidgning till nya områden som historievetenskapen efterhand genomgått gör att gymnasieutbildningen varken kan eller bör ha ambitionen att ge en heltäckande kunskap om hela den historiska utvecklingen. Ett väl genomtänkt urval är nödvändigt. Läraren måste äga modet och skickligheten att välja bort. Det krävs en betydande flexibilitet för att kunna fånga upp nya perspektiv och för att ge eleverna möjligheter till egna val när det gäller fördjupning och inriktning.

Centrala begrepp

Centrala begrepp kan bidra till att strukturera innehållet i undervisningen. För historieundervisningen är kronologi det överordnade begreppet till vilket olika epokbegrepp kopplas. Förändring och kontinuitet är poler kring vilka historien pendlar. Källkritik och bevisföring är metodiskt centrala begrepp.

Läraren väljer begrepp utifrån stoffets krav. Det kan gälla makt och demokrati i politisk historia; konflikt och samarbete i socialhistoria; knapphet och produktion i ekonomisk historia etc. Ur historiedidaktisk synvinkel är t.ex. historiemedvetande, empati och identitet centrala begrepp.

Skilda historiska perspektiv ställer olika centrala begrepp i förgrunden. Innehållet i ett centralt begrepp kan också förändras. En idealistisk historiebeteckning lyfter fram personligheterna medan en materialistisk betonar produktionsförhållandena, för att ta några exempel. Begreppet revolution har olika betydelser i 1789 års Frankrike och 1917 års Ryssland samt en tredje innebörd i 1800-talets industrisamhälle. En väl etablerad begreppsapparat gör att eleven förstår den historiska utvecklingen och sin samtid bättre och kan tänka historiskt.

Historiemedvetande

I den historiedidaktiska debatten har begreppet historiemedvetande stått i förgrunden med innebörden tolkning av det förgångna kombinerat med samtidsförståelse och framtidsförväntningar. Det är en primär uppgift att hos eleverna utveckla detta.

Identitet

I nära samband med historiemedvetandet står begreppet identitet. Historieundervisningen ger eleverna insikt i både den egna och andras identitet.

Identiteter kan vara av olika slag. Det kan röra sig om individens och familjens identitet, om nationell, regional, nordisk och europeisk identitet. Viktigt i detta sammanhang är att en betydande del av Sveriges befolkning har en delvis annan historisk identitet än den rikssvenska. Det gäller t.ex. befolkningen i de f.d. dansk-norska landskapen och i Tornedalen, samerna samt äldre och nyare invandragrupper. Identiteten behöver inte nödvändigtvis vara rumslig. Den kan också bygga på socio-kulturella grupper som t.ex. arbetare och kvinnor; grupper som under senare år blivit föremål för ökad uppmärksamhet i historieforskningen. Olika identitetsbehov behöver inte stå i motsatsförhållande till varandra. Att tränga in i det egna kulturarvet kan tvärtom leda till ökad respekt för andras kultur och värden. Omvänt kan studiet av andra kulturvärldar öppna blicken för det karakteristiska hos den egna kulturen. Betonningen av identitet får givetvis inte undanskymma helheten, universella värden och globala perspektiv. Historieundervisningen bör inte begränsas till den europeiskt-västerländska kultursfären. Samhällsbyggnader är ofta av blandkulturell karaktär och detta bör framgå.

Kommentar

Lokal och global historia

För identitetsbildningen har lokalhistorien stor betydelse. Historieundervisning har tenderat att tappa bort lokalhistorien på de högre skolstadierna. Historien har i alltför hög grad kommit att ses i ett ovanifrån-perspektiv. Inom ramen för denna kursplan, med dess större profileringsmöjligheter, bör det finnas rika tillfällen att också anlägga ett lokalt och socialt gräsrotsperspektiv. Men lokala, nationella och globala perspektiv behöver inte betraktas som varandras motsatser. Det kan vara tacksamt att studera hur globala och nationella tendenser såsom konjunkturer, miljöproblem och olika slags andliga strömningar påverkar lokalsamhället.

Nutidsförståelse

Historieundervisningen har också till uppgift att fördjupa elevernas nutidsförståelse och stärka deras beredskap för framtiden. Bearbetningen av det förgångna kan förbättra våra möjligheter att förstå och förhålla oss kritiska till vår samtid, och utgör en nödvändig förutsättning för tänkandet kring alternativa framtider. Komparativa historiska studier i tid och rum kan öka förmågan att bedöma konflikter och identifiera maktcentra och makthavare. Behovet av sådana studier ökar rimligen i tider med omvälvande förändringar. Den intresseförskjutning mot de senaste 100–200 åren som ägt rum i historieundervisningen är därför förklarlig och välmotiverad. Kravet på nutidsförståelse gör emellertid inte den äldre historien oviktig. Orsakerna till nutidens problem och förhållanden står ofta att finna långt tillbaka i historien, i de långa linjernas perspektiv.

Kritiskt sinne

Historieundervisningen har som uppgift att utveckla ett kritiskt sinne hos eleverna. Eleverna kan därför genom självständigt arbete med källor och litteratur övas i att kritiskt pröva alla slags historiska påståenden. De bör också få möta olika historieuppfattningar och lära sig inse den historiska kunskapens relativitet. Genom att på detta sätt utnyttja historiens kritiska potential kan undervisningen också medverka till att ge eleverna en kritisk distans till påståenden av skilda slag som möter dem i samhället, och där-

igenom göra dem till mer självständiga medborgare. Den kritiska inställningen måste balanseras av en strävan till förståelse för gångna tiders människor, till inlevelse. Historieundervisningen kan utveckla ett historiskt sinne som bedömer gångna tiders människor utifrån deras förutsättningar och villkor.

Kommentar**Emancipation**

Historiestudier har också en emancipatorisk roll. Historien kan verka frigörande genom att visa upp exempel på hur det som en gång tett sig som utopier likväl blivit verklighet (slaveriets avskaffande, social trygghet, kvinnofrigörelse etc.). Den kan även visa att någonting inte är alldeles nytt och därigenom hos eleverna framkalla en sund skepsis mot dagens modeidéer och allmänt gängse tolkningar av olika förlopp. Medvetandet om att det varit och är möjligt att ändra på rådande förhållanden måste vägas mot den realistiska insikten om de begränsningar som allt mänskligt handlande är underkastat både från naturens sida och från ekonomiska och sociala krafter.

Tillämpad historia

Kurs B ger utrymme att tillämpa historiska kunskaper och utveckla den historiska kompetensen. Det är inte fråga om att endast öka kunskapsmassan, utan om att fördjupa analysen och skifta perspektiven så att ämnet historia också visar sig som en kunskapsform, ett sätt att se på världen, den förflutna och den närvarande. Kursen ger möjligheter att levandegöra historien genom att i olika kreativa former och med hjälp av olika medier inom den moderna informationsteknologin gestalta historia. Analysen liksom den sociala och kommunikativa kompetensen skall utvecklas, samtidigt som kunskaper och insikter fördjupas. Studier och redovisningar förutsätter samverkan med andra ämnen som samhällskunskap, estetisk verksamhet etc.

Källkritik och informationsvärdering står i centrum. Insikten om olika historietolkningar, perspektiv och förklaringsmodeller fördjupas. Skilda riktningar inom historieforskningen presenteras översiktligt. Komparativa och problemorienterade studier över tiden och mellan olika miljöer kan möjliggöra en mer kvalificerad analys av historiska skeenden och företeelser.

Att söka bakåt

Elevernas frågor kring dagsaktuella eller sedan länge förflutna skeenden på det lokala, regionala, nationella eller globala planet kan ofta vara utgångspunkt för ett sökande bakåt och en koppling till nuet, efter såväl korta som långa utvecklingslinjer. Det historiska perspektivets betydelse för dagens händelser och företeelser bör lyftas fram.

Kreativitet

Kursen kan utveckla elevernas kreativa och sociala kompetens genom att studierna bedrivs i fria och självständiga former med utnyttjande av olika medier och all slags modern informationsteknologi.

Ämne: Arbetsmiljökunskap
Kurs: Arbetsmiljö – yrkesliv

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi. Kursen skall även ge orientering om yrkesområden inom respektive program och de lagar och avtal som berör dessa.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna redogöra för arbetsmiljöfaktorer och deras inverkan på människan och miljön
- ha kunskap om miljö-, skydds- och säkerhetsbestämmelser inom yrkesområdet och kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt
- kunna ge första hjälpen vid olycksfall
- ha kunskap om skolans och arbetsplatsens skydds- och säkerhetsorganisation
- ha kunskap om verksamhetsområdets yrkesstruktur och organisationer
- känna till lagar, centrala avtal och överenskommelser inom det egna yrkesområdet.

Kommentar

De allmänna kunskaper om miljö och ergonomi som ges i ämnena Naturkunskap, Samhällskunskap och Idrott och hälsa är en god grund för de fördjupade och konkretiserade kunskaper om arbetsmiljö, säkerhet och ergonomi som kursen ger inom respektive yrkesområde.

Kommentar

Ämne: Arrangering och komposition
Kurs: Arrangering och komposition

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Instrument/sång, Ensemble, Gehörs- och musicklära

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskap om satslära och arrangering av musik samt kännedom om grundläggande principer för komposition. Kursen skall vara intresseinriktad och ge möjlighet till val av genre och stil samt inspirera till eget skapande.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna harmonisera och arrangera i olika genrer
- ha kännedom om komponerandets principer.

Ämne: Barn, dans och teater
Kurs: Barn, dans och teater

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge kunskap om hur dans och teater i samspel på ett allsidigt sätt kan användas i arbete med barn. Kursen skall belysa vikten av att barnet lär känna sin egen uttrycksförmåga och sina olika möjligheter att uttrycka sig. Med betoning på den gemenskap som dans- och teaterlek kan ge skall kursen också kontinuerligt öva elevernas förmåga att arbeta i ett mångkulturellt sammanhang.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha elementära färdigheter i arbete med gestaltande lek inom uttrycksformerna dans och teater
- kunna förstå och stimulera barns uttrycksbehov och förmåga vad gäller kropp, röst, rörelse, dynamik och aktion, företrädesvis i grupp
- kunna planera, genomföra och utvärdera arbete med dans- och teaterlek i barngrupp.

Kommentar

Det är viktigt att lyfta fram barnets egen uttrycksförmåga. Arbetet kan vidgas med hjälp av t.ex. mask- musik- eller dockteater.

Kommentar

Ämne: Barn och musik
Kurs: Barn och musik

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande

Mål

Kursen skall ge kunskaper om barns musikaliska utveckling samt ge inblick i olika metoder för arbete med musik i barngrupp. Kursen skall också ge insikt om musiken som uttrycksmedel för barn i ett mångkulturellt sammanhang.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha en repertoar omfattande barnvisor och musik i rörelselekar
- kunna planera, genomföra och utvärdera musikaktiviteter i en barngrupp.

Ämne: Bild
Kurs: Bild

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Bild och form

Mål

Kursen skall utveckla förmågan till bildförståelse och bildframställning. Kursen skall ge ökade kunskaper i analys och tolkning av konst och massproducerade bilder. Kursen skall utveckla den kreativa förmågan och ge träning i att framställa bilder för skilda syften. Ytterligare möjligheter att praktiskt arbeta med såväl bildområdets tekniska medier som manuella tekniker, material och konstnärliga uttryckssätt skall ges i kursen. Kursen skall ge kunskap om bildens utveckling och funktion i samhället samt behandla konst och bildmedier ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet med bild.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha vidgad erfarenhet av eget bildskapande i olika material och tekniker samt känna till användningsområden och egenskaper hos vanligen förekommande material, utrustning och hjälpmedel som används inom tvådimensionell bild
- ha ökade kunskaper om komposition och erfarenhet av att framställa och diskutera olika slags bilder för skilda ändamål
- kunna analysera och tolka bildens språk och uttrycksmöjligheter och ha kunskap om bildens användning och betydelse vid opinionsbildning, i kulturliv och i samhället för övrigt
- ha erfarenhet av att kombinera bild och text för skilda användningsområden och att formge bokstäver, texta och arbeta med layout
- ha erfarenhet av datorbaserad bildframställning
- ha kunskap om färglära och erfarenhet av att gestalta perspektiv och djupillusion
- ha kunskap om upphovsrättsliga bestämmelser för bilder
- ha kunskap om och kunna ta hänsyn till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom bildområdet samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Kursen skall ge tillfälle att prova olika material och tekniker, såväl manuella i form av teckning, målning, blandtekniker och grafik som tekniska medier, t.ex. fotografisk bild och datorgrafik. Elevenna bör få träna sig i att framställa och diskutera bilders möjligheter att kommunicera. Det är viktigt att elevenna genom samtal och analys av egna bilder och andra bildmedier tränar sin förmåga i bildförståelse och att de i det praktiska arbetet uppmuntras att använda ett personligt bildspråk. Undervisningen skall präglas av ett samspel mellan färdigheter, upplevelse och teori, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag.

Kommentar

Förutsättningar i form av lokaler och utrustning skall finnas för att kunna utföra arbetet på ett ergonomiskt och från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

SKOLFS 1993:XX

Bild är tillsammans med Form obligatorisk för grenen Konst och formgivning.

Ämne: Datakunskap
Kurs: Datakunskap – grundkurs

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om persondatorers uppbyggnad och funktion samt färdigheter i att använda standardprogram.

Efter genomgången kurs skall eleven

- känna till persondatorns uppbyggnad och funktion
- kunna använda standardprogram för ordbehandling, kalkyl och register samt program för grafisk presentation och datakommunikation
- känna till ett operativsystems allmänna funktioner
- ha kunskaper om allmän persondatoranvändning t.ex. fil- och biblioteks-
hantering
- ha kännedom om datasäkerhet och gällande lagstiftning för dataområdet.

Kommentar

Kommentar

Kursen har tagits fram för att elever inom ramen för karaktärsämnesblocken – yrkesämnen på yrkesförberedande program, estetiska ämnen på Estetiska programmet samt ekonomiska ämnen på Samhällsvetenskapsprogrammet – skall få grundläggande kunskaper om hur man kan använda datorn som ett verktyg. Denna kunskap är viktig för studier i andra ämnen där datorn är ett etablerat hjälpmedel. Kursen ingår även som baskurs för påbyggande kurser inom Elprogrammet.

Kursen förbereder även för datortillämpningar med mera speciell inriktning t.ex. dataanvändning inom vården, inom bildkonst och musikskapande. För den gymnasiala vuxenutbildningen finns möjligheter att ge kursen en inriktning som tillgodoser vuxnas studiebehov och intressen.

Ämne: Dans, form och gestaltning
Kurs: Dans, form och gestaltning A

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursens övergripande mål är danstekniska färdigheter, form och kommunikation samt ökad självkänedom. Kursen skall ge en bred orientering om dansens olika verksamhetsfält med tyngdpunkt på scendans. Kursen skall vidare, med huvudinriktning mot modern dans, förmedla grundläggande färdigheter i några danstekniker samt utveckla förmågan till rörelseanalys.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha grundläggande färdigheter i den moderna dansens teknik, form och metod
- ha viss grundteknik i klassisk balett
- ha utvecklat smidighet och kroppsuttryck
- ha kunskap om begrepp och terminologi samt förmåga till rörelseanalys
- ha ökad medvetenhet och kunskap om kropp och rörelse i gestaltningsarbetet och som medel för kommunikation
- ha kunskap om teatern som arbetsplats.

Kommentar

Kommentar

Kursen är grundläggande för dansområdet och förutsätter samverkan med kursen Dansträning.

Skolan måste ha pedagogisk och praktisk beredskap för att ta emot elever med mycket skiftande förkunskaper, från ingen till flera års erfarenhet av dans. För att möjliggöra både bredd och kvalitet behöver undervisningen ofta ske i mindre grupper. Kursen kan lämpligen avslutas med en gestaltningssuppgift, inte nödvändigtvis en föreställning.

På skolor som har både dans och teaterinriktning finns det innehållsmässiga möjligheter att samverka med kursen Scenisk gestaltning A. Gestaltningens grunder och teatern som arbetsplats är exempel på gemensamt stoff i de båda kurserna. Också kurserna Dansträning och Fysisk träning kan delvis samordnas.

Begreppet "modern dans" används i Estetiska programmet i betydelsen fridans, modern dance och nutida dans.

Ämne: Dans, form och gestaltning
Kurs: Dans, form och gestaltning B

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Dans, form och gestaltning A

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper i jazzdansens stil, teknik och historia. Kursen skall också ge ökade färdigheter i modern dans med tonvikt

på danskombinationer. Kursen skall träna formspråk och gestaltning, ge övning i analys och ökade kunskaper om teori och metod. **SKOLFS 1993:XX**

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha grundläggande färdigheter i en jazzdansstil
- ha rörelsemässiga, rytmiskt musikaliska färdigheter kopplade till jazzdans och ha kunskap om dess bakgrund och historia
- ha utvecklat sitt kropps- och rörelsespråk och ha ökad insikt i gestaltning som kommunikation
- ha fördjupade kunskaper om och färdigheter i modern dans, form och teknik samt vissa grunder i interpretation
- ha vidarutvecklat viss grundteknik i klassisk balett med tyngdpunkt på stil
- ha utvecklat förmågan att memorera längre fraser
- ha grundläggande färdigheter i stilanalys.

Kommentar

Dans, form och gestaltning B förutsätter samverkan med kursen Danstränning. Kursen betonar rytm, personligt rörelsespråk, form och analys. Den klassiska grundtekniken skall användas som stöd och komplement till undervisningen som i huvudsak är inriktad mot modern dans och jazzdans.

Kommentar

Ämne: Dans, form och gestaltning
Kurs: Dans, form och gestaltning C

Förkuskapskrav: Dans, form och gestaltning B

SKOLFS 1993:XX

Mål

Kursen skall ge fördjupat danstekniskt kunnande med tyngdpunkt på modern dans, formspråk och gestaltning. Kursen skall ge tillfälle att både självständigt och i lagarbete använda och kombinera praktiska och teoretiska kunskaper i ett sceniskt projektarbete. Kursen skall ytterligare träna förmågan till analys och överblick.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna genomföra ett sceniskt projektarbete i möte med publik, och där tillämpa praktiska och teoretiska färdigheter i dans och föreställningsarbete
- vara orienterad om upphovsrättsliga regler med anknytning till dansteater
- ha kunskaper om och färdigheter i olika verksamhetsområden som stimulerar till kreativt dans- och teaterarbete.

Kommentar

Dans, form och gestaltning C förutsätter liksom Dans, form och gestaltning A och B samverkan med kursen Dansträning. Centralt är att genomföra en föreställning i möte med publik. Undervisningen bör ta hänsyn till elevernas val av fördjupnings- och specialiseringskurser och ta till vara den kunskap de därigenom har skaffat sig. Kursen lämpar sig väl för samarbete med kurser inom andra grenar av Estetiska programmet som också syftar till att genomföra en föreställning, nämligen Sceniskt musikprojekt på grenen Musik, och Scenografi på grenen Konst och formgivning.

Kommentar

Ämne: Dansimprovisation och komposition
Kurs: Dansimprovisation och komposition

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall genom improvisation ge fördjupad kunskap om kroppen som uttrycksmedel. Kursen skall ge grundläggande kunskap om och praktisk övning i komposition och teori. Den skall vidare ge fördjupad insikt i rörelse – rum – tid-begreppen, också i relation till olika formspråk. Kursen skall förmedla grundläggande kunskap om gestaltning, dramatisk form och dramaturgi och skall stimulera den egna kreativiteten. Kursen skall också ge vana att se dansföreställningar och genomföra rörelse- och föreställningsanalys.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha fördjupat kunskaperna om kroppens uttrycks- och kommunikationsmöjligheter
- ha utvecklat formkänslan och känslan för olika rörelsetemperament i danskombinationer
- förstå betydelsen av originalitet i rörelsespråket
- kunna utforma mindre kompositioner med en eller flera dansare/aktörer i en dramatisk form
- ha grundläggande kunskaper i dramaturgi och vana att tillämpa analys.

Kommentar

För elever på Estetiska programmet med dansinriktning samordnas lämpligen kursen med undervisningen i Dansträning och Dans, form och gestaltning B och C. Centralt för kursen är inriktning på fantasi och kreativitet, komposition, kommunikation och ökad självinsikt.

Kommentar

Ämne: Dans- och teaterhistoria
Kurs: Dans- och teaterhistoria

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Kultur- och idéhistoria eller Samtida konst

Mål

Kursen skall ge fördjupad kunskap om och förståelse för dans och teater i olika tider och miljöer. Kursen skall stimulera till eget kunskapssökande och ge möjlighet till en intressestyrd studie inom dans- eller teaterområdet. Studien kan antingen ha formen av ett konstnärligt utvecklingsprojekt eller vara ett mer teoretiskt arbete.

Efter genomgången kurs skall eleverna

- ha fördjupade kunskaper inom dans- eller teaterhistoria
- ha genomfört en självständig studie av en genre, stil, epok eller liknande
- ha ökat sin förmåga att på egen hand söka kunskap, formulera mål samt avgränsa och analysera ett område.

Ämne: Dansträning
Kurs: Dansträning

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge kunskap om och förståelse för vikten av daglig träning samt ge tillfälle till regelbunden träning. Kursen skall vidare orientera om olika träningssystem och teorier samt förmedla kunskap om varsam och kompetent uppbyggnad av kroppen med tyngdpunkt på modern dansteknik. Kursen skall ge relevant kunskap i anatomi och fysiologi.

Efter genomgången kurs skall eleven

- behärska olika träningssystem och ha kunskap om deras teori
- kunna genomföra och förstå vikten av de regelbundna övningar som är grundläggande för att utveckla fördjupade rörelsequaliteter; placering, stång- och golvskola, förflyttning, riktning, fokus, dynamik, styrka, smidighet, andningsteknik och andra komponenter
- ha god insikt i samspelet mellan anatomi och fysiologi och den egna regelbundna träningen, och förstå dess betydelse för arbetet med dans.

Kommentar

Kursen är tänkt som en nödvändig komplettering av kurserna Dans, form och gestaltning A, B, C och måste därför samordnas med dessa under hela utbildningsförloppet. Centralt för Dansträning är uppvärmning, muskulär uppbyggnad samt placering och hållning.

Undervisningen bör genomföras på ett sådant sätt att eleverna framför allt under sista året kan lära sig att självständigt ta ansvar för en viss del av träningen, dvs. eleverna skall kunna bedriva viss egen träning utan lärare närvarande.

Kommentar

Ämne: Dirigering och ensembleledning
Kurs: Dirigering och ensembleledning

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Instrument/sång, Ensemble, Gehörs- och musiklära

Mål

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i att leda kör eller instrumentensemble samt ge kännedom om olika metoder för musikalisk instudering av ett musikstycke eller arrangemang. Kursen skall också ge kunskaper om takteringsteknik och elementär dirigeringsteknik. Vidare skall kursen ge ökade kunskaper om olika ensembler typer och deras repertoar samt om utförandepraxis.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna genomföra en musikalisk instudering och leda en ensemble
- ha elementär kunskap om dirigeringsteknik
- ha ökad kunskap om repertoarområden för olika ensembler typer.

Ämne: Dramatisk form och komposition
Kurs: Dramatisk form och komposition

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Scenisk gestaltning B, Dans, form och gestaltning B

Mål

Kursen skall presentera och utforska uttryck för dramatisk form och komposition bl.a. genom möte med författare, dramatiker, poeter, koreografer, filmare, kompositörer och andra aktiva inom området. Kursen skall ge kunskap om dramaturgens grunder och dess användbarhet inom olika områden samt ge tillfälle att tillämpa dessa kunskaper i eget kompositionsarbete.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha fördjupad insikt i vad dramatisk och visuell form kan vara och kunna ge konkreta exempel både på berättande och icke berättande form
- ha kunskap om att abstrakt form (färg, rytm, musik m.m.) såväl som text är beroende av utvecklad dramaturgi och dramatisk form och kunna visa det genom praktiska och idéinriktade övningar
- ha prövat kombinationer av förlopp i nytänkande kring dramatisk form och komposition.

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs där nytänkande ingår som en väsentlig beståndsdel. Aspekter från både dans- och teaterområdena är nödvändiga. Kursen är konstruerad med tanke på konstnärlig, pedagogisk och praktisk samordning mellan dans och teater, och är därför lämpad som gemensam kurs för dans- och teaterlever.

Kommentar

Ämne: Ensemble
Kurs: Ensemble

SKOLFS 1993:XX

Mål

Kursen skall utveckla instrumentala eller vokala färdigheter i ensemble-spel/sång och samspels- och samarbetsförmåga. Kursen skall vara inriktad mot flera olika genrer eller ensembleformer. Kursen skall också ge grundläggande kunskaper om repertoar och stilarter, och stimulera till fortsatt musikutövande i grupp.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna tolka en ledares musikaliska instruktioner och anpassa sig i en musikalisk helhet
- ha kännedom om olika ensembleformer och tillämpningsområden avseende repertoar och stil.

Ämne: Estetisk orientering
Kurs: Bild och form

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall utveckla förmågan att gestalta och förstå bild och form. Kursen skall öva förmågan att analysera och tolka bildspråk, rörliga bilder såväl som två- och tredimensionella. Kursen skall ge tillfälle att praktiskt pröva några av bild- och formområdets material, tekniker och konstnärliga uttrycksätt. Kursen skall ge tillfälle att utveckla den kreativa förmågan och väcka intresse för de konstnärliga uttrycksmöjligheterna inom bildområdet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha erfarenhet av eget bildskapande och formexperimenterande i olika material och tekniker
- ha erfarenhet av att analysera och tolka olika typer av bild och formspråk
- ha inblick i bildens och formens möjligheter som integrerad del av annan skapande verksamhet
- ha utvecklat en medvetenhet om bild- och formgestaltningens funktioner och betydelse för individ och samhälle.

Kommentar

Bild och form är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av ämnet Estetisk orientering, som avser att ge alla elever en introduktion till det Estetiska programmet som helhet. För elever på andra program kan skolan erbjuda denna kurs som kärnämnets Estetisk verksamhet.

Bild och form skall ses i ett helhetsperspektiv i förhållande till andra konstarter, men innehållet i kursen kan i viss mån anpassas till elevernas inriktning på gren. Färdigheter, upplevelse och teori är centrala begrepp i kursen.

Kommentar

Ämne: Estetisk orientering
Kurs: Kroppen som uttrycksmedel

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge en introduktion i användandet av kroppen som uttrycksmedel genom improvisation och gestaltning. Kursen skall ge tillfälle att tillämpa rörelse – rum – tid-relationen och pröva olika uttryck för karaktär, känsla och form. Kursen skall också ge en orientering i rörelse- och gestaltungsanalys. Kursen skall stimulera fantasi och kreativitet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha praktisk erfarenhet av kroppens och sinnenas uttrycksmöjligheter
- ha utvecklat formkänsla och känsla för olika rörelsetemperament samt förmåga till analys

- ha insikt om uttryckens olika relationer och möjligheter i rörelse – rum – tid-begreppen
- ha utvecklat sin förmåga att kommunicera med kropp och rörelse samt ha ökat sin självkänsla.

SKOLFS 1993: XX

Kommentar

Kommentar

Kursen avser samverkan mellan dans och teater, där kropp – röst – rum är grundläggande. Kroppen som uttrycksmedel är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av ämnet Estetisk orientering, som avser att ge alla elever en introduktion till Estetiska programmet som helhet. För elever på andra program kan skolan erbjuda denna kurs som kärnämnet Estetisk verksamhet.

Ämne: Estetisk orientering
Kurs: Medieteknik och konst

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge en orientering om framför allt den datorbaserade teknik som är tillgänglig inom konst och kultur och om vad den har att erbjuda dessa områden. Kursen skall ge tillfälle att praktiskt pröva möjligheterna att skapa bild, text och ljud med hjälp av datorer och annan teknisk utrustning.

Efter genomgången kurs skall eleven

- vara orienterad om medieteknikens utveckling och ha kunskap om datorteknikens utbredning och användning inom konst och kultur
- förstå hur bild, text och ljud kan samverka till ett multimedialt budskap
- ha erfarenhet av att arbeta med datorbaserad teknik inom områdena bild, text och ljud.

Kommentar

Kommentar

Kursen ger tillsammans med övriga kurser inom Estetisk orientering en introduktion till Estetiska programmet, i detta fall när det gäller datorns möjligheter inom de konstnärliga områdena. De speciella datortillämpningar varje elev bör bli förtrogen med tas sedan upp inom ramen för de grenspecifika kurserna.

Ämne: Estetisk orientering
Kurs: Musik och ljudskapande

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall öka förståelsen för och upplevelsen av musik. Kursen skall ge tillfälle att utöva musik och att skapa musik och ljud. Kursen skall ge orientering om musikens grundelement samt utveckla känslan för röstens och språkets emotionella och musikaliska möjligheter. Kursen skall också ge inblick i musikens möjligheter som en integrerad del av annan skapande verksamhet och den skall ge kännedom om förutsättningar för genomförandet av olika musikprojekt, som upphovsrätt och samhällets stöd till musiken. Kursen skall stimulera till fortsatt musikutövande och lyssnande.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha sjungit sånger från skilda genrer
- ha aktivt deltagit i ljudlaborationer och känna till olika ljudapparaters funktion och användningsområde
- känna till möjligheter till fortsatt intresseinriktat musikutövande
- kunna elementär notation och terminologi utifrån aktivt musiklyssnande
- ha kunskap om röstens funktion och vård.

Kommentar

Musik och ljudskapande är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av ämnet Estetisk orientering, som avser att ge alla elever en introduktion till Estetiska programmet som helhet. För elever på andra program kan denna kurs erbjudas som kärnämnet Estetisk verksamhet.

Kommentar

Ämne: Form
Kurs: Form

Förkunskapskrav: Bild och form

Mål

Kursen skall utveckla förmågan att förstå och gestalta tredimensionell form och formgivning. Kursen skall ge ökade kunskaper om och färdigheter i att analysera och tolka såväl form som formgivna produkter. Kursen skall utveckla förmåga till kreativt formgestaltande och ge insikt i hur tredimensionell form kan skapas, ordnas och gestaltas. Kursen skall ge tillfälle att praktiskt prova olika material och tekniker både som konstnärliga uttryck och formgivning. Kursen skall ge insikt i formgivningens betydelse för meningsfulla produkter för individen och hennes miljö. Kursen skall behandla formgivning ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha utvecklat sina färdigheter att arbeta med tredimensionell form och kunna omsätta egna formgivningsidéer till modeller eller färdiga produkter
- ha kunskap om hur människan uppfattar färg och form samt ha erfarenhet av att analysera och tolka den tredimensionella formens språk och uttrycksmöjligheter
- ha kunskap om formgivningens betydelse i nutida kulturliv och i samhället för övrigt och bl.a. kunna väga in ekologiska och ekonomiska aspekter vid val av teknik och material
- känna till användningsområden och egenskaper hos vanligen förekommande material och tekniker som används i tredimensionell form
- kunna ta hänsyn till de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med tredimensionell form samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Kommentar

Avsikten med kursen är att ge eleverna kunskaper om och träna olika tekniker som modellering, skulptering och modellbygge samt prova olika material, t.ex. lera, gips, trä, metall, textil och glas. Känslan för former, volymer, ljus, nyanser och proportioner bör tränas och utvecklas. Samtal, analys och tolkning av olika tredimensionella gestaltningar bör vara väsentliga inslag som varvas med det praktiska arbetet. Undervisningen bör präglas av ett samspel mellan färdigheter, upplevelse och teori, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag.

Förutsättningar i form av lokaler och utrustning skall finnas för att kunna utföra arbetet på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert och ergonomiskt riktigt sätt.

Form är tillsammans med Bild obligatorisk för grenen Konst och formgivning.

Ämne: Formgivning – miljö
Kurs: Formgivning – miljö

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Bild och form

Mål

Kursen skall ge kunskap som gör det möjligt att uppleva, värdera och påverka utformningen av vår miljö. Kursen skall ge kunskap om stadsplanering, landskapsplanering och utformning av närmiljö. Kursen skall ge träning i att använda bildområdets manuella tekniker och tekniska utrustning för att dokumentera samt ge förändringsförslag och framtidsvisioner i miljögestaltning. Kursen skall ge insikt om värdet av tillgänglighet, överskådlighet, tydlighet och brukbarhet i miljöutformning. Förståelse för kulturhistoriskt värdefulla miljöer skall främjas. Kursen skall fördjupa kunskaperna om arkitektur ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

- förstå, tolka, värdera och ha gestaltat förslag till yttre och inre miljö omfattande offentlig och privat miljö, bostads-, rekreations- och fritidsmiljö
- ha erfarenhet av att med manuella bilder, modeller och tekniska medier presentera olika miljöer
- förstå, tolka och ha erfarenhet av arbete med planskisser, projektionsritningar och perspektivritningar
- vara orienterad om lagar, förordningar och handläggningsgång gällande byggnadsminnesvård och offentliga utsmyckningar samt om de påverkansmöjligheter inneånarna har i samband med miljöutformning
- kunna ta hänsyn till miljö- och säkerhetsaspekter i arbetet

Kommentar

Förslag till utformning av miljöer t.ex. kommersiell miljö, rumsbildning i gatumiljö, skolmiljö, den egna bostaden och offentlig utsmyckning, kan ingå. Eleven skall ges tillfälle att i stadsstudier observera, reflektera över och dokumentera olika miljöer med teckningar, modeller, fotografier och video. Samtal, analys, tolkning och värdering av olika miljöer bör varvas med gestaltungsuppgifter. Undervisningen skall präglas av ett samspel mellan teori, färdigheter och upplevelser, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag. Kursinnehållet kan åskådliggöras genom studiebesök på stads- och byggnadskontor, kvarters- och hyresföreningar och genom gästlärarbesök.

Kursen är en fördjupningskurs i Estetiska programmet och erbjuder goda möjligheter till samordning med andra karaktärsämneskurser samt kärnämnet Samhällskunskap.

Kommentar

Ämne: Formgivning – textil, mode
Kurs: Formgivning – textil, mode

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Form

Mål

Kursen skall ge färdigheter i att arbeta konstnärligt med sömnad i olika textila material och tekniker. Kursen skall utveckla skapande förmåga och känsla för form och färg samt träna hela formgivningsprocessen från idé till färdiga bilder, plagg eller föremål. Kursen skall också ge kunskap om hur man presenterar idéer och färdiga produkter. Kursen skall ge kunskap om textila traditioner och klädhistoria, och skapa förutsättningar för förnyelse.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna grunderna inom sömnad samt kunna experimentera med material, färg, form och teknik för att få fram önskat uttryck
- utifrån egna skisser forma mönster till olika textila bilder, plagg eller föremål
- ha kännedom om material, verktyg och utrustning för klädsömnad, sömnad av inredningstextilier och dekorativ sömnad
- kunna välja lämpligaste färg, mönster, material och teknik för ett visst ändamål med hänsyn tagen till kvalitetsmässiga och ekonomiska aspekter
- kunna presentera sina alster på ett informativt och säljande sätt
- ha kunskap om textila traditioner och klädhistoria, och förstå betydelsen av vidareutveckling och nyskapande
- känna till datortillämpningar som är aktuella inom området.

Kommentar

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs inom Estetiska programmet och är också lämplig för de elever på Hantverksprogrammet som vill ha en inriktning mot konsthantverk.

Förutom sömnad väljs några andra tekniker som stickning, maskinstickning, applikation, lapptechnik, knyppling, broderi eller maskinbroderi. Inom området kläder bör mönsterkonstruktion efter egen modellskiss, tillklippning, sömnad och provning ingå.

Ämne: Formgivning – textil, väv
Kurs: Formgivning – textil, väv

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Form

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i vävning. Kursen skall ge möjlighet att arbeta med konstnärlig vävning. Kursen skall utveckla ska-

pande förmåga och känsla för form och färg samt träna hela formgivningprocessen från idé till färdiga produkter i form av vävda bilder, tyger och föremål. Kursen skall också ge kunskap om hur man presenterar idéer och färdiga produkter. Kursen skall ge kunskap om vävtraditioner och skapa förutsättningar för förnyelse av dem.

SKOLFS 1993: XX

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna grunderna inom vävning och kunna experimentera med material, form, färg och teknik för att få fram ett önskat uttryck utifrån egna skisser forma mönster till olika textila bilder eller produkter
- kunna välja den lämpligaste vävtekniken för en viss produkt med hänsyn tagen till kvalitetsmässiga och ekonomiska aspekter
- kunna visa sina alster på ett informativt och säljande sätt
- ha kunskaper om vävtraditioner och förstå betydelsen av vidareutveckling och nyskapande
- känna till datortillämpningar som är aktuella inom området.

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs inom Estetiska programmet och är också lämplig för de elever på Hantverksprogrammet som vill ha en inriktning mot konsthantverk.

Kommentar

Ämne: Formgivning i trä
Kurs: Formgivning i trä

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Form

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i träslöjdens bearbetningsmetoder och tekniker samt öka förmågan att självständigt och kreativt planera och genomföra ett arbete. Kursen skall träna hela processen i formgivningen från idé till färdig produkt. Kursen skall också ge ökad kunskap om olika materials egenskaper och användningsområden samt ge kännedom om konsument- och miljöfrågor och om arbetsmiljöproblematik. Kursen skall ge kunskap om slöjdtraditionen och skapa förutsättningar för förnyelse av den.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna bearbeta och forma trä efter egna och andras idéer med hänsyn tagen till träslagets egenskaper och möjligheter samt till ekonomiska, miljömässiga och estetiska aspekter
- kunna använda skiss och arbetsritning vid konstruktion och formgivning av produkter i trä och kompletterande material

- ha utvecklat sin känsla för form, färg och funktion
- känna till olika träslag, deras förekomst, egenskaper och möjligheter
- kunna rätt hantera, vårda och underhålla aktuella verktyg och maskiner
- kunna välja och tillämpa olika sammanfognings- och ytbehandlingsmetoder
- känna till områdets arbetsmiljöproblematik
- ha kunskap om slöjdtraditioner och förstå betydelsen av vidareutveckling och nyskapande.

SKOLFS 1993: XX

Kommentar

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs inom Estetiska programmet och är också lämplig för de elever på Hantverksprogrammet som vill ha en inriktning mot konsthantverk. För elever som tänker sig en fortsatt utbildning inom slöjdområdet kombineras kursen med Formgivning i metall.

Ämne: Formgivning i metall
Kurs: Formgivning i metall

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Form

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i metallslöjdens bearbetningsmetoder och tekniker samt öka förmågan att självständigt och kreativt planera och genomföra ett arbete. Kursen skall träna hela processen i formgivningen från idé till färdig produkt. Kursen skall också ge ökad kunskap om olika materials egenskaper och användningsområden samt ge kännedom om konsument- och miljöfrågor och om arbetsmiljöproblematik. Kursen skall ge kunskap om slöjdtraditionen och skapa förutsättningar för förnyelse av den.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna bearbeta och forma metall efter egna och andras idéer, med hänsyn tagen till metallens egenskaper och möjligheter samt till ekonomiska, miljömässiga och estetiska aspekter
- kunna använda skiss och arbetsritning vid konstruktion och formgivning av produkter i metall eller kompletterande material
- ha utvecklat sin känsla för form, dekor, färg och funktion
- känna till olika metaller, deras förekomst, egenskaper och möjligheter
- kunna rätt hantera, vårda och underhålla aktuella verktyg och maskiner
- kunna välja och tillämpa olika sammanfognings- och ytbehandlingsmetoder
- känna till områdets arbetsmiljöproblematik
- ha kunskap om slöjdtraditioner och förstå betydelsen av vidareutveckling och nyskapande.

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs inom Estetiska programmet och är också lämplig för de elever på Hantverksprogrammet som vill ha en inriktning mot konsthantverk. Elever som tänker sig en fortsatt utbildning inom slöjdområdet bör kombinera kursen med Formgivning i trä.

Kommentar

Ämne: Formgivning i keramik och glas
Kurs: Formgivning i keramik och glas

SKOLF5 1993: XX

Förkunskapskrav: Form

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i arbete huvudsakligen med keramik men också med formexperimenterande med glas. Kursen skall ge träning i att genomföra hela processen i formgivning från idé till skiss och färdig produkt. Kursen skall träna förmågan att sätta in föremål i sitt rumsliga sammanhang. Kursen skall ge kunskap om tradition inom området och skapa förutsättningar för förnyelse av denna tradition. Vidare skall kursen behandla keramik och glas ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna arbeta med keramisk skulptur, drejning av lera och ha erfarenhet av formning av glas
- kunna omsätta en formgivningssidé till färdig produkt i keramik
- ha vidareutvecklat sin känsla för färg, form och funktion
- ha erfarenhet av att presentera sina produkter och av att ställa ut keramik och glas som expressiva komponenter i ett rumsligt sammanhang
- ha kunskap om keramik- och glastraditioner och förstå betydelsen av vidareutveckling och nyskapande
- ha insikt i formgivningens och hantverkets betydelse för marknadsföring av Sverige i internationella sammanhang
- ha kunskaper om de säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med keramik och glas samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Avsikten med kursen är att eleverna skall få träna drejning, modellering, engobering, glasering och bränning av bruksting och föremål. Eleverna bör få tillfälle att prova formning med s.k. slumpingmetod i glas. Eleverna skall prova olika visuella och upplevelsemässiga arrangemang med att kombinera keramik, glas, naturföremål eller hantverksmässiga komponenter/produkter i sitt rumsliga sammanhang. Analys av olika föremål i keramik och glas och jämförelser mellan olika uttrycksformer bör vara väsentliga inslag som varvas med diskussioner om hantverkstraditioner och framtida utveckling. Förutsättningar i form av lokaler och utrustning skall finnas för att kunna utföra arbetet på ett från skydds- och miljösynpunkt säkert och ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Ämne: Fotografisk bild
Kurs: Fotografisk bild A

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge teoretiska kunskaper om och praktiska färdigheter i olika typer av fotografiskt bildarbete. Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och erfarenheter av den teknik som används, och utveckla förmågan till kreativt bildskapande. Kursen skall ge eleverna sådana insikter att de kan använda sig av den fotografiska bildens uttrycksmöjligheter. Kunskap skall ges om den fotografiska bildens utveckling och funktion i samhället och orientering om den fotografiska bilden ur historiskt och nutida, nationellt och internationellt perspektiv. Kursen skall ge kunskap om de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna på det fotografiska arbetet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha utvecklat sina färdigheter i fotografering och mörkrumsteknik
- kunna framställa och diskutera olika slags bilder och ha utvecklat det egna bildskapandet
- förstå och ha erfarenhet av att analysera den fotografiska bildens språk och uttrycksmöjligheter
- ha kunskap om den fotografiska bildens användning och betydelse i opinionsbildning och i nutida kulturliv
- ha kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning
- ha kunskap om upphovsrättsbestämmelser för fotografiska bilder
- ha kunskap om de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom det fotografiska området samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Undervisningen bör präglas av ett samspel mellan färdigheter, upplevelse och teori, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag.

Kursen är en inriktningskurs inom Medieprogrammet och en fördjupningskurs i Konst och formgivning inom det Estetiska programmet. Den är också lämplig som tillvalskurs inom ramen för det individuella valet för elever inom andra program.

Kommentar

Ämne: Fysisk träning
Kurs: Fysisk träning

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och tillfälle till regelbunden och kontinuerlig fysisk träning och skall stimulera till kreativitet. Kursen skall inriktas mot olika komponenter i gestaltungsprocessen; tillägandet av olika rörelsetekniker praktiskt och teoretiskt, träning i kropp – rum – tid-aspekten, improvisation samt träning i röst – tal – sång. Kursen skall också ge relevant kunskap i anatomi och fysiologi.

Efter genomgången kurs skall eleven

- behärska olika rörelsetekniker
- kunna flexibelt tillämpa kropp – rum – tid-aspekten
- ha utvecklat färdigheter i röst – tal – sång
- ha god insikt i sambandet mellan anatomi, fysiologi och den egna regelbundna träningen, och förstå dess betydelse för arbetet med scenisk gestaltning
- kunna fritt mobilisera sina fysiska och psykiska resurser i gestaltungsarbetet.

Kommentar

Kursen är tänkt som en komplettering till kurserna Scenisk gestaltning A, B, C och bör därför samordnas med dessa under hela utbildningsförloppet. Centralt för Fysisk träning är att genom kontinuerlig träning utveckla elevens kroppsmedvetande, kroppsliga behärskning och kreativitet.

Undervisningen förutsätts genomföras så att eleverna efterhand kan lära sig att självständigt ta ansvar för en viss del av träningen, dvs. eleverna skall framför allt under sista året kunna bedriva viss egen träning utan lärare närvarande.

Kommentar

Ämne: Företagsekonomi
Kurs: Ekonomi – grundkurs

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge insikt i ekonomins betydelse för individen, företagen och samhället. Kursen skall också ge grundläggande kunskaper om och färdigheter i ekonomi med inriktning mot det valda programmets verksamhetsområde.

Efter genomgången kurs skall eleven

- förstå affärsidéns/verksamhetsidéns betydelse för verksamheten
- kunna beskriva några företags/organisationers verksamhet, företagsform, uppbyggnad och intressenter
- känna till grundläggande villkor för och begrepp inom inköp och försäljning
- kunna utföra grundläggande kalkyler och lönsamhetsberäkningar inom verksamhetsområdet
- inse vikten av ekonomisk planering och uppföljning för privatpersoner och företag.

Kommentar**Kommentar**

Syftet med kursen är att skapa förståelse för ekonomins roll för den enskilde samt för företag och organisationer inom det aktuella programmets verksamhetsområde. Kursen kan anpassas till det aktuella programmet vad gäller val av stoff, exempel och metoder m.m. Samverkan kan ske med andra kurser inom det aktuella programmet, t.ex. yrkesämnen, matematik och samhällskunskap.

Ämne: Gehörs- och musikleära
Kurs: Gehörs- och musikleära

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall vidga den musikaliska beredskapen genom att utveckla förmågan till inre hörande. Kursen skall uppöva förmågan att uppfatta och återge en musikalisk helhet genom melodi, rytm och harmoni samt uppöva färdigheten att notera avlyssnad musik. Kursen skall också ge grundläggande kunskaper om arrangering och harmonisering.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna notera förspelad rytm, melodi och harmoni
- kunna omsätta klingande och noterad musik i eget musikutövande
- ha gehörsmässig förmåga att genom lyssnande uppfatta musikens form, struktur och innehåll
- ha förmåga att gehörsmässigt uppleva hur en notbild klingar.

Kommentar

Kommentar

Utbildningen bör utmärkas av ett laborativt arbetssätt med möjlighet till individuell handledning.

Ämne: Instrument/sång
Kurs: Instrument/sång

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall öka förmågan att uppleva musik och utveckla den instrumentala/vokala gestaltsförmågan och tekniken. Kursen skall också ge en vidgad repertoar inom olika genrer och utveckla en god instuderingsteknik samt ge insikt om olika stilar vad avser utförandep Praxis. Kursen skall vara nivåanpassad och intresseinriktad för att tillgodose olika behov av färdighetsträning på skilda instrument. Kursen skall uppmuntra till fortsatt eget skapande.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha sådana kunskaper vokalt eller instrumentalt att möjlighet finns för fortsatt eget skapande
- ha en repertoar inom olika genrer
- ha en god instuderingsteknik.

Kommentar

Se kommentar för grenen Musik.

Kommentar

Ämne: Konst- och formgivningshistoria
Kurs: Konst- och formgivningshistoria

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Kultur- och idéhistoria eller Samtida konst eller Kultur- och stilhistoria

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och förståelse för konst och formgivning i olika tider och miljöer. Kursen skall stimulera till eget kunskapsökande och ge möjlighet till en intressestyrd studie inom ett delområde av konstens eller formgivningens historia. Kursen skall träna analys av konstnärliga uttrycksformer.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna analysera och tolka bilder, arkitektur och formgivning från skilda tider och kulturer
- ha fördjupad kunskap om hur och varför konst- och hantverkstekniker förändrats genom tiderna
- enskilt eller i grupp ha genomfört en studie av en epoks, stilarts, genres eller kulturs bild- och formspråk.

Ämne: Kulturhistoria
Kurs: Kultur- och idéhistoria

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall förmedla ett historiskt perspektiv på konst och estetik och på konstarnas och konstutövarnas villkor och betydelse, såväl i Sverige som i andra länder. Kursen skall visa på sambanden mellan musik, dans, bildkonst, arkitektur, klädmode, konsthantverk, film, teater och litteratur. Kursen skall dessutom visa på konstnärliga uttrycksmedel som en spegling av samhällsutvecklingen i stort.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha kunskap om avgörande idéer, händelser och problem som haft inverkan på konstarnas och konstutövarnas villkor i Sverige och andra länder
- ha ett kultur- och idéhistoriskt medvetande som gör det möjligt att urskilja och tolka olika tidskeden i konsten
- ha ett vidgat synsätt på konstarnas utveckling och betydelse i ett övergripande samhällsperspektiv
- ha kunskap om konstskapande och kreativitet genom tiderna
- ha utvecklat förmågan att uppleva konst
- kunna belysa exempel på stil, epok, genre eller konstart i ett praktiskt arbete.

Kommentar

Kultur- och idéhistoria är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av kunskapsområdet Kulturhistoria. Inom Hantverksprogrammet utgör den en alternativ kurs till Kultur- och stilhistoria.

Stora möjligheter finns till samverkan med andra karaktärsämnen och med ämnen som Historia, Samhällskunskap, Filosofi och Svenska.

Kommentar

Ämne: Kulturhistoria
Kurs: Samtida konst

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall orientera om nutida konstuttryck inom bild, form, konsthantverk, arkitektur, media, film, teater, dans, musik och litteratur. Kursen skall förmedla kunskaper om nationella och internationella strömningar, och om aktuella begrepp och konstresonemang. Kursen skall också ge perspektiv på sambanden mellan konst, publik, samhälle och kulturpolitik samt ge förståelse för det egna ansvarets roll för utvecklingen på kulturområdet. Kursen skall stimulera intresset för eget kunskapssökande.

Efter genomgången kurs skall eleven**SKOLFS 1993: XX**

- ha en grundläggande kunskap om den samtida konsten och dess enskilda och gränsöverskridande uttryck samt beröringspunkter mellan olika konstarter, nationellt och internationellt
- kunna relatera begrepp och resonemang till konstområden och konstföreteelser
- ha erfarenhet som publik av skiftande former av musik, dans, bild, teater och andra media och kunna genomföra elementär analys av ett konstnärligt uttryck
- ha utvecklat och fördjupat förståelsen för konstens roll i samhället och vara orienterade om de olika konstarnas villkor i dagens samhälle.

Kommentar**Kommentar**

Samtida konst är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av kunskapsområdet Kulturhistoria. Stora möjligheter finns till samverkan med andra karaktärsämnen och med ämnen som Samhällskunskap och Svenska.

Ämne: Kulturhistoria
Kurs: Konst- och kulturanalys

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Kultur- och idéhistoria, Samtida konst

Mål

Kursen skall träna och tillämpa de kunskaper i konstarnas historia och samtid som inhämtats i tidigare kurser. Kursen skall ge färdighet i analys och tolkning av aktuella konstföreteelser, och övning i att samtala kring dem. Kursen skall också bredda och stimulera intresse för konstens uttryck, såväl inom det egna området som generellt. Kursen skall utveckla respekt och förståelse för andra människors värderingar.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna visa förmåga till överblick över konstarnas historia och samtid och härleda och föra resonemang kring konstarnas uttryck och verkan
- kunna analysera och tolka konstuttryck, speciellt inom det egna området
- kunna skriva en enklare recension, konstanalys, ett debattinlägg eller liknande
- kunna formulera sina konstupplevelser med egna ord inför en grupp
- ha utvecklat ett kritiskt tänkande och ökat självinsikten
- kunna följa konst- och kulturkritik och debatt, speciellt inom det egna området, och förstå vikten av att urskilja och respektera andra människors värderingar.

Kommentar

Kommentar

Kursen är en gemensam kurs inom Estetiska programmet och utgör en del av kunskapsområdet Kulturhistoria. Möjligheterna till samarbete med andra ämnen, t.ex. Svenska, är stora.

Ämne: Körsång
Kurs: Körsång

SKOLFS 1993:XX

Mål

Kursen skall stimulera sångglädje och ge kännedom om körmusik från skilda genrer. Kursen skall ge tillfälle att utveckla lyssnarförmågan i samklang, intonation och gestaltning samt träning i att anpassa stämman i en musikalisk helhet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha utvecklat sin vokala uttrycksförmåga
- kunna följa och omsätta körledarens intentioner
- kunna sjunga unison och flerstämmig sång från olika repertoarområden med och utan instrument.

Kommentar

Kommentar

Körsång är en valbar kurs inom Estetiska programmet men kan också erbjudas inom andra program, då som tillvalskurs eller som en inriktning av kärnämnet Estetisk verksamhet.

Ämne: Musik för dans och teater
Kurs Musik för dans och teater

SKOLFS 1993:XX

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och insikter i musik för dans och teater, öka förståelsen för och upplevelsen av musik samt ge tillfälle att utöva musik. Kursen skall ge ökade kunskaper om musikens grundelement samt ytterligare utveckla röstens och språkets emotionella och musikaliska möjligheter. Kursen skall med hjälp av aktivt lyssnande ge repertoar- och instrumentkännedom samt utveckla form- och stilkänsla. Kursen skall också utveckla metoder för musikalisk instudering.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha ökade kunskaper om notation och terminologi
- ha känsla för puls, period, fras och rytm
- ha kännedom om scenisk musik från olika tider och genrer
- kunna memorera kortare musikstycken.

Ämne: Musikhistoria
Kurs: Musikhistoria

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Kultur- och idéhistoria eller Samtida konst

Mål

Kursen skall ge en fördjupad kunskap om och förståelse för musik i olika tider och miljöer. Kursen skall stimulera till eget kunskapssökande och lyssnande och ge möjlighet till en intressestyrd studie inom en speciell genre eller epok. Kursen skall träna egna ställningstaganden till och analys av musik i olika former.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna genomföra en självständig studie av en epok, en genre, en kompositör eller liknande
- ha utvecklat förmågan till form- och stilanalys
- kunna relatera musikaliska företeelse till såväl den musikhistoriska utveckling som kulturhistorien generellt.

Ämne: Musik och kommunikation
Kurs: Musik och kommunikation

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall stimulera emotionell, estetisk och intellektuell tillväxt ur ett etiskt perspektiv. Kursen skall utveckla förmågan till inlevelse och sensibilitet samt utveckla hela personligheten mot kreativitet och konstnärlighet. Kursen skall ge ökad självinsikt och stärka möjligheterna till en öppen, medveten och verkningsfull kommunikation. Kursen skall ge kunskap om växelspelen mellan individ och grupp, och om de sociala strukturer som påverkar människors musikintresse och möjligheter till musikutövning. Kursen skall ge färdighet i att fånga upp och tolka olika signaler, och i att själv förmedla verbala och icke verbala budskap.

Efter genomgången kurs skall eleven

- genom röstbehandling och kroppsspråk kunna förmedla eller förstärka ett budskap
- ha kunskaper om och färdigheter i intervjuteknik, programpresentation och marknadsföring
- vara medveten om de processer som försiggår i samspelet mellan människor, och förstå värdet av en verkningsfull kommunikation
- kunna tillämpa musikalisk kommunikation i sin praktiska musikutövning
- ha grundläggande kunskaper om musikens roll och organisation i samhället.

Ämne: Musikproduktion och ljudteknik
Kurs: Musikproduktion och ljudteknik A

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Medieteknik och konst, Musik och ljudskapande

Mål

Kursen skall ge en bred introduktion till inspelning av musik, avseende såväl produktion som reproduktion. Kursen skall stimulera till eget skapande och ge de praktiska och teoretiska kunskaper som möjliggör detta. Kursen skall leda till självständigt arbete, men skall också öva lyhördhet i lagarbete. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha kunskaper om användningsområden och egenskaper hos inspelningsapparat och kunna handskas med relevant apparatur
- kunna bearbeta inspelade signaler
- känna till flerkanalsinspelning och mixningsteknik
- kunna använda sequenserprogram för dator och synt
- ha kunskaper i akustik och ljudlära som är relevanta i samband med musikproduktion
- kunna göra en egen inspelning av levande musik eller en egen produktion med hjälp av dator och synt.

Kommentar

Kommentar

Kursen i Musikproduktion och ljudskapande bör integreras i övrig undervisning på grenen Musik så att eleverna ges tillfälle till dokumentation av något pågående musikprojekt. Eleverna bör ges möjlighet till studiebesök i en professionell studio.

Ämne: Musikproduktion och ljudteknik
Kurs: Musikproduktion och ljudteknik B

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Musikproduktion och ljudteknik A

Mål

Kursen skall ge möjlighet till inriktning mot speciellt ämnesområde, t.ex. akustisk inspelning, elektroakustisk musik eller rock/popproduktion. Kursen skall ge fördjupade kunskaper om inspelning av musik samt kunskaper om sammankopplingen mellan musik och bild. Kursen skall stimulera till eget skapande och ge erfarenheter av hela processen från idé till färdigt dokument. Kursen skall ge de kunskaper som erfordras för att kunna förstå och följa och därmed påverka ett professionellt studioarbete. Kursen skall träna förmågan till analys och värdering av det konstnärliga resultatet.

Efter genomgången kurs skall eleven

SKOLFS 1993:XX

- kunna hantera videoteknisk utrustning
- ha kunskaper om sampling (digital överföring av akustisk signal) samt bearbetning och redigering av digitalt material på dator
- kunna synkronisera olika typer av inspelningsapparater samt kunna synkronisera bandspelare – dator – video
- ha relevanta kunskaper i bild-, ljus- och färglära
- ha en bred orientering om användningsområden för musikvideo.

Ämne: Måleri, grafik och skulptur
Kurs: Måleri, grafik och skulptur

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Bild, Form

Mål

Kursen skall ge teoretiska kunskaper om och praktisk träning i att uttrycka sig i det bildkonstnärliga språket. Kursen skall ge ökade kunskaper om och färdigheter i analys, tolkning och bedömning av olika bilder och visuell gestaltning. Kursen skall ge möjligheter att prova olika konstnärsmaterial för att gestalta iakttagelser, erfarenheter, idéer och känslor i två- och tredimensionella bilder. Kursen skall också ge möjlighet att självständigt välja material och teknik för att förmedla ett budskap eller en känsla.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha utvecklat och fördjupat sin skicklighet i att arbeta med två- och tredimensionella bilder i olika material och tekniker
- känna till och ha använt olika bildanalysmodeller och ha framställt bilder för skilda ändamål och användningsområden
- förstå hur samverkan mellan form, färg och funktion kan byggas upp för förstärka ett budskap eller en känsla
- ha erfarenhet av olika manuella grafiska tekniker
- ha erfarenhet av modellering efter levande modell och croquisteckning
- ha erfarenhet av att presentera och gestalta idéer och åsikter i två- och tredimensionella bilder i form av utställning
- ha kunskaper om de säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet inom kursens ram samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs i Estetiska programmet. Den erbjuder goda möjligheter till samordning med elevens specialarbete och samverkan med kärnämnet Svenska.

Avsikten är att eleverna skall ges tillfälle att prova olika konstnärsmaterial för bildframställning, t.ex. akvarell, tempera, oljemålning och airbrush förutom manuella grafiska tekniker i plantryck, högtryck eller djuptryck. Skissteknik, verklighetsavbildning, abstraktioner och laborativa form- gestaltungsövningar kan ingå i kursen. Det är viktigt att eleverna får tillfälle att genom eget val av material och teknik träna att framställa bilder för skilda ändamål. Samtal, analys och bedömning av olika bilder och jämförelser mellan olika uttrycksformer och funktioner bör vara väsentliga inslag som varvas med det praktiska arbetet.

Undervisningen skall präglas av ett samspel mellan färdigheter, upplevelse och teori, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag. Kursinnehållet kan levandegöras genom studiebesök och gästlärarbesök.

Kommentar

Ämne: Rytmik med dans
Kurs: Rytmik med dans

SKOLFS 1993:XX

Förkunskapskrav: Kroppen som uttrycksmedel

Mål

Kursen skall öka rörelse- och dansförmågan och därmed förmågan att förverkliga musikaliska intentioner. Kursen skall förstärka musikupplevelse och formmedvetande. Kursen skall ge möjligheter att pröva både fria och bundna rörelse- och dansformer samt träna att genom rörelse gestalta musikdramatiska skeenden. Kursen skall stimulera till eget skapande. Kursen skall ge träning i rörelse- och formanalys.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha uppövat en känsla för puls, period och fras och kunna omsätta de musikaliska grundelementen i rörelse
- ha ökat sin lyssnarförmåga, musikaliska medvetenhet och sin kroppsliga uttrycksförmåga.

Ämne: Rörlig bild
Kurs: Rörlig bild A

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge teoretiska kunskaper om och praktisk träning i olika typer av arbete med rörliga bilder och deras berättarteknik. Kursen skall både ge kunskaper om och erfarenheter av den teknik som används och utveckla förmågan till kreativt bildskapande. Kursen skall ge möjlighet att arbeta med hela produktionskedjan från synopsis till storyboard och manus fram till den färdiga produkten. Kursen skall ge kunskap om den rörliga bildens utveckling och funktion i samhället och orientering om rörliga bilder historiskt och i nutid, nationellt och internationellt. Kursen skall också ge kunskap om de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna på arbetet med rörliga bilder.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha erfarenhet av film/videoarbete genom inspelning och redigering av rörliga bilder med text och ljud samt ha utvecklat det egna bildskapandet
- kunna kombinera datorgrafik, ljud och video
- förstå och kunna analysera rörliga bilders berättarteknik och uttryck
- förstå hur samverkan mellan bild, text och ljud kan byggas upp för att förstärka ett budskap
- ha insikt om den rörliga bildens användning och betydelse i opinionsbildning och i nutida kulturliv
- ha kunskap om den tekniska utrustningens funktioner, möjligheter och praktiska användning
- ha kännedom om upphovsrättsliga bestämmelser avseende bild, ljud och text
- ha kunskap om de miljö- och säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet med rörliga bilder samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Avsikten är att eleverna tränar sin förmåga att inse hur samverkan av bild, ljud och text kan byggas upp för att förstärka budskapet. Analys av olika produktioner och jämförelser mellan såväl filmiska uttrycksformer som datoranimationer kan varvas med det praktiska arbetet. Undervisningen skall präglas av ett samspel mellan färdigheter, upplevelse och teori, där kreativt tänkande och idéskapande är viktiga inslag.

Kursen är en inriktningskurs inom Medieprogrammet och en fördjupningskurs inom grenen Konst och formgivning i Estetiska programmet.

Kommentar

Ämne: Scenisk gestaltning
Kurs: Scenisk gestaltning A

SKOLFS 1993:XX

Mål

Kursen skall ge en bred introduktion av teatern som arbetsplats. Kursen skall ge grundläggande kunskaper om problematik och teori i gestaltungsarbetet samt möjligheter att pröva och träna gestaltungsuppgifter, såväl form som metod. Kursen skall belysa skådespelarens uppgifter och möjligheter i den konstnärliga processen. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha utvecklat färdigheter i gestaltungsarbetet och ha insikt i gestaltungsens möjligheter, teori och metod
- ha ökad medvetenhet och kunskap om kropp och röst som medel för kommunikation
- kunna tillämpa koncentrations-, avspännings-, röst- och andningsteknik
- ha erfarenhet av interpretation och ha kunskap om textanalysens grunder
- ha inblick i teatern som arbetsplats.

Kommentar**Kommentar**

Kursen är grundläggande för teaterområdet och förutsätter samverkan med kursen Fysisk träning. Skolan måste ha praktisk och pedagogisk beredskap för elevers mycket skiftande förkunskaper. För att möjliggöra en bred inriktning och direktkontakt lärare – elev kan undervisningen företrädesvis ske i mindre grupper. Arbetet kan avslutas med en gestaltungsuppgift, dock inte nödvändigtvis en föreställning. Övergripande är uttryckets form och kommunikation och gestaltungsmetod samt att öka elevernas självinsikt.

Om skolan också har inriktning mot dans rekommenderas samverkan med Dans, form och gestaltning A, t.ex. vid genomgång av gestaltungsgrunder och kring teatern som arbetsplats. Fysisk träning och Dansträning kan också med fördel delvis samordnas.

Ämne: Scenisk gestaltning
Kurs: Scenisk gestaltning B

SKOLFS 1993:XX

Förkunskapskrav: Scenisk gestaltning A

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper, praktiska och teoretiska, om gestaltungsprocessen och i text- och föreställningsanalys. Kursen skall också ge fördjupad insikt i gestaltning som kommunikation, även innefattande publikens betydelse som mottagare. Kursen skall ge introduktion i regi och komposition.

Efter genomgången kurs skall eleven

SKOLFS 1993: XX

- ha ökade färdigheter i att självständigt använda och koordinera gestaltningens olika komponenter och uttrycksformer samt ha kunskap om dess teori och metod
- ha grundläggande färdigheter i text- och föreställningsanalys samt ha vana att se och analysera teaterföreställningar
- ha ökad insikt i gestaltning som kommunikation
- känna till grunderna i regi och komposition och deras roll och betydelse i det konstnärliga arbetet.

Kommentar**Kommentar**

Sceniskt gestaltning B förutsätter samverkan med kursen Fysisk träning. Centralt i kursen är att belysa sambandet mellan gestaltning och kommunikation ur olika aspekter.

Ämne: Scenisk gestaltning
Kurs: Scenisk gestaltning C

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Scenisk gestaltning B

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper i gestaltungs- och föreställningsarbete, både individuellt och i lagarbete. Kursen skall också uppöva förmågan att självständigt och lyhört använda och kombinera praktiska och teoretiska kunskaper i ett sceniskt projektarbete. Kursen skall också ge möjlighet att ytterligare träna förmågan till analys och överblick.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna genomföra ett sceniskt projektarbete i möte med publik och där tillämpa praktiska och teoretiska färdigheter i scenisk gestaltning och föreställningsarbete
- vara orienterad om upphovsrättsliga regler med anknytning till teater
- ha kunskaper och färdigheter som stimulerar till kreativt teaterarbete inom olika verksamhetsområden.

Kommentar**Kommentar**

Scenisk gestaltning C förutsätter samverkan med kursen Fysisk träning. Centralt är att genomföra en föreställning i möte med publik. Undervisningen bör så mycket som möjligt ta hänsyn till elevernas val av fördjupnings- och specialiseringskurser. Kursen lämpar sig väl för samarbete med de kurser inom andra grenar i Estetiska programmet som också syftar till föreställningar inför publik.

Ämne: Scenografi
Kurs: Scenografi

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Bild och form

Mål

Kursen skall ge kunskap om och träning i scenografisk gestaltning och förståelse för den skapande processen från idé till färdig föreställning. Kursen skall ge tillfälle att samverka i tvärkonstnärliga produktioner, att förena visuella uttryck, ord, musik, ljud, konst eller dans till en planlagd föreställning. Kursen skall ge möjlighet att kommunicera med och möta publik och att utvärdera gjorda insatser och publika reaktioner. Kursen skall ge kunskap om miljö- och säkerhetsmässiga aspekter på arbetet.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha erfarenhet av scenografisk gestaltning
- ha insikt i den skapande processen i samband med tvärkonstnärliga framföranden och ha erfarenhet av visuella uttryck i anslutning till andra konstarter samt av lagarbete
- ha erfarenhet av att analysera och tolka olika uttryck i tvärkonstnärliga produktioner
- vara orienterad om upphovsrättsliga regler i samband med offentliga föreställningar
- ha kunskaper om säkerhetsbestämmelser som är av betydelse i samband med offentliga föreställningar samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar**Kommentar**

Scenografi är en fördjupningskurs i Estetiska programmet. Den erbjuder goda möjligheter till samordning med andra karaktärsämneskurser och olika kärnämnen.

Avsikten med kursen är att träna eleverna att utifrån sina specialkunskaper i bildskapande samverka i grupp och förbereda och genomföra publika föreställningar med visuella produkter och uttryck inom eller utanför skolan. Kursen ger en mängd möjligheter till tvärkonstnärliga produktioner. Installationer, room-performance i samverkan med dansare och musiker eller scenografisk gestaltning, maskframställning och teaterdräktens design till teater-, dans- och musikföreställningar är exempel på samproduktioner. Rum som bild – bild som rum med videoinstallationer eller mixade medier med musik, ljudeffekter, ljuseffekter eller poesideklamationer är ytterligare exempel. Samtal om och analys av egna och professionella föreställningar bör vara väsentliga inslag i arbetet. Kursinnehållet kan levandegöras genom besök på olika professionella föreställningar och genom gästlärarbesök.

Förutsättningar i form av lokaler och utrustning skall finnas för att kunna utföra arbetet på ett ergonomiskt och från skydds- och miljösynpunkt säkert sätt.

Ämne: Sceniskt musikprojekt
Kurs: Sceniskt musikprojekt

SKOLFS 1993: XX

Förkunskapskrav: Musik och ljudskapande, Kroppen som uttrycksmedel

Mål

Kursen skall ge möjlighet att i ett musikaliskt projekt vara med i processen från idé till färdig föreställning. Kursen skall ge tillfälle till olika typer av arbetsuppgifter, t.ex. som regiassistent, ljudtekniker, orkestermusiker, koreograf eller solist, och den skall sträva efter att ge en realistisk bild av ett professionellt ensemblearbete. Kursen skall utveckla kreativitet och stimulera till allsidighet. Kursen skall även utveckla förmågan att ta ansvar för självständigt arbete i ett långsiktigt projekt och känslan av delaktighet i en helhet. Kursen skall utveckla sinne och medvetenhet för analys av eget skapande insatt i en konstnärlig helhet. Kursen skall ge orientering om upphovsrättsliga bestämmelser.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha erfarenhet av att förverkliga ett sceniskt musikprojekt från idé till föreställning
- ha fördjupat sin intresseinriktning samt ha insikt i och förståelse för olika arbetsuppgifter i ett projektarbete
- inse betydelsen av självständigt ansvarstagande i ett konstnärligt helhetsperspektiv
- vara orienterad om upphovsrättsliga regler i samband med offentliga föreställningar.

Kommentar

Då ett sceniskt musikprojekt har de mest skiftande förutsättningar, såväl ekonomiskt och lokalmässigt som vad gäller elevernas förmåga, har kursen gjorts så vid att den kan omspänna alla former från kyrkospel till kabaré. Kunskap om upphovsmannarättens och kopieringsavtalens förordningar och bestämmelser är en viktig grundförutsättning när man väljer projektinriktning.

Att få alla elever att oavsett arbetsuppgift känna sin betydelse i den skapande processen bör vara en pedagogisk grundtanke. I denna kurs finns rika integrations- och samverkansmöjligheter både inom och utanför grenen Musik, t.ex. med Dans, form och gestaltning C och Scenografi. Exempel på integration inom grenen är att musikinslag förbereds i kurserna Instrument/sång och Ensemble, arrangemang skrivs i Arrangering och komposition och att eleverna i Musik- och ljudproduktion får tillfälle till praktisk tillämpning.

Kommentar

Ämne: Teaterproduktion
Kurs: Teaterproduktion

SKOLFS 1993: XX

Mål

Kursen skall ge en bred orientering i teaterproduktionens olika delar; teater teknik, scenografi, kostym, mask, smink och produktion. Kursen skall ge kunskap om teaterproduktionens plats i den skapande processen från idé till färdig föreställning. Vidare skall kursen belysa det praktiska arbetet på en teater samt informera om hur aktuell kulturpolitik påverkar teaterns arbetsmöjligheter.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha teoretiska och praktiska grundkunskaper om ljud, datortillämpningar (t.ex. ljusbord) och teatermaskineri med tillhörande arbetsorganisation
- ha grundläggande kunskaper om vad dans- och teaterproduktion omfattar
- ha elementära kunskaper om teaterekonomi, marknadsföring, publikt arbete, distributions- och turnéplanering
- ha elementära kunskaper om ljudets, ljusets och scenteknikens roll i en teater- eller dansföreställning
- ha elementära kunskaper om färg- och materiallära
- förstå scenografins, maskens och kostymens möjligheter och funktion i en föreställning
- ha inblick i tillverkningsprocessen och praktisk övning i arbete i verkstad eller ateljé
- förstå behovet av planering, samverkan och överblick samt ha begrepp om kulturpolitikens inverkan på verksamheten.

Kommentar

Kursen är obligatorisk för alla elever på grenen Dans och teater – se grenkommentar. Delar av kursen kan med fördel förläggas till en professionell teater, t.ex. när det gäller producentkunskap och scenteknik.

Kommentar

Ämne: Teaterteknik
Kurs: Teaterteknik

SKOLFS 1993:XX

Förkunskapskrav: Teaterproduktion

Mål

Kursen skall ge fördjupade kunskaper om och erfarenheter av det teatertekniska området och möjlighet till specialisering inom ett eller flera delområden. Kursen skall ge kunskap om hur arbetet bakom scenen går till under realistiska förhållanden samt ge kunskap om de miljö- och säkerhetsmässiga aspekterna.

Efter genomgången kurs skall eleven

- ha fördjupade kunskaper inom något av teaterteknikens specialområden, t.ex. ljus teknik, ljudteknik eller scenteknik
- ha ökad kunskap om och förståelse för teaterteknikens funktion och skapande roll i en dans- eller teaterföreställning
- ha kunskap om hur teatertekniken tillämpas under realistiska förhållanden
- ha fördjupad kunskap om teatern som arbetsplats och insikt i kulturpolitikens betydelse för teaterproduktionen
- ha kunskap om miljö- och säkerhet i teaterarbetet samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar**Kommentar**

Teaterteknik är en fördjupningskurs för elever som vill inrikta sig mot teaterns teknik. Praktiska övningar under realistiska förhållanden bör vara ett väsentligt inslag i undervisningen, vilket förutsätter att den åtminstone delvis förläggs till en professionell teater. Kursen kan kompletteras med lokala specialiseringar inom olika delområden som mask, smink kostym och dekor.

Ämne: Visualisering
Kurs: Visualisering

Förkunskapskrav: Bild

Mål

Kursen skall ge kunskaper om och färdigheter i att synliggöra och visualisera budskap i informativ och pedagogisk bildframställning. Kursen skall ge praktisk träning i att visualisera idéer, företeelser och förlopp. Kursen skall ge insikt i hur man med hjälp av bild och text i samverkan kan förmedla kunskap och information i klar och tydlig form. Kursen skall ge färdigheter i att använda skilda visuella presentationsmetoder, i sätt att lägga upp en presentation i logisk följd samt personliga framträdanden. Kursen skall ge träning i att tänka och arbeta i tre dimensioner, från funktionsskiss till presentationsskiss och färdig modell.

Efter genomgången kurs skall eleven

- kunna använda bild som skiss och kommunikationsmedel samt kunna framställa informativa och pedagogiska bilder
- kunna analysera, använda och bedöma informativa och pedagogiska bilder
- förstå hur bilder, bokstäver och andra grafiska element kan samverka och medverka till en effektiv visuell information
- kunna arbeta med elementär bildvisningsmetodik och ha arbetat med perspektiv- och projektionsritning
- ha erfarenhet av datorbaserad nyhetsgrafik
- vara orienterad om informativa och pedagogiska bilders betydelse i opinionsbildning och i samhället för övrigt
- kunna planera och genomföra visualiseringar och utställningar
- ha kunskap om de säkerhetsaspekter som är av betydelse för arbetet samt kunna arbeta på ett ergonomiskt riktigt sätt.

Kommentar

Kursen är en fördjupningskurs inom Estetiska programmet. Arbeta med att presentera bilder och visualiseringar och att arrangera utställningar erbjuder rika möjlighet till samarbete med andra kurser, både inom och utom karaktärsämnet.

Saklig bildframställning i form av tecknade serier, informativa film- och datoranimeringar, overheadframställningar, pedagogiska diabildsserier och enkla förklarande skisser och modeller kan ingå i kursen. Samtal om och analys av egna och professionellt framställda bilder och modeller och jämförelser mellan olika visualiseringar bör vara väsentliga inslag som varvas med det praktiska arbetet.

Praktiskt kunnande, visuell kreativitet och teori är centrala begrepp i kursen.

Kommentar

För varje nationellt program innehåller materialet följande

- programmål
- programmets uppbyggnad i ämnen och kurser
- kursplaner
- kommentarer

Programmål och kursplaner, som finns i materialet, är återtryck av de måldokument som kungjorts i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). Kursplanerna i materialet gäller även för gymnasial vuxenutbildning.

För samtliga program finns kommentarer till programmet som helhet och till enskilda kursplaner. Syftet med dessa är att ge bakgrund och förklaringar till hur ämnen och kurser inom programmet samverkar och hur målen i kursplanerna samspelar med programmålen.

Programmaterialet omfattar det underlag som nationellt framtagits och fastställts som mål för och planering av utbildningen i gymnasieskola och gymnasial vuxenutbildning. I ett separat material finns timplaner för ämnen och kurser i programmen förtecknade.

I basutbudet ingår följande 16 program:

- GyVux 1993:1 Barn- och fritidsprogrammet
- GyVux 1993:2 Byggprogrammet
- GyVux 1993:3 Elprogrammet
- GyVux 1993:4 Energiprogrammet
- GyVux 1993:5 Estetiska programmet
- GyVux 1993:6 Fordonsprogrammet
- GyVux 1993:7 Handels- och administrationsprogrammet
- GyVux 1993:8 Hantverksprogrammet
- GyVux 1993:9 Hotell- och restaurangprogrammet
- GyVux 1993:10 Industriprogrammet
- GyVux 1993:11 Livsmedelsprogrammet
- GyVux 1993:12 Medieprogrammet
- GyVux 1993:13 Naturbruksprogrammet
- GyVux 1993:14 Naturvetenskapsprogrammet
- GyVux 1993:15 Omvårdnadsprogrammet
- GyVux 1993:16 Samhällsvetenskapsprogrammet

ALLMÄNNA FÖRLAGET

BESTÄLLNINGAR: FRITZES KUNDTJÄNST, 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90

ISSN 1103-8349

ISBN 91-38-405